szolgálat

ANYA-SZENT-EGY-HÁZ

A tartalomból:

Egyházszeretet
Una Sancta
A plébániai élet teológiájához
Értsük helyesen az Egyházat
Miért vagyok az Egyházban?
Bűnös szent Egyház

non ministrari, sed ministrare

szolgálat

63. szám 1984 Kisboldogasszony

TARTALOM

Anya-szent-egy-ház 3

TANULMÁNYOK

Nemeshegyi Péter: Egyházszeretet 5
Lukács László: Una Sancta 12
Teleki Béla: A plébániai élet teológiájához 19
Yves Congar: Értsük helyesen az Egyházat 27
Giny Kranenburg: Miért vagyok az Egyházban? 30
Alszeghy Zoltán: Bűnös szent Egyház 34
Szabó Ferenc: Emmanuel Mounier hite és hősies humanizmusa 40

AZ EGYHÁZ SZAVA

II. János Pál beszéde a koreai vértanúk szentté avatásán 48
„Nyíljatok meg Krisztus Lelkének" (Homília Luzernben) 50
II. János Pál pápa levele a Luther-jubileumra 55
Örömmel vagyok-e keresztény? (Osztrák püspöki kar) 56

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

A pápa látogatása Svájcban (Huba J. – Krajcsi M.) 58
Szeretem a fiatalságot és az Egyházat (Cserháti Ferenc) 63
A Lutheránus Világszövetség VII. Nagygyűlése (Paul Weiland) 68
Házastársak értéktáblája 71
A tabernákulum előtt (Alexia) 72

Levelek a misszióból 73
Levelesládánkból 77
Papi jubileumok 80

KÖNYVSZEMLE

Teológiai évkönyv (Gianone E.) 82
Pázmány Péter művei (Szabó F.) 83
Pázmány Péter. Válogatás műveiből (S. M.) 83
Cserháti Ferenc: Eingliederung in die Kirche um des Heiles willen (Benkő A.) 85
Rajz Mihály: Családunk katekizmusa (Fényesi M.) 86
Guy Gaucher: Histoire d'une vie (Sz. M.) 87
Újabb bácskai katolikus kiadványok (Eke B. Antal) 87
D. P. McNeill – D. A. Morrison – H. J . Nouwen: Együttérzés (Lelóczky Gy.) 88

HALOTTAINK 90

Msgr. Dr. Mester István (R.) 92
P. Ambrus Pál SJ (Hevenesi J.) 93
P. Szörényi Gábor SJ (Confratres) 94
Dr. Gyulai László piarista (Fratres et amici) 95
Ferencsik Lőrinc (Confratres) 98
P. Dr. Sellye (Schön) Vince SDB (J. Steinberger) 98
Pállya Imre Hubert OSB (Galambos Ireneusz OSB) 99
Losonczi Timót Tibor OCist. (-s -n) 100

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Eigentümer: Trägerverein U. C. H., A-9020 Klagenfurt, Kaufmanngasse 2. — Für den Inhalt verantwortlich: Dr. Emmerich Rácz, A-7000 Eisenstadt, Reichlgasse 5a. — Herausgeber und Verleger: György Hegyi, A-9800 Spittal/Drau, Litzelhofenstraße 9. — Kiadó és levelezési cím: Hegyi György / Szolgálat, A-9800 Spittal/Drau, Litzelhofenstraße 9. — Druck: Eisenstädter Graphische GesmbH, A-7000 Eisenstadt, J. Haydngasse 10.

ANYA-SZENT-EGY-HÁZ

Nincs még egy nyelv a világon, amelyik ilyen tömören és szívhez szólóan tudná egyetlen szóban kifejezni az Egyház lényegét.

Anyánk az Egyház. Édesanyánknak köszönhetjük természetes életünket; az Egyház adta nekünk a természetfölöttit, az Isten-gyermekséget a keresztségben. Anyánk fölnevelt, iskolába járatott, táplált, ruházott; Egyház-Anyánk nevel a hitben és szeretetben, ő nyújtja nekünk az Élet Kenyerét. Az édesanya teszi a család tartózkodási helyét otthonná; Egyházunk az az otthon, amely mindenütt a földkerekségen, minden életkorban, minden lelkiállapotban egyforma melegséget és meghittséget nyújtva vár ránk. Hogyne szeretnénk ezt az Édesanyát! És hogyne szeretnénk benne egymást, hiszen valamennyien beletartozunk! Egyetlen család tagjai vagyunk. És van-e család, van-e otthon édesanya nélkül?

Szent ez az Egyház. Szent, mert tanítása csalhatatlanul Istentől való. Szent, mert minden korban férfiak és nők ragyogó serege él benne egészen Istennek és egészen embertársainak. Sokak világító példáját ismerjük közülük, még sokkal többen maradnak rejtekben, de a velük való találkozás elbűvöl, bátorít, vonz, alakítja életünket. Szent mindenekelőtt azért, mert Alapítója, Feje: Jézus Krisztus maga a Szent Isten. Amikor Egyházában „meghosszabbította magát" közöttünk, vállalta ennek minden kockázatát. Tudta, hogy ez az Egyház bűnös emberekből áll, súlyos teherként cipeli a megromlott emberi természet ezerféle nyomorúságát, hibáját, hogy a „romlás undoksága" sokszor még a vezetésre hivatottak körébe is eljut. Ő azonban nem lesz hűtlen hozzánk, állandó közbenjárásával egyenlíti ki a mérleget, és a jószándék minden szikráját, a szeretet minden moccanását Atyja elé tárja. Hogyne szeretném ezt az Egyházat, amely engem, a bűnöst is befogad!

Egy ez az Egyház. (Bár persze a szó eredeti formája: id-ház, nem az egységet, hanem az üdvözítő mivoltot fejezi ki.) A dogmafejlődésben az alapigazságok egysége; a sokféle szertartásban a liturgia lényegének egysége; a kis falusi egyházközségben a világegyház összetartozó egysége. De itt fájdalmasan elakad a szó: az Egyház varratlan köntösét mi emberek darabokra téptük, s a kereszténység kezdeti egysége immár szinte álomnak tűnik. Mégis: a Szentlélek egyre erőteljesebben dörömböl a lelkeken. Szeretjük ösztönzéseit, és szeretjük mindazt, amiben már egyek lehetünk, együtt dolgozhatunk más vallású testvéreinkkel. De vajon legalább belül, saját egyházunkban munkáljuk-e, megvalósítjuk-e az egységet?

Ilyen gondolatok jegyében bocsátjuk útra jelen számunkat, amely az Egyház iránti szeretetről szól. Sokaknak jelent ez ma súlyos problémát, a botlás kövét. Pedig egy embert sem ismerhetünk meg addig, amíg nem szeretjük. Amíg nem fordulunk szerető készséggel Egyház-Anyánk felé, sejtelmünk sem lesz sugárzó erejéről, ajándékainak gazdagságáról.

Nemeshegyi Péter, *Európa és Ázsia országaiban szerzett bőséges tapasztalatai alapján, ezt a sugárzást, ezt az egységet, ezt a boldog otthonosságot próbálja élményein keresztül közvetíteni számunkra.* Lukács László *cikkének logikája elől nincs kitérés: az Egyház külső-belső egysége nem valami tetszőleges hozzátétel, hanem a Szentháromság egy Isten mintájára lényegéhez tartozik, s a megvalósításán való munkálkodás egyszerűen kötelessége mindannyiunknak. Az Anyaszentegyház a legtöbb ember számára legkisebb sejtjében, a plébániában nyilvánul meg konkréten.* Teleki Béla *a plébániai élet teológiájához ad hét érdekes modellt.* Yves Congar, *a nagy francia domonkos teológus, a világiak szerepének értékelője és úttörője az Egyházban már a Zsinat előtt, az Egyházról szóló könyvének ebben a kis részletében azt emeli ki, hogy helyesen kell megismernünk Egyházunkat, mert csak világos fogalmakon épülhet igazi, szolid szeretet. Jól tudják ezt azok, akik szomjasan igyekeznek lépést tartani az újabb fejlődéssel, s feldolgozni elsősorban a II. Vatikáni Zsinat dokumentumait.* Giny Kranenburg *az utóbbi időben igen sok megrázkódtatáson átment Hollandiából valóban illetékes arra, hogy feleljen a kérdésre: miért nem lett hűtlen, annyi más testvérével együtt, az Egyházhoz, miért tekinti változatlanul lelki otthonának?* Alszeghy Zoltán *a teológus csendes higgadtságával érteti meg velünk a nagyon tövises tételt: az Egyház „bűnös szent Egyház" — nem bűnös és szent, hanem egyszerre és lényege szerint mind a kettő! Végül* Szabó Ferenc *Emmanuel Mounier-ről szóló portréja egy magas hőfokú életet mutat be az Egyház ölén.*

Isten elgondolása az, hogy egymás kezén, együtt haladjunk a földi életben Feléje. Isten szándéka az, hogy közösséget alkossunk egymással és Övele. Ezért alapította Jézus Krisztus az Egyházat. Természetesen nem mindig kellemes az Egyház keretei közt élni. Előírásai szigorúaknak vagy érthetetleneknek tűnhetnek, botrányai kínosak, az együttlét súrlódásokkal jár. Dehát keretek és parancsok nélkül széthullanánk; dogmák és egyházi tekintély nélkül a szektarianizmus veszélye fenyeget; közösség nélkül családtalanok és otthontalanok maradunk a földön. Senki sem kívánja, hogy ne lássunk világosan és ne mondjuk rossznak a rosszat, az Egyházon belül is. De a kritikát szeretet éltesse, mint ahogy a vér szerinti családunkban előforduló nehéz dolgok sem akadályozzák meg, hogy továbbra is szívünkben hordjuk őket. Ehhez a gyermeki és testvéri, teherbíró, életre-halálra szóló szeretethez szeretne mostani számunk egy kis szikrát hozzáadni.

TANULMÁNYOK

Nemeshegyi Péter

EGYHÁZSZERETET

„Krisztus szerette az egyházat, és feláldozta magát érte, hogy a keresztségben isteni szavával megtisztítva megszentelje. Ragyogóvá akarta tenni az egyházat, amelyen sem szeplő, sem ránc, sem egyéb efféle nincsen, hanem szent és szeplőtelen" (Ef 5,25-27). Megdöbbentőek ezek a szavak. Megdöbbentőek, mert még mi keresztények is úgy érezzük, hogy nem egyeznek meg tapasztalatunkkal, érzéseinkkel. Krisztus szerette az egyházat; most is szereti. És mi szeretjük-e az egyházat? Ha igaz, hogy a keresztény ember legfőbb kötelessége „ugyanazt a lelkületet ápolni, amely Krisztus Jézusban volt" (Fil 2,5), akkor világos, hogy az egyházat szerető Jézussal együtt nekünk is szeretnünk kellene az egyházat. De ez bizony nem könnyű feladat. Ha az egyház valóban „ragyogó, szeplőtelen, szent és ránctalan" lenne, akkor nem volna nehézség. De ki merné állítani, hogy ezek a jelzők ráillenek a földi egyházra? Ha az egyháztörténelem lapjait forgatjuk, szinte minden oldalon ott feketéllenek méltatlan, pénzsóvár, hatalomra vágyó püspökök, romlott papok, erkölcstelen, hadviselő, erőszakos pápák, egyházszakadások, eretnekségek, vallásháborúk, inkvizíciós törvényszékek, kínzatások, boszorkányégetések, zsidóüldözések, erőszakos hittérítés, a hatalmasok és gazdagok pártolása, a szegények elhanyagolása és kizsákmányolása. Ha csak a múlt hibáiról lenne szó, még könnyebben túltehetnénk magunkat rajtuk. De ki merné állítani, hogy a jelen egyházát nem rútítják el „szeplők és ráncok"? Jézus ragyogóan tiszta, fenségesen isteni és mélyen emberi alakját szeretni nem nehéz. A „Szép Szűz Mária" is könnyen meghódítja az emberek szívét. A Jézus által elénk tárt jóságos mennyei Atya alakja is hálás szeretetet ébreszt szívünkben. De az egyház? Ez a rengeteg emberi gyarlósággal, bűnnel, hibával, mulasztással megrakodott egyház? Lehet-e ezt az egyházat igazán szeretni?

És mégis: Jézus szerette és szereti ezt az egyházat. Annyira szereti, hogy feláldozta az életét érte. Nem azért, mert már szép ez az egyház és méltó szeretetére. Hanem azért, mert Jézus jó. Jó, mint ahogyan jó az ő mennyei Atyja, „ki felkelti napját jókra is és gonoszokra is, esőt ad igazaknak is, bűnösöknek is" (Mt 6,45) és „jó a hálátlanokhoz és gonoszokhoz" (Lk 6,35). Ha Jézus tudta szeretni egyházát és megadta nekünk ugyanazt a Szentlelket, aki az ő szeretetének volt forrása, akkor nekünk sem lehetetlen szeretni az egyházat. Nemcsak hogy nem lehetetlen, hanem szükséges. Mert igazán csak úgy él bennünk az isteni szeretet, ha szeretni tudjuk az egyházat is. Láthatatlan Istent, a szent-

írás lapjaira írt Jézust, Máriát, elvont fogalomként elgondolt emberiséget „szeretni" könnyű. De ez még nem valóságos szeretet, hanem csak képzelődés. A szeretet konkrét, fogható. A szeretet ott létezik, ahol testi valóságukban létező konkrét emberekkel élünk együtt, egymás terhét hordozzuk, egymás lábát mossuk. Itt lesz az Isten-szeretet is valóság. Mert „ha az Isten így szeretett minket nekünk is szeretnünk kell e g y m á s t" (1Jn 4,11), „se szóval, se nyelvvel, hanem tettel és igazsággal" (1Jn 3,18). Lássuk tehát, hogy miként is születhetik meg bennünk ez a Jézus akarta, igazi egyházszeretet.

Aberkiosz sírfelirata

1883-ban fedezett fel egy kutató a mai Törökország területé . Frígia tartományban egy Kr. u. 180 körül készült sírkövet. A feliratot egy Aberkiosz nevű keresztény készítette még halála előtt. Szándékosan burkolt, szimbolikus kifejezésekkel írja le életútját. Magyar fordításban a felirat így hangzik:

Én, egy választott ország polgára.
Még életemben készíttettem ezt (a sírkövet),
Hogy itt legyen nyugvóhelye testemnek.
Nevem: Aberkiosz.
Egy tiszta pásztornak vagyok tanítványa.
Ez a pásztor a hegyeken és mezőkön legelteti juhnyájait.
Szemei nagyok, mindent látnak.
Ő tanította nekem (az élet) megbízható igéit.
Ő küldött engem Rómába, hogy lássam a királyi országot
És az arany palásttal, arany cipellőkkel ékes királynőt.
Ott láttam a ragyogó pecséttel ékesített népet.
Meglátogattam Szíria vidékét és minden városát;
Niszibiszbe is ellátogattam, az Eufrátesz túlpartján.
Mindenütt beszédtársakra találtam.
Pál volt . . . (itt néhány szó hiányzik).
Mindenütt a hit volt vezérem;
Mindenütt eledelt adott nekem a hit,
És egy óriási, tiszta halat,
Melyet a tiszta Szűz fogott a forrásban,
És barátainak adott örökre eledelül.
Nemes bora van e Szűznek;
Vízzel kevert bort és kenyeret osztogat.
Én, Aberkiosz itt álltam és a szöveget diktálva (kőbe) vésettem
Hetvenkét esztendős koromban.
Aki megérti ezt a szöveget
És egy gondolaton van velem,
Imádkozzék Aberkioszért.

Ezernyolcszáz év távlatából cseng felénk és visszhangzik szívünkben az öreg Aberkiosz vallomása. Igen, mint ő, mi is egy „nagyszemű, mindent látó, tiszta Pásztornak" vagyunk tanítványai. Mint ő, mi is ettől az egy Pásztortól tanultuk az örök élet megbízható igéit. Mint ő, mi is megtapasztaljuk, hogy ez a Pásztor minden hegyen és minden mezőn, világszerte legelteti nyáját. Ettől a Pásztortól vezetve látogathatjuk meg nemcsak Rómát, Szíriát és a mezopo-

támiai Niszibiszt, hanem az öt világrész minden országát, és ott találjuk az „arany palásttal ékes királynőt", a „tiszta Szűzet", vagyis az egyházat, és a „ragyogó pecséttel", vagyis a keresztséggel ékesített hivő népet. Az egy, közös hit kötelékében egyesülve, ettől az egyháztól kapjuk, kenyér és bor formájában, az „óriási, tiszta Halat", vagyis Jézus Krisztust. (Köztudomású dolog, hogy a görög ichthys [hal] szót, mint „Iesous Christos Yios Theou Sótér" [Jézus Krisztus, Isten Fia, Üdvözítő] kezdőbetűiből alkotott szót, az ókor keresztényei Krisztus jelvényének tartották.) Ennek a királynőnek országában mindenütt egy a hit, és ezért mindenütt beszédtársakra találunk, olyan emberekre, akik „egy gondolaton vannak", nemcsak a 2. századi Aberkiosszal, hanem Péterrel, Pállal, valamennyi szenttel és apostollal, és magával „hitünknek szerzőjével és bevégzőjével, Jézus Krisztussal" (Zsid. 12,2).

Úti tapasztalatok

E sorok írója akkor tapasztalta meg ezeket a dolgokat először személyesen, amikor 28 évvel ezelőtt hajóm elhagyta a kis Európát, hogy útnak induljon a nagy Ázsiába. Akkoriban még csak nagypénzű emberek utaztak repülőgépen, és mi bizony szegények voltunk. Magamfajta, Krisztus követségében járó emberek (bennszülött püspökök és papok, európai hithirdetők, apácák, missziós orvosok stb.) több mint harmincan utaztunk együtt az olasz gőzösön, és szeltük vele az Indiai és a Csendes Óceán habjait. Így akármelyik kikötőben álltunk is meg, mindig volt ott valamelyikünknek barátja, ismerőse. Az egyiptomi Port-Said-ban az első ember, akit afrikai földön egy katolikus templomot meglátogatva olaszul megszólítottam, nem volt más, mint egy magyar ferences testvér. Ádenben szintén a ferencesek láttak vendégül, és ajándékoztak meg oltárgyertyákkal, mert a hajón fogytán volt készletünk. A pakisztáni Karachiban a székesegyház melletti szerzetesházban fogadtak az ottani szegényeknek szolgáló apácák. Az indiai Bombay-ban én voltam otthon, mert jezsuitáknál térhettem be. Felejthetetlen élmény maradt a hajnali mise az egyetemi templomban: hétköznap volt, de mégis tele volt a templom fehér ruhás, barna arcú, tiszta szemű indiai fiatalokkal, akik áhítatosan imádkoztak, és valamennyien szentáldozáshoz járultak. A Sri-Lanka-i Colombóban iskolatestvérek vettek gondjaikba, és vezettek körül a városban, megmutatván a pálmafákkal körülvett, nyitott csarnoknak tűnő nagy Szent Antal templomot, ahol sohasem fogy ki az ájtatoskodók serege. Hong-Kongban a következő hajóra várva egy hetet töltöttem az ottani papneveldében, ahol először láttam nemcsak bambuszerdőt és evőpálcikákat, hanem harmóniumokat nyekeregtető, vidáman futballozó, buzgón imádkozó kínai kispapokat is, meg egy keresztelési szertartást az egyik nagy plébániatemplomban, ahol egyszerre több mint száz felnőtt kínai lett a keresztség által tagja az egyháznak. Így végre elértem utam célját, a legtávolabbi keleten fekvő Japánt, ahol megint a „tiszta Szűz" várt rám, osztogatván kenyér színében Jézust a velem „egy gondolaton levő" „beszéd-társak" gyülekezetében.

Japáni tapasztalatok

Az azóta eltelt 28 esztendő alatt sokfelé küldött a „tiszta Pásztor". Bejártam egész Japánt az északi Hokkaidótól le egészen a messze déli Okinawáig. Sohasem túristáskodni mentem, hanem mindig hívtak szentbeszédekre, kurzusokra, lelkigyakorlatokra, mert hallani kívánták Jézus evangéliumát, „az élet megbízható igéit". Mindenütt ugyanazt tapasztaltam, akár plébániai hívek, akár kármelita apácák, akár egyetemista diákok, akár szerzetespapok, akár középiskolás diákok vagy diáklányok voltak a hallgatók: ragyog az emberek szeme, amikor az igazi Pásztor küldetésében hittel mondom nekik az egyház hite által megőrzött krisztusi evangéliumot. Amikor hallgatóim nem keresztények, akkor sem éreztem magamat távol tőlük, hiszen őket is szereti és megváltotta Jézus. De amikor keresztények között voltam, akkor éreztem magamat igazán otthon. Egy húron pendült a lelkünk, bár a földteke két ellentétes pontján születtünk.

Senki sem fejezte ki jobban ezt a csodálatos tényt, mint az a nagaszaki szegény öregasszony, aki 15 társával együtt 1865. március 17-én belopódzkodott a 300 éves üldözés után először megnyílt katolikus templomba, és az ott levő francia misszionáriusnak, Petitjean atyának, kezét szívére téve odasúgta: „Mindnyájunk szíve olyan, mint a tiéd!" 300 éven keresztül üldözték Japánban a legkegyetlenebb módon a kereszténységet; rengeteg volt a vértanú és a kereszténységgel gyanúsított minden embert a feszület megtaposására kényszerítettek. Így mindenki azt gondolta, hogy magva sem maradt Japánban a 16.–17. századi virágzó kereszténységnek. De nem így volt. Körülbelül 30 000 szegény ember titokban megőrizte és továbbadta a keresztény hitet, titokban megkeresztelték gyermekeiket. Így élt tovább az egyház Japánban püspökök és papok nélkül 300 éven keresztül. És amikor ismét megjelent egy katolikus pap az országban, bár még tilos volt kereszténynek lenni (a templomot csak külföldiek számára engedélyezték), mégis azonnal felkeresték, hogy megvallhassák: „A szívünk olyan, mint a tiéd." A dolognak persze híre ment, és egy újabb üldözési hullám lett a következménye. Több éven keresztül börtönbe zárták, éheztették, ütötték, verték, kínozták a keresztényeket, hogy hagyják el hitüket; de végül is nem a hivők, hanem az üldözők fáradtak ki és ma a 30 000-ből 400 000 katolikus lett Japánban.

„Szívünk olyan, mint a tiéd": ezt tapasztaltam meg az itteni papneveldében is, ahol már 14 éve élek együtt Japán minden vidékéről jövő papnövendékekkel. Van köztük 18 éves kislegény és doktorátust végzett meglett férfi, vannak, akik az anyatejjel szívták magukba a hitet: szüleik vagy nagyszüleik, vagy pedig (Nagaszaki-vidékiek esetében) őseik voltak a megtérők, és olyanok, akik saját maguk találtak rá felnőtt korukban Krisztusra, és tették reá életüket; van köztük mindenféle tehetség, mindenféle temperamentum. De „ugyanolyan a szívünk", és nap mint nap vesszük magunkhoz együtt az Úr Jézus szent testét és vérét. Rajtam kívül egy koreai pap és egy vietnami kispap van itt, úgyhogy hárman vagyunk külföldiek 65 japán között. De nem vagyunk idegenben: egy a hitünk,

együtt törekszünk a szeretetre. Nem azt akarom mondani persze, hogy nincsenek viták, nincsenek ellentétek. De ezek nem fajulnak gyógyíthatatlan szakadássá, mert van egy közös forrás, amelyből mindnyájan iszunk és élünk: Jézus, aki szereti az egyházat, szeret minket. Mert mi vagyunk az ő egyháza. Nem épület az egyház, nem is szervezet csupán, nemcsak püspökök, papok, szerzetesek gyülekezete: az egyház mi vagyunk, gyarló, de hivő keresztények, akik körülveszik Krisztus asztalát. Itt, a misén lesz az egyház mindig újra egyházzá, görögül-latinul „ecclesia"-vá, vagyis az Isten szava által összehívott (ek-kaleo) emberek gyülekezetévé, akik egy hittel, egy reménnyel, egy szeretettel eszik az Isteni Ige, Jézus Krisztus testét és isszák értünk hullatott szent vérét, hogy Jézus bennünk éljen és mi őbenne, és hogy az az élet, mely az Atyából a Fiúba árad, tovább áradjon mibelénk, és mibennünk is örök életté váljék (Jn 6,56-58).

Ázsiai tapasztalatok

Persze az ilyen tapasztalatok nemcsak Japánra szorítkoznak. Sokszor jártam apostoli munkában más országokban is. Több ízben voltam Koreában. Dél-Korea ma az egyház nagy fáján a legrohamosabban növekedő ág. Tavaly is 140 000-rel emelkedett a katolikusok száma, úgyhogy már 1 800 000-en vannak. Zsúfoltak a templomok, papneveldék, szerzetházak. A pusani székesegyházban tartott előadássorozatomra 1200 hivő sereglett össze. Tolmács segítségével beszéltem nekik az egyházról. Szemük állása, arcbőrük színe más, mint a fehér emberé, de „szívük olyan, mint az enyém". Az előadás utáni tapsvihar nem nekem szólt, hanem Jézus evangéliumának, hiszen csak azt mondtam nekik. Szinte valamennyi japánul írt könyvemet lefordították koreaira, és sokan olvassák. Mennyi „ismeretlen ismerősöm" van a világon! És mindez azért, mert van Jézus, van egyház.

Négyszeres, egy–egy hónapos tanárkodásom egy vietnami egyetemi papneveldében most már régi emlék, de felejthetetlen marad. Mint Magyarországról ideszakadt, Japánban működő pap, franciául magyaráztam nekik az egyháztant, kegyelemtant és más hittudományi tantárgyakat, de a nemzetiségi és nyelvi különbség nem volt akadály. A környezet szokatlan volt: eukaliptusz-fák rezgették a kertben függőlegesen álló leveleiket, bizarr formájú, színpompás orchideák virágzottak, egy éjszaka bódító illatot árasztó bokor mellett mentem el minden reggel a kápolnába az éj sötétségéből pillanatok alatt nappallá változó trópusi hajnalban, de ott már várt a 120 kispap, zengett a lágy vietnami szentének ajkukon, és együtt járultunk az Úr asztalához. Sokszor gondolok most is rájuk, és kérem a „tiszta Pásztort", hogy most már ő viselje gondjukat.

Még folytathatnám sokáig, saját élményeim vagy barátaim élményei alapján, az ázsiai egyházról való beszámolót. Az evangélium szociális követelményeit újra felfedező Fülöp-szigeti szegények egyháza; a régi kínai bölcsességet felértékelő és a kereszténységgel egybeolvasztani törekvő taiwani egyház; a sok

megpróbáltatáson keresztül hitét csodálatosan megőrző kínai egyház; a fiatalságtól duzzadó és rohamosan fejlődő indonéziai egyház: mennyi élet, mennyi probléma, mennyi vitalitás! Nem csoda, hogy a tavalyi püspöki szinóduson az ázsiai püspökök felszólalásai tették a legnagyobb benyomást. Ők nem a múltat sírták vissza; nem csupán egyházon belüli kis problémákkal vesződtek. Ők tudták, hogy mint Krisztus egyháza milyen küldetésben járunk az egész világ, az egész emberiség javára. A béke, az igazságosság, a kölcsönös kiengesztelődés, a vallások megbékélése, a társadalmi bajok orvoslása, a nemzetközi igazságtalanságok kiküszöbölése: ezek voltak azok a nagy kérdések, amelyekről szóltak. Az egyház, ahogy ők látják, nem befelé forduló zárt közösség, hanem az egész emberiség szegényeit szolgáló, békéjét előmozdító, testvériségét építő világméretű élcsoport.

Az egész világon

Szeretem Ázsia fiatal egyházait. De szeretem az öreg európai egyházakat is. Mint magyar ember elég sok nyelvet beszélek, úgyhogy módomban volt közvetlenül érintkezni sok nemzet egyházának fiaival. Németországban németül, Olaszországban olaszul, Kanadában a magyar plébániákon magyarul miséztem, prédikáltam, és mindenütt megtapasztaltam: „ugyanolyan a szívünk". Mindegyik nemzet persze a maga módján dicséri Istent és éli hitéletét. Mások a tisztaságtól ragyogó, remekül szervezett német plébániák miséi szépen betanult egységes szentenekeikkel; mások a misék az olasz plébániákon, ahol minden kapásból megy, és az új szentenekek némelyike olyan, hogy táncra lehet perdülni rájuk; mások a kanadai magyar plébániák miséi, ahol a régi és új kivándorlók találják meg lelki és szellemi gyökerüket annak az Istennek szívében, akié a föld és minden határai. De mindenütt ugyanazt a „tiszta halat" nyújthattam a hivőknek, akik mind tudták, hogy „drága kincs a hit, tűrni és remélni megtanít" (Arany), és hogy „szeretni tisztán: megistenülés" (Reményik).

Mert az egek országának vagyunk állampolgárai, minden földi országban idegenként élünk; de mert az egyetemes egyháznak vagyunk tagjai, minden ország hazánk. Miéink az apostolok és a vértanúk, miéink a hitvallók és szűzek, miénk Szent Ágoston és Szent Tamás, miénk Assziszi Szent Ferenc és Liziői Szent Teréz, miénk egy kétezeréves múlt, egy az egész földet átfogó jelen és egy örök jövő, miénk a világ, az élet, a halál; miénk minden, mi pedig Krisztusé vagyunk, Krisztus pedig az Istené (1Kor 3,22-23).

A szeplők és ráncok?

De az a sok hiba, bűn, szeplő és ránc az egyházban? Azokat a világért sem szabad letagadni vagy szépítgetni. Az egyház bűnösök egyháza. De az egyházba maga Krisztus épített be olyan elemeket, melyek javulásra, gyógyulásra, megújulásra vezetnek. Ott a két nagy tükör: az evangéliumi Jézus és a jövendő örök élet testvéri közössége. A történelem útját járó egyház ebben a két tükör-

ben szemléli magát, és innen nyer állandó ösztönzést a megtérésre, tisztulásra, tökéletesedésre. Hányszor lopakodott be az egyházba a romlás, még a legmagasabb helyeken is; de csodálatosképpen valahogy mindig fakadt egy új éltető forrás: jött a megújulás, megtisztulás. Minden emberi csoportnál, mozgalomnál, szervezetnél befurakodik a gonosz. A csupán emberi művek esetében az ilyen betegségből szinte soha sincs gyógyulás. A rossz rosszat szül, a mozgalom szétzüllik, a csoport feloszlik, a szervezet vagy kényszerzubbonnyá válik, vagy összeroppan az elégedetlenek nyomása alatt. Elöregszenek a mozgalmak, szervezetek. Elöregszenek, és vagy erőszakos halállal, vagy végelgyengülésben elhalnak. Az egyház is néha mintha elöregedett volna. De az egyházban ott rejtőzködik a mindig fiatal Szentlélek. Ahogy már Szent Iréneusz mondta: „a Szentlélek megfiatalítja edényét, az egyházat".

Az egyházszeretet nem jelenti a hibák elhallgatását, a kritika kizárását. Szent János szívből szerette az egyházat, de jaj, milyen szigorúan bírálta leveleiben Ázsia hét egyházát (Jel 2,1-22)! Kritizálni lehet és kell, de szeretetből. Manapság sokszor az egyház iránti kritika nem szeretetből, hanem gőgből fakad. A gőgös ember nem tudja szeretni az egyházat, mert senkit sem tud szeretni igazán. Tele van önmagával, és csak a hasonszőrűeket kedveli. Mindent pellengérre állít, de eszébe sem jut, hogy az ő keresztény életében is volna kifogásolni való. Álmában sem gondol arra, hogy ha ő állna felelős és nehéz posztokon, talán ugyanolyan önzően vagy gyáván viselkednék, mint azok, akiket most olyan nagy hangon bírál. Ha valaki mintegy elválasztja magát az egyháztól és kívülről szemlélve kritizálja, akkor ez a kritika nem lesz gyümölcsöző. Mert az ilyen ember elfelejti, hogy m i vagyunk az egyház és n e k ü n k a kötelességünk, hogy imánkkal, munkánkkal, életünkkel, szavunkkal segítsünk abban, hogy az egyház krisztusibbá váljék. Megmondotta már Szent Iréneusz: „Vannak, akik úgy akarják megreformálni az egyházat, hogy elszakadnak tőle. De bármi jót is hoz ez a reform, nagyobb a kár, amit a szakadással okoznak."

Az egyház szüntelen megreformálásának munkája nem reménytelen, sőt biztos sikerrel számolhat. Igaz, nem ebben a világban, hanem Atyánk országában. Az a „szent és szeplőtelen" egyház, amelyről az efezusi levél beszél, nem evilági, hanem eszkatológikus valóság, amelyet a földi egyház megközelíthet ugyan, de soha el nem érhet. De bármennyire távol állunk is még ettől az ideáltól, Krisztus s z e r e t i jegyesét, az egyházat. Ez a krisztusi megbocsátó szeretet a jövő záloga, mert az ő szereteténél nagyobb erő nincsen.

Hálásak népe

Az egyház Krisztus teste, Krisztus nyája, az Isten temploma, az Isten szőleje és búzaföldje; az egyház Isten népe, a mennyei Atya családja, Krisztus jegyese. Az egyház az Úr vacsoráján résztvevő közösség, az örök élet isteni igéi által egybehívott gyülekezet, a Szentlélek által vezetett sereg. Az egyház az emberi nem szolgálója, a szegények pártfogója, az igazságosság hirdetője, a szeretet

gyakorlója. Az egyház a hivők serege, a reménykedők gyülekezete, a szeretetre törekvők dandárja, az imádkozók kórusa.

De mindenekfelett az egyház a hálásak népe. „Méltó és igazságos, illő és üdvösséges, neked mindig és mindenütt hálát adni, szentséges Atyánk!" A mise liturgiájának e szavai 2000 éve zengenek nap mint nap az egyházban az egész földtekén. Nem szűntek meg ezek a szavak a római egyházüldözés viharában, a középkori pestisjárványok borzalmában, a 100 éves és 30 éves háború szörnyűségeiben, a forradalmak és terrorok zűrzavarában, két világháború vérforgatagában sem. „Mindig és mindenütt hálát adni!" Az igazságot hivő ember hálás ember. A reményből élő ember hálás ember. A szeretetet ismerő és élő ember hálás ember. Az embert emberré a hála teszi. A hálátlanság és állandó követelődzés pedig elégedetlen ördöggé.

Az egyházat a régi szentatyák a holdhoz hasonlították. A hold maga nem fényforrás; a naptól kapja fényét, és általa világít olyan szépen és titokzatosan az éjszaka csillagos egén. Ha tudna a hold érezni, milyen hálás volna a napnak, hogy az ő jóvoltából ilyen szépen ragyog és világít! Az egyház napja: Krisztus. Tőle kapja a Szentlélek fénysugarát. Az egyház ezt tudja, és ezért hálás. Mi vagyunk az egyház, és azért m i vagyunk hálásak. Hogy van Isten, van Krisztus, van egyház, van bűnbocsánat, van Oltáriszentség, van szeretet, van élet. Most és mindörökké.

Lukács László

UNA SANCTA

Az egyház a maga egészében éli meg az evangéliumot. A krisztusi örökség egyik vagy másik része mégis elhalványulhat az idők folyamán, hogy aztán újra ráirányuljon a figyelem: a Szentlélek gondoskodik arról, hogy lényeges elem sohase maradjon el, ill. hogy ha valami fontos feledésbe merült volna, akkor újra fölfedezzék.

„Az egyház ébredezik a lelkekben." Néhány évtized optimizmusa után úgy látszhatott, még sincsen igaza Romano Guardininek, aki ezt a mondatot a huszas évek elején leírta. A sokféleség varázsában élő, egyéni és nemzeti függetlenségre törekvő modern ember új életérzését bevitte az egyházba is. A II. Vatikáni zsinat egyik alapelve az volt, hogy – elméletben és gyakorlatban egyaránt – el kell ismernünk a helyi egyházak jelentőségét az egyetemes egyházban, sőt az egyéni karizmák jelentőségét a tanítás és vezetés hivatalból biztosított kegyelmei mellett.

Egység és sokféleség mindig feszültségben volt egymással az egyház történelmében. Mindig megkísértett az uniformizált egység veszélye, amely bürok-

ratikus eszközökkel próbált erős központi szervezetet kiépíteni. De másrészt megkísértett a független sokféleség veszélye is: egyesek, kisközösségek vagy mozgalmak az egyház emberi tökéletlenségeinek láttán a kritika vagy a reform igényével fordultak szembe az egyház egészével vagy annak vezetésével, s végül elszakadtak tőle.

Igazi egység csak sokféleségből jöhet létre, a sokféleség viszont csak az egységben érheti el a maga teljességét. A zsinat óta egyházunkban minden szinten és formában tért hódított a pluralizmus, s jelentős gazdagodást hozott. De csak akkor válhat teljessé, ha ezáltal nem gyöngül az egység, sőt kiteljesedik az Isten akarta sokféleségben.

Napjainkban az egység vágya ébredezik az egyházban. S a sokféleséget is csak úgy tudja élőbbé, evangéliumibbá és teljesebbé tenni, ha nyíltabb és odaadóbb szívvel követi Krisztus végakaratát: „Legyenek mindnyájan egyek."

Az egység keresése a leghatározottabban és legerőteljesebben az ökumenikus mozgalomban öltött látható formákat. Joggal mondják ezt a huszadik századi egyháztörténelem legfontosabb eseményének. A keresztény egyházak közti ellenségeskedést a párbeszéd váltotta föl, majd az együttműködés a különböző keresztények és keresztény közösségek között. Ma már egyre többen őszinte odaadással keresik az egységhez vezető utat, s teszik meg a lehetséges és szükséges lépéseket.

Az egységre törekvésnek van azonban még két másik iránya is, amely egyelőre még nem olyan látványos és konkrét, mint az ökumenikus mozgalom, pedig ezek adják meg az ökumené igazi alapját és távlatait is. Az egyik messzibbre nyúlik a keresztény egyházak körénél, s az egész emberiségre nyílik rá; a másik viszont közelre tekint, s egy egyházon – magunkról beszélve: a római katolikus egyházon –, sőt egy egyházmegyén, egy egyházközségen, egy szentmise közösségén belül célozza meg az egységet.

Az emberiség egysége és az egyház egysége azonban valójában nem két egymástól független feladat. Az egyház egysége nem öncél, hanem az emberiséget szolgálja, s csak akkor jut el a beteljesüléshez, ha az egész emberiséget fölemelheti Istenhez a kiengesztelődött emberek közösségében. Az egységet legbelül, magunkon kell kezdenünk. Céltalan és hiteltelen volna ökumenikus mozgalomról beszélni akkor, ha az ökumenizmus, tehát a másik megbecsülésének, testvérül elfogadásának szelleme nem járja át emberi és egyházi életünket egyaránt, s ha az egyház a mindennapi élet és kultusz gyakorlatában nem az Istentől nekünk ajándékozott egység életét tartja legdrágább kincsének és legnagyszerűbb feladatának.

I. Az egyház: Krisztus szentsége

Isten, aki a Szeretet, Krisztusban vált láthatóvá és jelenvalóvá. Isten kinyilatkoztatása azonban nem csupán objektív ismeretközlés, tárgyilagos előadás, hanem szubjektív önközlés, a szeretet feltárulkozása. Hasonlattal élve: egy

filmet lehet üres padsorok előtt is vetíteni, ha műsorra tűzték, – a szeretet csak a jelenlévő másiknak tud megnyilatkozni vallomásával. A befogadó oldaláról pedig: egy jelenséget, híradást lehet tárgyilagosan szemlélni, személytelenül, kívülről vizsgálni – a szeretetvallomás csak úgy érhet célba, tehát akkor fejtheti ki teljes hatását, ha a másikban viszontszeretetet vált ki: ha befogadásra és viszonzásra talál. A szeretet csak a reá válaszoló szeretetben válik teljessé, a személy odaadására a másik személynek is a saját odaadásával kell felelnie. Márpedig „úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta érte."

Krisztus az őt befogadó emberek hitében és szeretetében lett láthatóvá és jelenvalóvá, az egyházban él tovább a történelem folyamán, hordozva és hirdetve Istennek Krisztusban megnyilvánult szeretetét. – A szeretet több személy egységében él, s minden szeretet ősforrása a Szentháromság egysége. Krisztusban a Hármas-Egy-Isten jelent meg az emberi történelemben, s az egyház ennek a Szeretet-Istennek életét folytatja tovább Krisztus feltámadásától kezdve.

Szent János az egység, Szent Pál a test gondolata köré csoportosítja a maga teológiáját. Jézus kikezdhetetlen logikával írja elő a főpapi imában (Jn 17,20-26):

Amint az Atya szereti a Fiút és a Fiú az Atyát,
úgy szereti a Fiú a tanítványokat és minden embert.
Ahogyan a Fiú szereti a tanítványokat,
úgy kell nekik is szeretniük egymást.

Ennek következtében:

Amint az Atya és a Fiú egyek,
úgy kell egynek lenniük a tanítványoknak.

Az egyház csak akkor folytatja Krisztus életét, ha szeretetben, tehát egységben él. Ennek az egységnek ősforrása és ősmintája a Szentháromság örök egysége. Ezt az egységet Krisztus tette elérhetővé számunkra, azzal, hogy eggyé lett velünk, magára véve emberi természetünket; s azzal, hogy földi életében, egy emberélet lehetőségei között is megélte föltétlen és bonthatatlan, maradéktalan egységét az Atyával és az emberekkel: mindvégig, mindhalálig szerette az Atyát és az embereket.

Az egyház Krisztustól örökségül kapja ezt az egységet – létének föltétele az, hogy megmarad hitnek és szeretetnek kettős egységében, közösségben az Atyával és az emberekkel Krisztus és bennünk lakó Lelke által.

Ennek az egységnek a szétszóródott emberiségből kell létrejönnie: a „nemzetekből" kell kiformálódnia Isten új népének. A pünkösdi csoda a Szentlélek eljövetelével ezt az egységet teremti meg az egybegyűltek között. Annyira mindenen felül áll ez az egység, hogy az őskeresztény írók ismételten megszemélyesítik az egyházat: jegyes, eljegyzett, Krisztusnak kiválasztott, akiért odaadta magát, akit megtisztított a keresztségben; választott nép, Isten fia, agg asszony. Sevillai Szent Izidor meghatározását évszázadokon keresztül meg-

őrizték: „Joggal nevezik egyháznak, mivel mindenkit magához hív és egybegyűjt."

Pál a test képét használja akkor, amikor már a konkrét történelmi körülmények között látja megvalósulni az egyházat. Látja azt is, hogy az egység megteremtése, megőrzése milyen problémákat és feladatokat jelent. Látja, sőt a saját életében is megtapasztalja, hogy különböző emberi egyéniségek, munkamódszerek, gondolkodásmódok hogyan ütközhetnek egymással csupa jószándékú ember között, az egyházban is. (Gondoljunk csak nézeteltérésére a pogánykeresztények ügyében Péterrel: Gal 2,11; Csel 15,1-29; vagy arra a személyesebb és indulatosabb szakításra, amelynek következtében Pál Szilással, Barnabás pedig Márkkal külön indult missziós útra: Csel 15,38-39.) Elsősorban a korintusi egyházközség életében szenvedte meg a széthúzást és a viszálykodást. Itt kellett megtapasztalnia azt is, hogy még Isten kegyelmi adományai, a karizmák sem automatikusan szolgálják az egységet, sőt éppen okot adhatnak a különbségekre, a széthúzásra. Pál ennek nyomán fejti ki teológiáját a testről, amely sok tagból áll: ezek a tagok különböző funkciókat töltenek be a test életében, de egyformán meg kell becsülniük egymást, és csak együttműködve építhetik a test életét (1Kor 12).

A test hasonlata jól jelzi, hogy az egység csak sokféleségből jöhet létre. Ha valami pusztán azonos önmagával, egyedi, önmagában lezárt egész, azt nem nevezhetjük még egységnek. Senki nem lehet elég magának, magában, bármilyen belső gazdagsággal rendelkezzék is: hiányzik belőle a szeretet minőségi többlete, amelyhez csak a többiekkel kapcsolatba kerülve juthat el. Sem az egyed, sem a sokaság nem elég önmagában, mert mindkettőből hiányzik a szeretet: egység pedig csak az egymás szeretetében élő személyekből jöhet létre. Együtt, egymásnak feltárulkozva ajándékozzák oda magukat a másiknak, s magukat is a másikban találják meg. Az ökumené a szó legtágabb értelmében ezt az egységes és egyetemes közösséget jelzi: a sokféleségben élő egységet, s az egységben kivirágzó sokféleséget.

A kinyilatkoztatásban nemcsak Isten titka tárul elénk, hanem az emberé is. Isten az embert egységre, azaz szeretetre teremtette. Az eredeti bűn nemcsak az Istenhez fűződő gyermeki viszonyt szakította szét, hanem szétrobbantotta az ember (és a világ) belső harmóniáját is: az ember elidegenült embertársától, elhidegült tőle, sőt szembefordult vele, s a másik nélkül, nem ritkán a másik rovására – tehát eleve kudarcra ítélve – keresi a maga boldogságát.

Jézus a maga isteni engedelmességével, mindvégig való szeretetével kiengesztelte az embereket Istennel és egymással. Halálával és feltámadásával megteremtette az egyházat, a kiengesztelődött emberek közösségét, amelynek élete a szeretet egysége. Egységre lépett velünk, hogy mi is egységre léphessünk egymással és Övele.

A kereszten egyszersmindenkorra beteljesült odaadását látható és megjeleníthető formában is egyházára hagyta az eukarisztiában. Az egyház az euka-

risztiából lett és az eukarisztiát hordozó közösség. Egységének csúcsa és forrása az eukarisztia. A dogmatörténeti kutatások világossá teszik előttünk, hogy kezdetben az egyházat nevezték „Krisztus valóságos testének". „Krisztus teste az egyház, amelyet a szeretet köteléke tart össze." A „misztikus" jelzőt később nem azért tették hozzá, hogy ezzel gyengítsék valóságos értelmét, s átvitt értelművé halványítsák, hanem Isten misztériumára utaltak vele, amelynek erejéből a feltámadt Krisztusnak, a Főnek testeként él. Az eukarisztia külső jele (sacramentum tantum): a kenyér és a bor formája. A jelben tartalmazott lényeg (sacramentum et res): Krisztus testének és vérének valósága; a szentség végső kegyelmi gyümölcse (res tantum) pedig az egység és a szeretet ereje. Petrus Lombardus szerint: „Krisztus szellemi teste, amely a hívek egysége."

Az eukarisztia és az egyház szoros kapcsolatát egymással kezdettől fogva nélkülözhetetlen, lényegi jegynek érezték. Az egyház akkor igazán Krisztus teste, ha öröksége és lényege szerint valóban egy. Ez az egység túlnyúlik téren és időn. Intenzívebbé fokoz és egyetemesebbé tágít minden emberi szeretetet. Összeköti egymással az embereket: az egy oltár körül összegyűlteket, tehát az egyházközség tagjait, az egy püspök pásztori gondoskodására bízottakat, tehát az egyházmegye tagjait, s rajtuk keresztül a Rómával egységben élő egyetemes egyházat.

Bennünket, embereket, szétdarabol a tér. Az egyház hirdeti és megjeleníti, felkínálja és sürgeti azt az egységet, amely erősebbnek bizonyulhat minden eltérésnél és távolságnál. Egyedek és kultúrák sokfélesége csak akkor boldogíthat, ha harmóniába olvadva az egységet szolgálja. Az egyház ezt az egységet éli meg az eukarisztia és a püspökök kollégiuma körül összegyűlő közösségekben. Ennek a szinkron egységnek kifejeződése az ökumené is, amely a helyi egyházak közösségéből indul, s a keresztények egységtörekvésén át az egész emberiség szolgálatáig terjed.

A szinkron egység azonban nem állhat fenn a diakron egység nélkül, amely az embereket szétválasztó időt hidalja át. Egyetlen kor egyháza sem érezheti magát függetlennek az előző koroktól: a megszakítás nélkül élő hagyomány biztosítja az egységet az előző korok egyházával, s köt össze bennünket azzal a sziklaalappal, amelyre Krisztus ráépítette egyházát. Az idő egymásutánja az élő hagyományban megint csak a gazdag és változatos egységet szolgálhatja. Az ökumenikusan egyetemes egyház és a hagyomány elválaszthatatlanok egymástól: az egyház a hagyományból él, és a hagyomány az egyházban kel életre.

Az eukarisztia kapcsolata a szinkron és diakron egységgel jól látható a régi keresztények gyakorlatán. De Lubac utal arra az ősi szokásra, hogy a püspök a maga miséjéből a konszekrált kenyér egy-egy darabkáját elküldte azoknak a papjainak, akik a tituláris templomokban miséztek („fermentum"), hogy ezáltal is kifejezze a részegyházak egységét az egyetemes egyházban. Ugyanezt a gondolatot jelenítette meg a „sancta" rítusa: a megelőző miséből eltett ostyát a következő misében beletették a kehelybe. Az egyház tehát térben és időben

kiterjedten is egyetlen és egységes, Isten egységének a szentsége az egyház egységében válik láthatóvá.

II. A pásztorok az egység szolgálatában

Ez az egység persze nem könnyen valósul meg és őrződik meg az egyházban sem, hiszen ennek tagjai is emberek, különböző adottságokkal, vérmérsékletekkel, törekvésekkel, elképzelésekkel, sőt bűnökkel. Már az apostoli egyház idejében is mindig megújuló feladat volt az egység fenntartása, sőt helyreállítása (vö. Csel 15,38; 1Kor stb.). Jellemző, hogy a misében az áldozás előtt az egymással kiengesztelődés, a megbékülés olyan nagy szerepet játszik: „Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérben részesedünk" (1Kor 10,17). Még a karizmák is okot adhatnak a széthúzásra, versengésre, féltékenységre (1Kor 12-13).

Krisztus egyházának egészére bízta rá megváltó művét: főpapi, tanítói és pásztori funkcióját Isten egész papi népe folytatja tovább. Mivel azonban Krisztus Testének egysége a legmagasabb fokban az eukarisztikus lakomában valósul meg, ennek kultikus szolgálatára a fölszentelt papok kapnak kizárólagos felhatalmazást a hívek egyetemes papságán belül is. A püspökökre és közvetlen munkatársaikra, a papokra van rábízva az egység szolgálata is. Arra kapják a fölszentelés kegyelmét, hogy gondoskodjanak a karizmák egységéről sokféleségükben is, és szolgálatukkal megjelenítsék Krisztust, a közösség urát.

A papokról és püspökökről szólva a II. Vatikáni zsinat nyomatékosan hangsúlyozza, hogy fölszentelésük és küldetésük egyaránt egységbe fogja őket. Rájuk van bízva Krisztus misztikus és valóságos teste. A papságról szóló dekrétum külön fejezetben szól a papok „személyi kapcsolatairól".

A püspökök és a papok legyenek „testvéries", „baráti", „gyermeki" kapcsolatban egymással. A püspökök ne munkaeszköznek, hanem munkatársuknak tekintsék papjaikat, s a papszentelésen alapuló testvériesség meleg kapcsolata fűzze őket össze. Minden egyes papot az apostoli szeretet, a szolgálat és a testvériesség különleges szálai fűzik a papi testület többi tagjához.

Egészen közvetlen és meleg viszonyt sürget a zsinat a papok és a világiak között is. Legyenek mindenkivel nagyon barátiak, jussanak el az őszinte, tettekben megnyilatkozó szeretetre. Nem elég, hogy a hívekkel csak egyenként törődnek; valódi keresztény közösséget kell kialakítaniuk (PO 6-8). A papok is testvérek a testvérek között, mint Krisztus egy és ugyanazon testének tagjai, s ezt a testet minden keresztény köteles építeni. Egész magatartásukkal kövessék Mesterük példáját, aki az emberek közé „nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon másokat, és odaadja az életét váltságul másokért" (PO 9).

A zsinat is jelzi tehát, hogy ez az egység csak odaadó szolgálattal érhető el. Az egész egyház kollégiális szerkezetű, nemcsak a püspökök testülete. Ez a kollegialitás azonban nem hasonlítható a demokratikus társadalomhoz, hiszen

a hatalom nem a népből, hanem Krisztustól származik. Ez az egység nem csupán társadalmi összefogás vagy szociológiai kívánalom, hanem szentségi-lényegi jellemzője az egyháznak, szentségi hordozója a szentháromságos Isten, az odaadottságában köztünk élő Krisztus jelenlétének.

Ezt az egységet őrzi és szolgálja Krisztus megbízásából a püspök és a pap. Elvállalja az egység szolgálatát, de a vele járó áldozatokat is, s így válik nemcsak „hivatalból", hanem személyében és lelkületében is az értünk adott Krisztus személyének képviselőjévé.

Ha az egységet minden más követelmény fölé helyezzük az egyházban, hogyan lehetséges mégis egészséges kritika, termékeny véleménykülönbség és eszmecsere, hogyan lehet biztosítani az egészséges előrehaladást, helyet adni a reformtörekvéseknek?

Az egység mindig csak szeretetből születhet, s aki szeret, az tökéletesnek látja a másikat. Jóval érzékenyebben megfájja tehát minden hibáját, hiszen nem csupán az igazságos bíró, az elfogulatlan tudós objektív mérlegelésével mond véleményt, hanem a másikat eszményítő szerelmes mindent-elvárásával.

Ez a fájdalom azonban könnyen válhat önsajnálattá, sértett gőggé jámbor és egyháziasan hangzó jelszavak mögött is. Itt is szükség van „a szellemek megkülönböztetésének" képességére. Minden igaz kritika és reformtörekvés föltétele tehát, hogy mindig az egységet, a másiknak és az egész egyháznak érdekét szolgálja, mentes legyen minden önösségtől, gőgtől, lenézéstől és széthúzástól. Annak tudatában kell munkához látnia, hogy nem minden oldható meg cselekvéssel; hogy az egységhez, éppen úgy, mint a szeretethez, hozzátartozik a szenvedés: az adott órában, „kellő időben" önmagunk odaadása és elvesztése. Krisztus példája kezeskedik, hogy mindez megtérül az Isten országában: csak az elhaló búzaszemből kel ki bőséges termés, csak a megőrölt gabona válhat Krisztus tiszta lisztjévé.

* *

Az egységet nem öncélúan élvezi az egyház, hanem az egész emberiség szolgálatába állítja: minden ember meghívást kap az üdvösségre. Krisztus az egész emberiséget kiengesztelte Istennel, s az egyház a kiengesztelődés szolgálatában él: benne megkezdődött az emberiség kegyelmi egyesülése, s az egyháznak ígért diadalmas kegyelem végül is minden emberi gyöngeség, széthúzás, ellenségeskedés ellenére elsegíti az emberiséget ahhoz az egységhez, amelyben minden megoszlás megszűnik.

Isten tökéletes egysége a Szentháromságban példaként, életforrásként és célként áll minden emberi szeretet előtt. Csak a teljes egybeolvadás vágyával, önfeledten és feltétel nélkül, egyre odaadottabban szerethetjük egymást igazán. A legintenzívebb szeretetkapcsolatok is innen kapnak ösztönzést, előre mutató példát, de innen meríthetünk vigasztalást is olyankor, amikor az emberi szeretetnek térrel-idővel-egyediségünkkel adott korlátait, végességünk, önösségünk, bűneink terhét megtapasztaljuk.

Ennek az egységnek horizontja az egész emberiség fölé kiterjed. A békés egymás mellett élésre eljutni életre-halálra sürgető feladat napjainkban. A keresztény ember jól tudja, hogy egyetemes és tartós béke csak az Isten által teremtett harmóniában, a szeretet egységében képzelhető el. Az egyetemes egyház ezt az egységet éli és hirdeti, s ezt kínálja fel korunk emberének is.

Teleki Béla

A PLÉBÁNIAI ÉLET TEOLÓGIÁJÁHOZ

Bevezetés

Cikkünk célja különféle típusú plébániák, különösen pedig a plébániai élet teológiai stílusainak bemutatása. Természetesen a keresztény plébániáknak még sok más dimenziója is lehetséges.

Teológiai modellekről beszélünk mindenekelőtt azért, mert a felsorolandó hét modell a plébánia teológiai megközelítése a Szentírás, az egyházi dokumentumok és a teológusok elmélkedése alapján. De azért is, mert más modellek is léteznek, pl. történeti, szociológiai stb. felosztás.

Inkább a „modell" kifejezést választottam, mint hogy stílusról, formáról, dinamikáról, dimenzióról, jellegről, misztériumról stb. beszéljek. Ezzel azt akarom kifejezni, hogy a plébániák nem pusztán emberi vagy szocio-kulturális valóságok. A plébániai közösség misztérium is, mert azok szívének, akik nyitva állnak Isten Lelke számára (1Kor 2,12), feltárul a Krisztusban lakozó istenség egész teljessége (Kol 2,9). A plébánia összetett valóság. Egyetlen modell sem mondható a legjobbnak vagy véglegesnek. Egyidejűleg különböző modellekkel kell dolgoznunk. Képek ezek, amelyeknek mindegyike a plébánia „kegyelmi dinamizmusának" egy-egy oldalát tükrözi, s a hit-remény-szeretet növekedésére vezet. Az egyik modell fogyatékosságait egyéb modellekhez való folyamodással próbáljuk ellensúlyozni. Így a modellek segítségünkre vannak, hogy elfogadjuk a pluralizmust.

A helyi egyház Jézus tanítványainak közössége. Sokféle alakot öltött az első pünkösd óta. Egyesek – mint a korintusi egyházközség – az egyének karizmáit hangsúlyozták, mások – mint a római – a közösség rendjét emelték ki. A hivőknek e közösségei erős változásokon mentek át a századok folyamán.

Hogy a plébánia a szó teljes értelmében azzá, keresztény közösséggé legyen, látható kapocsnak kell benne fennállnia Krisztussal az apostolok vagy utódaik – a hierarchia – által. Közösségeik legfontosabb összetartó eleme a kommúnió: egység Krisztussal és egymással az Eukarisztiában.

A 13. századig mind a „parókia", mind az „egyházmegye" kifejezés a püspöki tekintély kiterjedési helyét jelöli. Végül is a tridenti zsinat tisztázta a kifejezéseket, megpróbálva stabilitást vinni az Egyház életébe és szolgálatába azzal, hogy meghatározta a plébániák szociális-földrajzi területét, és papokat jelölt ki gondozásukra. Ma ez az alapvető plébániai forma a túlnyomó.

A Tridentinum reformja óta főleg a területi plébániák érvényesültek. Személyes plébániák álltak fenn „városi családi plébániákon", a hadseregnek, külön rítusúak számára és nemzeti kisebbségeknek.

A plébánia véleményem szerint a konkrét egyház, ahol Krisztus missziója folytatódik, ahol Isten hivő népe nyilvánosan kifejezi hitét, közösségben Istennel és egymással. A közösség befolyásoló tényezői: Isten kegyelme és mindaz, ami körülveszi: a társadalmi és kulturális környezet, a faj és nemzetiség, a hivők életkora, neme, nevelkedése, végül pedig szokásaik és tapasztalataik. Az emberek az elkötelezés különféle fokán és különböző stílusban felelnek Isten hívására. Ugyanazon plébánia hívei közötti különbségeknek ki kell egészülniök más gyülekezetekben, kicsoportokban vagy bázisközösségekben.

1) A plébániák intézményes modellje

Isten hivő népe, Krisztus Egyháza vagy a plébánia nem töltheti be küldetését állandó szervezeti jelleg nélkül. A kereszténységnek a legkorábbi évektől volt intézményes oldala. Megvolt a hierarchikus szervezet: püspökök (1Tim 3, 1-7), papok (5,17-25) és diakónusok (3,8-16).

A „Lumen Gentium" dogmatikus konstitúció 3. fejezete kifejti az egyházi kormányzat formális szervezetét. Az Egyház hatalmát és működését általában három területre osztjuk fel: tanítás, megszentelés és kormányzás. Minden egyes plébánia az egész egyházhoz igen hasonló intézmény: a tanítás, megszentelés és kormányzás helye, erős hierarchikus jelleggel. Összevethetjük a jeruzsálemi közösséggel: mint az, a plébánia is miniatűr egyház. Az utolsó vacsora terme egyaránt típusa a plébániának és az Egyháznak. Megvan a jogi szerkezet: meghatározott hely (Jeruzsálem ill. egy város), saját templom (a „felső terem" ill. a helyi templom), saját pásztor (Péter ill. a plébános), a hivők testülete, és végül a lelkek üdvözítésének gondja (prédikálás, szentségek, szeretetművek).

A plébánia és az Egyház közti másik párhuzam lehetne: „kis egyház az Egyházban" (ecclesiola in Ecclesia). Történelmileg a plébániai közösségek mintái a püspöki közösségek voltak. Ilyenformán a plébános viszonya plébániájához hasonlóvá vált a püspöknek egyházmegyéjéhez való viszonyához. A plébános még ma is (vö. a püspöki dekrétum 30. pontját) a megyéspüspök nevében dolgozik. A lelkipásztoroknak „úgy kell betölteniök tanító, megszentelő és kormányzó kötelességüket, hogy az egyes plébániai hívek és a plébániai közösségek igazán az egyházmegye és az egyetemes Egyház tagjainak érezzék magukat." A plébános nemcsak az Egyház egyes üdvözítő tevékenységeit gyakorolja, hanem arra hivatott, hogy egészében betöltse üdvözítő küldetését a rá-

bízott hívek között: püspökének tekintélye alatt az egész Egyházat láthatóvá teszi a hivőknek.

Minthogy mind az Egyház, mind a plébánia intézményes jellegű, minden nemzedékben szembe kell néznie a problémával: hogyan tartsa fenn intézményes erejét és társadalmi szilárdságát anélkül, hogy az „intézményesség" hibájába esnék.

2) A plébániák közösségi modellje

Jobban megérthetjük ezt, ha először elmélkedünk az Egyházról mint misztikus közösségről.

Az intézményi kategóriák – amint láttuk – nem teljes valósága az Egyháznak vagy a plébániának. Dietrich Bonhoeffer ezért kifejlesztette az Egyháznak mint személyek közötti közösségnek fogalmát („A szentek közössége" c. művében). A római katolikus hagyomány értelmében Arnold Rademacher állítja, hogy az Egyház belső lényegében közösség, külső rétegében viszont társaság. A közösség a társaságban nyilvánul meg. A közösség az „igazi" Egyház, Isten Országa, Krisztus titokzatos Teste. Az Egyház nem egyszerű szociológiai értelemben vett közösség. Közössége több mint horizontális, mint ember és ember közti viszony. Az Egyházban és a plébánián az isteni élet árad ki Krisztusban, és közlődik az emberekkel a Lélek által. Ezért a látható, szociológiai közösség a kegyelem lelki közösségén nyugszik. „Krisztus testének" és „Isten népének" bibliai képe (Róm 12; 1Kor 12) összhangban van ezzel a felfogással. Sok egyházatya, Szent Ágostont is beleértve, és sok nagy teológus, például Aquinói Szt. Tamás kifejtette Krisztus testének és Isten népének képét mint az Egyház közösségi modelljeit. Az egység elve itt a Szentlélek, aki a keresztényekben lakik, összekapcsolva őket egymással és Krisztussal. Ebben az értelemben a II. vatikáni zsinat a Lumen Gentium-ban (8. p.) újból megerősíti az Egyház eszméjét.

Ennek az egyházközösségnek konkrét alakja a plébániai közösség. Ez nemcsak láthatatlan, misztikus, hanem látható is. Az emberi közösséget eltölti benne az Egyház természetfölötti valósága. A teológiai vizsgálódás a plébániától – helyi közösségeivel vagy báziscsoportjaival – elvezet bennünket a püspök körül kialakuló közösséghez, végül pedig az egyetemes Egyház közösségéhez.

A keresztények minden nemzedéke köteles jobb közösségeket fölépíteni minden – egyházmegyei és plébániai – szinten. Úgy gondolom, a plébániáknak, különösen ezeken belül a kisközösségeknek lényeges szerepe, hogy gyógyítsák és gazdagítsák az emberi viszonylatokat, közösen rábízva magukat Krisztusra és az Evangéliumra.

3) A plébániák szentségi modellje

A szentség kegyelem jele, valami olyannak a jele, ami valósággal jelen van; hatékony jel, ami létrehozza vagy erősíti az illető valóságot.

A keresztény hagyományban a szentségek sohasem pusztán egyéni cselekmények. Senki sem kereszteli meg, oldozza fel vagy keni meg saját magát. A szentségek szerkezete dialógikus, a kegyelem kiteljesedő jelenlétének közösségi szimbólumai.

Sok modern teológus (pl. Henri de Lubac, Karl Rahner, Yves Congar stb.) s előttük járva Cyprián, Ágoston, Aquinói Tamás stb. hivatkoztak az Egyháznak mint szentségnek a fogalmára, annak érdekében, hogy egyesítsék külső és belső oldalát. De Lubac szerint az Egyház számunkra Krisztus szentsége, képviseli és valósággal megjeleníti őt. Nemcsak folytatja munkáját, hanem ő maga Krisztus folytatása. Az Egyház és a plébánia látható jelek, amelyekben Krisztus kegyelme munkálkodik. Rahner szerint ez legteljesebben az Eukarisztiában valósul meg. Ezért az Egyház ott „történik" legfoghatóbban, ahol maga Krisztus van jelen gyülekezetében mint keresztre feszített és feltámadott Üdvözítő, mint az üdvösség alapja. Az Egyház és a plébánia élő kegyelmi közösség.

Az Egyház továbbá a népek szentségi világossága („Lumen Gentium") a plébániai közösségben. Itt látható Isten népe, szentségileg képviselve a megváltott emberiség egészét. A plébániai közösségen át Isten jelképesen átöleli az egész emberiséget. Minden szentségi cselekmény a plébánián lényegileg szociális jellegű, s Isten egyetemes üdvözítő akaratát nyilvánítja ki. A szentségi szimbolizmus a plébánia létezésének kiemelkedő módja. A szentségekben, különösen az Eukarisztiában minden plébániai korlát elmerül az egyetlen Egyházban, ahol nincs ez meg az a plébánia, nincs többé zsidó vagy pogány, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő (Gal 3,28).

4) A plébánlák kérügmatikus modellje

Ez a modell elsősorban van figyelemmel a „igére" és másodsorban a „szentségekre". Itt az Egyházat és a plébániát Isten igéje gyűjti egybe és alakítja. A hívők közössége azt hirdeti, amit hallottak és hittek. A plébánia „az evangéliumi egyház". Ennek a megközelítésnek a középpontja Jézus Krisztus és a Szentírás, valamint Isten szavának hirdetése az egész világ számára, amint látjuk Mt 28,18-20 nagy megbízatásában. Ebben az értelemben a plébániák minden napjának új pünkösdnek kell lennie, amikor az „egyház" megjelent a világ előtt, mert „azok, akik megfogadták szavát (Péterét), megkeresztelkedtek. Állhatatosan kitartottak az apostolok tanításában" (Csel 2,41-42). A liturgikus konstitúció szerint „Krisztus jelen van szavában, minthogy ő maga beszél, amikor a templomban a Szentírást olvassák" (7. p.).

Karl Barth értelmezése szerint — ő ennek a modellnek fő képviselője — az Egyházat ténylegesen a hirdetett és hittel hallgatott ige hozza létre; nem más, mint a az ige erejében összegyűlt gyülekezet. „Hiszek az Anyaszentegyházban" azt jelenti: hiszem, hogy itt, ezen a helyen, ebben a gyülekezetben a Szentlélek műve megy végbe. — Bultman, a modell másik képviselője, amellett tör lándzsát, hogy Isten szava nem időtlen eszmék készlete, hanem konkrét

esemény, találkozás, vagyis itt és most jelenlevővé teszi Istent, életet adva azoknak, akik elfogadják. Ebben az értelemben Isten szava és az Egyház vagy plébánia elválaszthatatlanok.

Az Egyház eszerint a modell szerint gyülekezeti jellegű, teljes egyetlen helyi plébániában is. De azért kívánatosak a helyi közösségek közöti kapcsolatok, hogy előmozdítsák az egyetemes egyház kölcsönös együttműködését és egységét.

A liturgikus megújulás nagy hangsúlyt adott az igeliturgiának. Így olyan plébániai közösséget teremthetünk, amely az evangéliumokon elmélkedik és belőlük él. Isten ma is él, és szól hozzánk, amikor összejövünk Jézus nevében (Mt 18,20). Továbbá a plébánia meg tudja osztani az Isten szavából forrásozó életet. Isten szavának megvan az ereje, hogy testet, életet és lélegzetet adjon mostani plébániaközösségeinknek, mint valaha a „száraz csontoknak" (Ez 37,1kk).

5) A plébániák diakóniai modellje

Minden más modell szerint az Egyház és a plébánia aktív alany, a világ pedig a tárgy, amellyel cselekszenek, amelyet befolyásolnak. A diakóniai modellben azt látjuk, hogy a keresztény közösségek a világ szolgái. Az Egyház ill. a plébánia és a világ viszonyának újfajta értelmezése ez.

„A szolga énekeiben" (Iz 42,61) látom ennek az eszmének közvetett megalapozását, továbbá a szeretet nagy parancsában (Mt 22,29) és az utolsó ítélet elbeszélésében (Mt 25,31-46). „Az Egyház a mai világban" lelkipásztori konstitúció (3., 92. p.) azt tanítja, hogy amint Krisztus nem magát kiszolgáltatni, hanem szolgálni jött a világba, úgy az Egyház is szolgálni törekszik a világot.

Teológiailag az eszme Teilhard de Chardin és Dietrich Bonhoeffer gondolatain alapul. Utóbbi a fogságból származó irataiban és leveleiben alázatos és szolgáló egyház után kiált. Számára az egyház csak akkor egyház, ha másokért él, nem uralkodik, hanem segít és szolgál. Ez a plébániák igazi célja.

Az Egyháznak Cushing bíboros szerint „másokért élő közösségnek" kell lennie, ahol minden egyes keresztény hivatása a helyi egyházban ill. a plébánián, hogy „mások embere" legyen. Az Egyház feladata az elvilágiasodott világban, hogy „a világ diakónusa legyen, a szolga, aki odahajlik, hogy küzdjön épségéért és egészségéért" (Harvey Cox).

A szolgáló egyház a plébániaközösségben van jelen és működik.

6) A plébániák misszionárius modellje

Gyökere a Szentírásban van. Az Isten követei „oda menjenek, ahol az emberek sohasem hallottak nevemről, sohasem látták még dicsőségemet, mondja az Úr, hogy kinyilatkoztassák ezt a dicsőséget a nemzetek között" (Iz 66,18-21). Először hirdetni kell az evangéliumot tanúságul minden népnek, azután jön majd

a vég (Mk 13,10; Mt 24,14). Maga Pál nem pásztornak, hanem a nemzetek misszionáriusának nevezte magát (1Kor 1,17; 3,10). Így be lehet fejezni „az evangélium hirdetését, s tudomást szerez róla minden pogány" (2Tim 4,17).

Az Egyháznak és alapsejtjének, a plébániának ezt a modelljét a II. vatikáni zsinat hivatalosan megfogalmazta, jelesül az Egyházról szóló dogmatikus konstitucióban. A missziós lelkület lényege az Egyháznak (16. p.), a keresztények mindenekfölötti, egyetemes kötelessége (17). Olyan fontos ez, hogy egész határozat szól az Egyház missziós tevékenységéről. Ennek megnyilvánulása mindenekelőtt erősebb hit és nagyobb szeretet elültetése Isten egész népében (35. p.). Minden keresztény „alapvető kötelessége" és „központi feladata" ez (36. p.). A 37. pont minden keresztménynek ezt a személyes missziós kötelességét kiterjeszti az egyházmegyei és plébániai közösségekre.

A teológusok között Godin abbé ennek a misszionáriusi ébredésnek az úttörője. Jelszava: „Franciaország missziós terület." Suenens bíboros könyvet írt a missziós tevékenységről: „Evangéliumot minden teremtménynek." Feltin bíboros azt mondja, hogy „az egész Egyháznak a missziós tevékenység állapotába kell helyezkednie". Pierre Charles, a missziós tevékenység legjelentősebb teológusa szerint „a misszionárius megbízatása nem az, hogy lelkeket mentsen meg, hanem hogy megalapítsa a látható egyházat ott, ahol addig még nem létezett." Minden plébánia területén élnek olyanok, akiknek szükségük van a plébániai közösség missziós munkájára, ami keresztény közösségeinknek sajátos dimenziót ad.

7) A plébániák eszkatológikus modellje

A zsidóknak szóló levél a keresztény közösséget mint a szövetség népét írja le, amely számkivetésben él, és a szombati nyugalom felé siet. Hasonlóképpen az Apokalipszis a hívők közösségének eszkatológikus képét adja. Az egész kozmosz, mint valami édesanya, szülésben vajúdik, míg a fiú megszületik (Róm 8,23). Ezek a plébániák és az Egyház e modelljének bibliai alapjai.

A II. vatikáni zsinat „Lumen gentium" konstitúciója egész fejezetet szentel „a zarándok egyház eszkatológikus természetének és a mennyei egyházzal való egységének". Az Egyház csak a mennyei dicsőségben fogja elérni teljes tökéletességét (48. p.). A keresztény közösség zarándoklata most „árnyékban folyik, míg végül kinyilvánul teljes fényességében" (8. p.). Ugyanilyen szemléletet látunk az isteni kinyilatkoztatásról szóló konstitúcióban. „Amint a századok követik egymást, az Egyház állandóan előre tart az isteni igazság teljessége felé, míg Isten szava mindenestül be nem teljesedik" (8. p.).

Az eszkatológia katolikus teológusai közül Schillebeeckx és J. Metz a legismertebbek. A keresztény eszkatológia alapeszméje azonban a plébániák számára szerintem a II. vatikáni zsinat lelkipásztori konstitúciójában van adva: „Miután engedelmeskedtünk az Úrnak, és az Ő szellemében tápláltuk a földön az emberméltóság, testvériség és szabadság értékeit, s természetünk és vállal-

kozó kedvünk minden jó gyümölcsét, újból meg fogjuk találni ezeket, de megtisztítva minden szennytől, tündöklően és megdicsőülve. Akkor lesz ez így, amikor Krisztus átadja az Atyának az örök és egyetemes birodalmat, az igazság és élet, a szentség és kegyelem, az igazságosság, szeretet és béke birodalmát. Ez a birodalom titokzatos módon már a földön is jelen van. Amikor az Úr viszszatér, teljes virágjában bontakozik ki" (39. p.). Az erre való ráébredés nagy reménnyel tölti el a plébániákat és a hivő népet, és az apostoli Hiszekegy beteljesülésére vezet: „Hiszek a szentek közösségében . . ."

Befejezés

Az Egyház és a plébániai közösség egyetlen nagy valóság. Nem fejezhetjük ki néhány szóban, még hét teológiai modellel sem.

Nincs értelme annak a kérdésnek, hogy melyik a legjobb közülük. Mindegyiknek megvan a használati értéke és a korlátja.

A plébániák intézményes modellje erős támogatást kap az Egyház hivatalos megnyilatkozásaiban. Ezekben világosan kifejezésre jut, hogy az Egyház tanítói, szentségi és kormányzati szerkezete isteni kinyilatkoztatáson alapul. – Továbbá minthogy ez a megközelítés súlyt fektet a keresztény eredettel alkotott folytonosságra, fontos kapcsolatokat teremt a bizonytalan jelen és a megbecsült vallásos múlt között. – Végül a az intézményes modell a római katolikusoknak a testületi azonosság erős érzékét adja.

A modell hátrányai: a klerikalizmus, a túlzott jogi jelleg és a triumfalizmus veszedelme.

A közösségi modell megmutatja nekünk a vallási közösségek természetfölötti célját: embereket közösségbe hozni az istenivel. Ökumenikus téren igen termékeny bibliai felfogás ez. Ugyanakkor kitűnő alapja van a katolikus hagyományban. Amennyiben elfogadja – egyénileg és közösségileg – a személyes viszonyt a hivők között és számol a Szentlélekkel, segít felélesztení a plébániákon a keresztény lelkiséget. Végül találkozik a modern ember szükségleteivel, közösségi igényével. Ezek kiváló előnyei.

De gyengéi is vannak. Mindenekelőtt némi homály uralkodik a plébániák ill. az Egyház lelki és látható valósága közti viszony tekintetében, és ez bizonyos dualizmus veszélyével jár. Továbbá feszültséget hoz létre a személyek közötti baráti viszonylatok szövedéke és a kegyelem misztikus közössége között.

A szentségi modell előnye, hogy – anélkül, hogy elhanyagolná a látható egyház fontosságát – széles teret biztosít az isteni kegyelem működésének az intézményes keretek között. Továbbá összhangba tudja hozni az egyháztant más hagyományos teológiai témákkal. Indítékokat is szolgáltat az Egyház iránti szilárd hűségre, ugyanakkor teret enged a becsületes bírálatnak is. A szentségek megünneplése a plébániai közösségben alkalmat nyújt a hivők lelki növekedésére, hitük és áhítatuk közösségi kifejezésére.

Másfelől ennek a modellnek kevés a kezessége a Szentírásban. A megközelítés másik hiányossága, hogy nem könnyen vonható be az igehirdetésbe.

A kérügmatikus modell ereje mindenekelőtt, hogy jó biblikus alapja van. Másodszor az identitás és küldetés világos érzését adja a kereszténveknek, különösen a helyi egyháznak, mint a jóhírt hirdető gyülekezetnek. Továbbá olyan lelkiséghez vezet, ami Isten fölségére összpontosul, s engedelmességre, alázatra és Isten szaváról tanúskodó készségre vezet.

Gyengéje: nem értékeli eléggé azt a tényt, hogy az Ige testté lett. Fennáll a veszély, hogy az Egyház ill. a plébánia teljesen összefüggéstelen történések sorozatára bomlik szét.

A diakóniai modell elfogadásának legerősebb jogcíme a modern világ új helyzete. A világnak szüksége van valamire, amit a keresztény közösség nyújthat neki és megerősíthet benne: hitre, reményre, világos értékekre és emberi testvériségre. Továbbá ez a megközelítés új jelentőséget biztosít a plébániai közösségnek, új életerőt, új időszerűséget, új küldetéstudatot: megvinni a Jóhírt a világnak! Andrew Greeley szerint a másik legfontosabb tényező „a plébánia segítőképessége". A tényleges plébániák legkiemelkedőbb teljesítménye az embereknek tett különböző szolgálatok.

A legnagyobb ellenvetés: a közvetlen bibliai megalapozás hiánya. A „szolga" kifejezés bizonyos kétértelműségeket tartalmaz. De a keresztény plébániák szolgálata szabad, mások javára irányul.

A keresztény közösség – plébánia – misszionárius modelljének szilárd szentírási alapja van, ugyancsak megalapozott a II. vatikáni zsinat okmányaiban is. Sajátos jelleget ad a plébániai hívek életének. Másrészt félre lehet érteni abban az értelemben, mintha misszió csak Afrikában vagy Dél-Amerikában stb. lenne. Valójában a plébániának az egész világon missziós közösségnek kell lennie.

A plébániák eszkatológikus modellje a szeretet teljessége felé vezet, azt adja elénk, mint ami a közösség várakozásait meghaladó világot fog teremteni. Elővételezhetjük itt a halál eltűnését. Az emberi nemet átölelő közösség jön létre. Visszahozza mindazokat, akik előttünk távoztak el.

Másfelől ez a lelkület a világtól való visszavonulás vágyához vezethet: az ember passzív türelemmel vár a jövendő világra.

Az Egyház és a plébánia minden adott modell korlátait meghaladja. Mindegyik teológiai modell a misztikus valóság egy-egy oldalát tükrözi. Ugyanarra a tényleges plébániaközösségre több vagy akár minden modellt is alkalmazhatunk.

Végső soron azt hiszem, hogy „a plébánia szerkezetén belül Isten hív minket családi életre", és Krisztus ott van a plébánián belül „a világ végezetéig" (Mt 28,20).

Yves Congar

ÉRTSÜK HELYESEN AZ EGYHÁZAT

A keresztény élet növekedése

Az Egyházzal kicsit úgy vagyunk, mint hazánkkal; hiszen csakugyan lelkünk hazája. Már ideigvaló hazánk is az a hely, az a környezet, amiben lelki mivoltunkat kaptuk. „Szeretnék feléledni ebben az országban, ahol értelmem kialakult, ahol képzeletem elnyerte jellegét, ahol először érzékeltem jót és rosszat" – írta a számkivetésben élő Proudhon. Jól kifejezte egy anyai valóság elsődleges és mély tényét, amely kialakulásunk éveiben tovább vitte a létünket adó nemzés sejtjeinkbe ható művét, – nem annyira elméleti leckékkel, mint inkább a példák, az éghajlat, a tájék, az öröklött és életet átjáró szokások, az elbeszélések, sőt mesék, végül pedig a jellemünket formáló és kifejezésre juttató nyelv életszerű, érzelmi jellegű útján. Valami hasonlót csinál az Egyház a vallásos emberrel. Tovább viszi a keresztségben elnyert születésünket liturgiájának, a környező példáknak, a belénk vésett gesztusoknak és magatartásoknak, az elénk adott csodálatos elbeszéléseknek összhangzó, kedélyre ható és életszerű, egyben pedig tanító és erkölcsi jellegű gyakorlatával; egyszóval azzal a nyelvvel, amelybe bevezet, s amely olyan mértékben formálja lelki valónkat, amenynyire megtanuljuk kifejezni magunkat rajta.

Amikor felnőttünk, feladatként áll előttünk, hogy tudatosan elismerjük mindazt, amit szabad választásunk nélkül, hagyományként kaptunk a homályba vesző, boldog években, mikor ajándékként jutott osztályrészünkül minden. Egy adott pillanatban számot vetünk örökségünk tartalmával, és azzal, amire egy meghatározott hazához való tartozásunk kötelez. Az ideigvaló élet szintjén majdnem mindent megőrzünk belőle: ritka ember választ más hazát, önként, új alapokon újrakezdve jelleme elemi rostjainak alakítását. A lelki szint sokkal inkább szabad választásunktól függ, mert függetlenebb a természetes életünket oly szorosan meghatározó fizikai, genetikai, gazdasági, adminisztratív adottságoktól. Többen változtatják vallásukat, mint hazájukat. De mindenekfölött: ha elég sok ember teljes tudatossággal megerősíti, amit cselekszik, elismeri a keresztségéből és első áldozásából folyó kötelezettséget, – akkor viszont igen nagyszámú ember öntudatlanul vagy félig tudatosan belesüllyed egy másik, tényleges választásba a restség, a lemondás, a közöny, az apró árulások mindennapos lejtőjén.

A könnyelműség, a nyugtalanság teljes hiánya, amivel annyi ember elhagyja lelki hazáját, nem is tudva, mit tesz, egyszerre mutatja az ember veleszületett nyomorúságát és az Egyház szegénységét. Akik hűségesek maradnak ehhez a hazához, s még inkább akik tudatosan el akarják ismerni a nevükben, de nélkülük megejtett kezdeti választást, azoknak annál inkább szól a felszólítás: szeressék hazájukat, az Egyházat, nemcsak teljes szívükből, de szellemük teljes

bevetésével is. Igyekezniök kell a lehető legvalóságosabban és legteljesebben megérteni. Sohasem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy vannak értelmi kötelességeink, és hogy erkölcsi életünk magában foglalja az értelemnek és egyéb képességeinknek használatát, jó felhasználását.

Annál is inkább kötelessége ez napjaink kereszténynek, minthogy élénken ráébredt a felnőtt hit igényére. A felnőtt hit pedig önmagának számot adó hit; túljutott a gyerekes hit kerek egészén, aminek minden egyformán szent, egyformán bizonyos volt. Már nem csupán a képzeletből, a kedélyvilágból és az eszmékből indul ki, hanem a tapasztalatból és a valóság bírálatából. A felnőtt különböztetni tud aközött, ami biztos, bebizonyított, és ami nem az. A tapasztalat elvezette arra, hogy felismerje a dolgok pontos körvonalait, fölmérje, mérlegelje őket, tehát megkülönböztetésekkel éljen, amelyekre értelmének ezentúl szüksége van.

Másrészt a mai embernek erősebb a történelmi érzéke. Belehelyezkedik az időbe, jobban meglátja a jelenlegi helyzetre elvezető tények láncolatát. Vállalja ezt a helyzetet. Kikerült egy bizonyos vulgáris platonizmusból, ami azt hitte, hogy kívül él az időn, minden történelmi és társadalmi összefüggéstől szabad elvek szintjén. Éppen ellenkezőleg: fölfedezte a történelmi és társadalmi, valamint a földrajzi, kulturális, gazdasági tényezőket. Nemcsak önmagát és létét kell ezekben a dimenziókban élnie, hanem kereszténységét is. Keresztény elkötelezettsége nem szorítkozik a dogmatikai igazságokra és az istentisztelet kötelességeire, hanem magába akarja foglalni az Egyház történelmi életét, beleértve annak drámai fordulatait, éppúgy, mint ahogy keresztény módon akarja vállalni saját korát, drámáival és reményeivel, közös felelősségeivel és vállalkozásaival. Ebből a mély akaratból származik nagy mértékben P. Teilhard de Chardin munkásságának sikere: lehetőséget tár a keresztények elé, hogy elhelyezkedjenek az emberi történelemben, sőt a mindenség teljes történetében, és t ö r t é n e l m i Krisztus-hitet éljenek, annál teljesebb jelleggel, mert ez a hit nincs elvágva az emberbe és a világ jövőjébe vetett hittől. Az ökumenizmus ugyanezekből a mély vágyakból húz hasznot, amennyiben az is utat nyit (más szinten ezt teszi a társadalmi vagy politikai cselekvés is) a mai keresztények igényének, hogy vállalják az Egyház életének történelmi drámáit és jelenlegi nagy ügyeit. Nem az önmagában vett, hamis időtlenségben értelmezett Egyházét, hanem ezét az Egyházét, amely húsában hordja az átélt tragédiák stigmáit: a keleti szakadásét, a reformációét, a modern racionalizmusét, a marxizmusét és a proletárok helyzetéét, a háborús fenyegetésekét, a XX. századra jellemző társadalmi és politikai ütközésekét . . . Az Egyház, amelyet a mai kereszténynek szeretnie, előmozdítania és mindenekelőtt megértenie kell, mindezektől történelmileg meghatározott Egyház. De egyben meghatározzák belső mozgásának szépséges és tiszta irányai, hogy alkalmazkodjék a világhoz, amelyhez hozzá van kötve, és feleletet adjon neki, saját történelmi útjának lényegileg misszionárius idején.

Négy szint

Hogy segítsük ezt a kereszténytt értelmi erőfeszítésében, végezetül szeretnénk ajánlani neki: lássa úgy Egyházunkat, mint ami egyszerre négy szinten vagy négy oldalon létezik és valósul. Nagyon röviden jelezzük ezeket, a legbelsőtől a legkülső, a legistenibbtől a legemberibb felé haladva:

1) Az Egyháznak csak annyiban van értelme, amennyiben Jézus Krisztusra és megismertetendő evangéliumára vonatkozik. Nagyon rövidlátó és csalóka életének minden értelmezése, ami nem ebből a szemléletből indul ki. Csak annyiban lelki anyánk, amennyiben Jézus Krisztus Jegyese. Mély élete mindenestül belőle való. Annál jobban fogjuk megérteni, minél inkább Őt keressük, Őt ismerjük meg! Ennek a kettős-egy megértésnek az elérésére nincs jobb iskola, mint magának az Egyháznak az élete: a szent liturgia a maga bensőségében. Különösen ha teljes keresztény kiterjedésében szemléljük, ami több mint istentisztelet: a hit iskolája is. Ha túl a részájtatosságokon, túl még a vallásgyakorlaton is, Krisztusnak liturgikusan átélt misztériumán át közösségbe kerülünk Isten üdvösségtervével, ha kitárulunk és felajánljuk magunkat, hogy Krisztussal és Krisztusban elfoglaljuk a helyünket benne, akkor meg fogjuk érteni az Egyház életének mélyét, hűségének szépségét, – mert részt veszünk benne. Minden felülről fog megvilágosodni.

2) Az Egyház a szentek közössége, megszentelő közösség. Nem szólhatunk Jézus Krisztusról anélkül, hogy ne beszélnénk az életszentségről, aminek ő a forrása, és a szentekről, akik Testét alkotják. Azért vagyok az Egyházban, hogy velük éljek, azonos forrásokból táplálkozva. Mi akadályoz az Egyházban, hogy keressem az életszentségben való elmélyedést? Mi taszít vissza, mi segít? Olvassuk el itt Bernanos nagyszerű következtetését Szent Johannájából:

„Egyházunk a szentek egyháza. Aki bizalmatlanul közeledik hozzá, az úgy véli, hogy csak zárt ajtókat, korlátokat és rácsos ablakokat lát, a lelki csendőrség egy fajtáját. De a mi Egyházunk a szentek egyháza. Melyik püspök ne adná oda a gyűrűjét, a mitráját, a mellkeresztjét, melyik bíboros a bíborát, melyik pápa a fehér ruháját, a kamarásait, a svájci gárdáját és mindenét, amije van e földön, hogy szent legyen? Ki ne szeretne erőt ennek a csodálatos kalandnak a megfutására? Mert az életszentség kaland, sőt az egyedüli kaland. Aki egyszer megértette, az a katolikus hit szívébe hatolt, annak halandó teste más megrendüléstől reszket, mint a halálfélelem, egy emberfölötti reménytől. A mi Egyházunk a szentek egyháza... A bölcsességnek, az erőnek, a rugalmas fegyelemnek, a nagyszerűségnek és a fenségnek mindez a roppant rendszere magától semmi, ha nem tölti el élettel a szeretet. De a középszerűség nem keres benne mást, mint szolid biztosítékot az isteninek kockázatai ellen."

3) Igaz hogy az Egyház formulák, rítusok, szervezetek, szabályok és hagyományok nagy rendszere is. Ami valódi veszedelemmel jár. Mert az ember nemessége ugyan abból származik, hogy képes a szabadságra, de szüntelenül afelé tart, hogy megszabaduljon ennek a szabadságnak a súlyától, így meg-

pihenhessen és berendezkedjék a dolgokban, a programokban, az automatikus folyamatokban. Ott megtalálja a biztonságot, míg a Hit és a Szeretet kalandja megzavarja – hová viszi ez? Szükség van a rítusokra, formulákra, szervezetekre és hagyományokra. Őrzik és átadják az életet. Föltételei a közösségi vallásnak, amely nem egyénhez kötött, vele együtt születő és kérészéletű egyéniségét túl nem élő. Jóvoltukból osztozom Xavéri Ferenc, Aquinói Tamás, Ágoston, Atanáz és Pál hitében. De, mint ugyancsak Bernanos mondja, „semmiféle szertartás nem ment fel a szeretet alól." A biztonság elemei csak keretek és eszközök; mindazt, ami az Egyházban intézményes, úgy kell felfogni, mint Jézus Krisztus szolgálatát és az emberek szolgálatát Jézus Krisztusért. Eszközökként a lelki sík vezetékeinek kell lenniök, amelynek ők a nagy szentsége. Élniök kell és az életre vezetniök!

4) Végül az Egyház hordozza történelmét; nemcsak néha kissé fojtogató súlyával, hanem sebhelyeivel és utóhatásaival is. Jelenét átélt múltja határozza meg. Pontos fogalmunknak kell lennie, ha akárcsak elemi fokon is, erről a múltról, hogy jól megértsük a jelent, s elvállaljuk Jézus Krisztus szellemében, Istennek a történelemben megvalósítandó üdvösségterve szem előtt tartásával. Itt van a helyük a megfontolásoknak az Egyházban mutatkozó emberi jellegre és a Kegyelemnek éppen ebben az emberi jellegben és ebben a történelemben látható útjaira vonatkozólag.

Egyiket sem szabad kizárni ebből a négy létmódból vagy létsíkból. Együvé kell fogni és teljes megértésben összekomponálni őket. Hogy megértsük az Egyházat, el kell jutnunk életének történeti és emberi oldalához, anélkül, hogy ezt teljesen külsőséges járulékká fokoznánk le; hozzátartozik a mű szövedékéhez. A szentségnek egészen Jézus Krisztusból számazó kegyelme a személyek legbensejében működik, de ők nem választhatók el sem a kegyelem egyházi eszközeitől, sem az Egyháznak lényegesen történeti és emberi jellegű életétől. Isten működése nem az emberi működés hegyibe jön, nem is a hézagaiba ékelődik: teljesen benne rejtőzik, miközben mégis meghaladja. Akár Róla, akár az Egyházról van szó, kerüljük el, hogy „könnyedén, árnyalás nélkül higgyünk transzcendenciájában" (Marcel Légaut). Ezért világítsuk át vallásosságunkat a komoly értelmi erőfeszítés fényével. Mély és megalapozott meggyőződésünk szerint mind világosabban ki fog derülni, hogy a keresztény élet megkövetel ilyen erőfeszítést. Forrás: Christus 38. sz. (1963)

Giny Kranenburg

MIÉRT VAGYOK AZ EGYHÁZBAN?

Ha valaki 40–45 év előtt ezt kérdezte volna, valószínűleg meglepődve néztem volna rá. Hogyan is lehet ilyet kérdezni? Hiszen pici gyerekkoromban meg-

kereszteltek, és az Atya gyermekévé fogadott. A gyerek helye a házban van, nem pedig az út mentén. Az Isten gyermekének helye meg az Egyház. Kell itt még kérdést feltenni?

A növekedés, felserdülés „véget nem érő" éveiben szüleim, tanáraim, környezetem az Egyház tanítása szerint neveltek mindnyájunkat. Engemet, iskolatársaimat, barátaimat. Ideáljaink, elveink, értékeink mind egy forrásból eredtek, abból táplálkoztak. Az Egyház úgy vett körül minket, mint a levegő, amelyben élünk, mozgunk, nélküle meglenni nem tudunk. Szívjuk magunkba szüntelenül, észrevétlenül. Néha, kivételes pillanatokban, amikor a tavasz balzsamos lehelete, a hegyekből vagy tengerről áradó tiszta, jó levegő tüdőnkbe tódul, szívjuk teljes tudattal az illatos levegőt. Ilyenkor öröm és hála tölt el, hogy ebben részünk lehet. Akkor is tudatára ébredünk mennyire szükséges a tiszta, jó levegő, amikor váratlanul szűk, szellőzetlen helyiségbe lépünk, vagy megrekedünk a nagyváros autóbűzös forgatagában.

Nem, valaha a kérdés: „miért vagyok az Egyházban?" nem játszott szerepet. Nem azt mondom, hogy kérdések sohasem foglalkoztattak. Minden serdülő fiatalnak mindig voltak és vannak kérdései. Nekünk, a 30-as évek fiataljainak is voltak kérdéseink. Volt azonban mindig módunk kérdéseinket bizalommal feltárni olyanok előtt, akik megfeleltek, vagy éppen segítettek, hogy magunk találjuk meg a helyes választ.

Ezt a kérdést azonban ma, 1984-ben tették fel. Miért is olvastam ismételten így: „miért m a r a d o k az Egyházban?" Furcsa? meglepő? döbbenetes? Nem, nem hiszem. Sőt azt hiszem, nem is rossz így olvasni ezt a kérdést. A mai, kérdésekkel, bizonytalansággal terhes időkben épp erre a kérdésre életbevágóan szükséges feleletet keresni, és meg is találni.

Előbb azonban azt kell megvizsgálnom, mit is jelentett valaha, mit is jelent ma számomra az Anyaszentegyház. Milyen is volt a kép, amely többé-kevésbé tudatosan élt bennem az egyházról?

Emlékezetemben nagy, szürke kövekből felépített épülettömb képe merül fel. Hatalmas, egész látóhatárt betöltő kolosszust látok. Ház, egyház. Mi köze van ennek az épülettömbnek az „anyához"? A kőház, épületkolosszus nem áraszt meleget, nem ébreszt érzelmet.

Talán Krisztus Misztikus Teste? Régen ez is nagyon távoli, elérhetetlen fogalom volt. Hittem, elfogadtam, de nem tudtam mit kezdeni vele. Ami igazán fontos, központi volt, az Jézus Krisztus, Isten Fia, testvérünk. És mindazok, akik Őt közvetítették, példázták, közelebb hozták, és jelenvalóvá tették Őt életünkben.

Messze kerültem otthonról. Idegenbe, más kultúrába, más szokások, más emberek közé. Kerestem a közöset, az ismerőst, a felismerhetőt, azoknál, akik ugyanazt a Jézust szolgálták, élték, mint Akit otthon hirdettek és éltek azok, akik emberségünket faragták. Bizalommal közeledtem. Nemsokára felfedeztem,

hogy Jézus Krisztus ugyanaz mindig és mindenütt, de szolgálatának, követésének színe, íze, módja bizony nagyon is különböző tud lenni. Ezek a színbeli különbségek, más hangsúlyok már tudatosan irányították figyelmemet az Egyházra és a Misztikus Test egységének jelentésére.

Eljött az idő, amikor XXIII. János pápa tágra nyitotta az Egyház ablakát. Omlott be a lélekújító levegő. Az egyház népe teli tüdővel szívta magába az üdítő illatot. Itt Hollandiában talán épp azért lélegzett fel mindenki olyan intenzitással, mert a katolikus emancipáció történelmileg rövid korszakában nagyon is hermetikusan volt elzárva minden ablak, minden rés.

A hatvanas évek, forrongása, lelkes „szellőztetése" közepette újból és újból azt gondoltam: „hiszen én nem abban az egyházban nőttem fel, nem abban nevelkedtem, mint amelyet most olyan hevesen kritizálnak!" Az a légkör, amelyben az én generációm nőtt fel, meleg volt, megértő, utat mutató, de nem kényszerrel sújtó. Igaz ez? lehetséges ez? állhatnak-e fenn ilyen különbségek ugyanannak a hitnek, ugyanannak a tannak, ugyanannak az evangéliumnak megélési módjai között? Ha így van, mi lehet az oka? Keresni kellett a feleletet.

Hogy a száraz tanítást hogyan tudjuk gyümölcsöző életté érlelni, abban nagy szerepe van egy nép lelki alkatának, történelmi fejlődésének, kultúrájának, társadalmi helyzetének. Hiszem, hogy a mi magyar lelkiségünk könnyebben talál rá a lényegesre, az igazán fontosra a száraz betűk, hittani tételek, paragrafusok, kis és nagybetűs törvények és tanácsok között. Mi nem csak tanultuk a hitet, de iskoláink légköre, tanáraink, vezetőink személye megadta a példát, megmutatta az utat, hogyan lehet a tanítást életté tenni.

Nemsokára mindenfelé kis körök alakultak, amelyekben a hívek szabadon és kritikusan próbálták hitüket megfogalmazni. Gyakran úgy véltem, hogy „hittani tudásommal" a „helyes" válaszok birtokában vagyok. Kívülállónak éreztem magam, kívülről figyeltem a fejlődést. De a benső tűz, lelkesedés, őszinte nekiállás, amellyel a zsinat friss levegőjét „mellre szíva" új lehetőségeket, hitelesebb megélést kerestek és találtak olyan sokan, meggyőzött. Eltűnt a kőtömbökből épült kolosszus! Tagja lettem az „útban levő vándorló népnek", amely életútján keresi az Isten elképzelése szerinti ember kiteljesedését.

Az ökumenikus kapcsolatok, beszélgetések évei következtek. Ebben a légkörben, amelyben még nem is olyan régen a tiszteletes úr átment az utca másik oldalára, hogy ne kelljen a plébánosnak köszönnie, meglepő érdeklődéssel özönlöttek felénk, katolikusok felé a kérdések. Mennyi előítélet, mennyi félreértés élt az emberekben! Felejthetetlen emlékem, amikor a gyónásról beszélgetve valaki azt mondotta: – így elmagyarázva, hogyan is értelmeztük, éltük meg mi katolikusok a bűnbánat szentségét, nemcsak megérthetővé, de elfogadhatóvá tette szemében ezt a szentséget –. Mi is megismerkedtünk protestáns testvéreink hitével, Jézus Krisztusra, az Úrra és a Szentírásra központosuló megélésükkel. Ez felismerhető volt. Tanultunk egymástól. Ekkor csendült fel bennem a kérdés: miért maradok én az egyházban. Erre felelni kellett.

Tapogatódzva próbáltam a választ fogalmazni. Ilyesféleképpen: az Úr közvetlen közelsége, megközelíthetősége a szentségekben, különösen az Eukarisztiában, az, ami számomra nélkülözhetetlenné teszi egyházamat.

. . . . . .

Hollandia híres tradíciója volt a tavaszi nagytakarítás. Hetekig tartott. Mielőtt a háziasszony belekezdett a takarításba, alaposan szemügyre vett mindent. A családi tanács elhatározta, mit kell újból kifesteni, megújítani, megváltoztatni. Egy napsugaras tavaszi reggel kihurcoltak mindent a kertbe, a balkonra, a friss levegőre. Szellőztetni. A szellőztetés után jön a takarítás. A háziasszony megnézni a sok szeretett, meghitt, megszokott, megunt, régi holmit. Néha elidőz emlékeinél és egyetmást, amit már használni nem tud, de megválni sem tud tőle, gondosan elcsomagol. Máskor meg hirtelen elhatározással a szemétbe dobja a használhatatlannak minősített cuccot. Előfordul, hogy később észreveszi: mégis csak kár volt ezt vagy azt kidobni; nem is volt az olyan felesleges, használhatatlan. Hasonlót keres helyébe, és örül, ha rátalál, még ha talán más is a színe, a mérete, de beillik a megüresedett helyre.

Ez a hétköznapi hasonlat szememben igen jól példázza a zsinat utáni megújulást. Számtalan új, időszerű, jól beváló, egészséges kezdeményezés jött létre. Nagyon sokan dolgoztak, teljes odaadással és bizalommal. Sok hirtelen félredobott visszakerült a helyére. Átalakítva, időszerűvé téve, más színűre festve. De mint a családban, úgy az egyházban sem egyforma mindenki ízlése. No meg nemcsak az italtól, de a túl sok jó levegőtől is meg lehet ittasodni. Az ittasság pedig akadályozza a józan gondolkodást, mérlegelést. A dialógusból vita lesz, a meghallgatás, beleélés helyét ítélkezés, elítélés veszi át. Táborok és pártok alakulnak. A maga igazát védi mindenki, és közben új sebeket ütünk egymás meleg szívén; pedig zúzódást, kék-zöld foltot, nehezen gyógyuló sebet eddig is már sokan viseltek.

Ez az oka, hogy sokan vannak akik saját lelkiismeretükre hivatkozva válogatnak és választanak. Vannak, akik elfáradva, csalódottan hátat fordítanak és elmennek. Vannak, akik hitüket, szeretetüket „két kézre fogva" maradnak és tovább keresnek.

Miért?

Mert rendületlenül hisznek az Úr üdvözítő terveiben. Az Isten (eljövendő) országában. Hiszik, hogy a szövetség Istene ígéreteit megtartja. Hiszik, hogy Ő minden embert néven szólít, és feladatot bíz rá. Hiszik, hogy itt a földön a mi feladatunk Isten országának építése.

Hiszik, hogy mi emberek vagyunk az Úr keze és lába, meleget és szeretetet sugárzó szeme, megbocsájtást, megértést kimondó szája. Néha megtapasztalják, hogy az Isten országa itt-ott már jelen van, de rendületlenül hiszik, hogy teljes szépségében, harmóniájában még el kell jönnie.

Vannak, akik ismerik képességeiket, de tudatában vannak kicsinységüknek is. Elfogadják fogyatékosságaikat, korlátozottságukat, de merik hinni, hogy min-

denkinek megadatik az, amire szüksége van, hogy kialakítsa, megvalósítsa magában az Isten róla alkotott elképzelését.

Mernek hinni abban, hogy egyszer majd a jóság és szeretet győzedelmeskedni fog. Rendületlenül hisznek a feltámadott názáreti Jézusban, az Isten Fiában, Testvérünkben, aki megjárta az emberi életút minden ösvényét. Tapodta annak minden göröngyét. Akinek nem volt fejét hová lehajtani. Akit legközelebbi barátai, követői gyáván cserben hagytak, amikor legnagyobb szüksége volt rájuk. Akit elárultak, letagadtak. Hisznek a Jézusban, aki életét adta, hogy annak árán egyszer, valaha, megvalósuljon az Atya akarata, az Isten országa.

Hiszik, hogy a Feltámadott Úr nem elérhetetlen magasban, hanem emberi közelségben közöttünk él, és nekünk hagyta Lelkét, hogy erősítsen, sugalmazzon, vezessen és megújítson. Tápláljon és soha el ne hagyjon.

Ő az Egyház éltető Lelke, emberi szívünk lakója és betöltője.

Ő az Isten teremtő és megújító Lehelete.

Ezt próbálom én is hinni. Ezért vagyok, ezért maradok az Egyházban.

Alszeghy Zoltán

BŰNÖS SZENT EGYHÁZ

A címben használt két jelző két ellentétes tulajdonságot jelent: az egyik bizonyos erkölcsi tökéletesség hiányát, a másik annak meglétét; azért hajlandók lennénk a címet kijavítani, így: „bűnös vagy szent egyház?" A katolikus egyházkép jellegzetessége, hogy a két jelzőt egymás mellé illeszti, azt állítja, hogy az egyház bűnös is meg szent is. Csak akkor lesz életközeli viszonyunk az egyházzal, ha a valóságnak ezt a két egymást kiegészítő és magyarázó oldalát teljes mértékben elfogadjuk.

Mi az egyház?

Az egyházról való meggyőző beszéd egyik legfőbb akadálya abban van, hogy nem világos, mit értünk ezen a szón.

Az egyház nem elvont ideál, ami a konkrét valóságban csak tökéletlenül valósul meg, mint a „demokrácia" vagy a „szabadság". Nem „vezető személyzet", tehát nem a klérus, nem a papság, szemben a „világi" hivőkkel.

Az „egyház" először is gyűjtőfogalom, azoknak a személyeknek összességét jelenti, akik legalább meg vannak keresztelve, vagy szorosabb értelemben, akik életük főproblémáinak megoldását Krisztus Urunk követésében, Krisztus Urunk tanítványainak közösségében keresik.

Az „egyház" tehát nem elszigetelt egyének összessége, hanem olyan közösség, amelynek megvan a maga sajátos szelleme, mert tagjait azonos meggyőződések, azonos értékítéletek kapcsolják össze, és ezek hasonló magatartásokban, szokásokban, közös nyelvezetben öltenek testet.

Az ilyen kulturális egység hosszú ideig és kiterjedt méretekben soha sincs intézményes keretek híján. Az egyház is intézményes egység, megvannak a maga életszabályai, a közösséghez való tartozás megszabott eljárások révén jön létre, és a tagok szerepe is differenciált: ki-ki a maga képességei, a közösség igényei és bizonyos munkaelosztás szerint vesz részt a közösség életében.

Mindezt nagyjában elismerik azok is, akik „kívülről" nézik az egyházat, tehát nem azonosítják magukat vele. A hit fényében az egyháznak egy más fontos jellemvonása is van. Szerves lét- és működési egységének belső lételve, mozgatója, azonosságot adó tényezője a Szentlélek, aki ingyen kegyelemből fakasztja a tagokban mind a közösségi szellemet, mind a különféle, de konvergens egyéni képességeket és hajlamokat és az ezeken alapuló feladatokat. Ő építi fel az intézményes keretek lényeges összetevőit, és ezeken keresztül vezeti az egyes tagokat és az egész egyházat a krisztusi élet beteljesedése felé, itt a földön, és ezen túl, az örök életre.

Az egyház bűnei

Éppen mert elfogadjuk az egyháznak a hiten alapuló szemléletét, nyilván látjuk, hogy az egyház, ez a földön élő, látható, jól ismert közösség, sok szempontból nem él a Szentlélek által éltetett test belső követelményei szerint, azaz bűnben él.

Bűnös az egyház, mert bűnösök a tagjai. Még ott is, ahol legvilágosabban megjelenik az egyházi közösség sajátos természetlöfötti jellege, az eukarisztia ünneplésekor, sokan vannak jelen, vesznek részt, akik tudva és akarva, szokásosan letérnek a Krisztus Urunk által kijelölt életútról. De még azok is, akik őszintén igyekeznek az egyház elvei szerint élni, sokszor nem tesznek eleget azoknak a követelményeknek, amik korunk erkölcsi érzéke szerint a teremtő Istennel való belső egységből fakadnak; amikor az egyházon kívül élők eleve lebecsülik, kigúnyolják, meggyanusítják a „jámbor", a „templomos" embert, kimutatják, hogy tapasztalatuk szerint az egyházhoz való tartozás nem ritkán olyan magatartást palástol, ami, akarva vagy nem akarva, eltér a társadalom erkölcsi ideáljától.

Bűnös az egyház azért is, mert vezetői bűnös emberek, akik magánéletükben nem egyszer hűtlenek Krisztus követésének követelményeihez, és ez természetesen kihat tanító, szervező, papi ténykedésükre is. A „papi botrányok" elkerülhetetlenül gyengítik az egyház testületi tanúságtételének erejét. A Szentlélek megígérte: nem engedi meg, hogy az egyház hivatalos tanítói tévedjenek, mikor a hit és erkölcs kérdéseiben, tekintélyük teljes latbavetésével hirdetik meg és magyarázzák az Isten szavát; de az igehirdetés nyilván kevésbé erő-

teljes, mikor az Isten Lelke nem élteti, a beszélőt. Az egyház tanítása szerint a bűnös ember is hatékony szerve az Isten üdvözítő akaratának, mikor a szentségeket érvényesen kiszolgáltatja, de nem olyan hatékony, mint ha egész önátadással élne szolgálatának.

Az egyesek visszaélésein túl a bűn az egész egyházra ráüti bélyegét, mikor az egész egyház, feje és tagjai, huzamos ideig tűr, helyesel, véd igazságtalan szokásokat, helytelen rendszereket, mint az afrikai rabszolgavadászatot, a „boszorkányok" ellen való hajszát, vagy a természetfölötti hatalomnak evilági hatalmaskodásra való használatát. Erre az sem mentség, hogy bizonyos korokban az ilyen visszaélésekben senki sem látott rosszat.

Ezek olyan szennyfoltok, amiket „kívülről" is láthat mindenki. Vannak olyan vádak is, amelyeket az egyház belsejéből kiáltanak világgá alapjában véve jó szándékú emberek is. Szenvedélyes felháborodással panaszolják az egyház vétkes meg nem értését, képtelenségét az új életviszonyokhoz való alkalmazkodásra, erőszakos hatalmaskodását. Az egyik ilyen vádirat, „egy méltatlankodó katolikus kétségbeesett felhördülése" alcímmel, pár év alatt minden világnyelven sok ezer példányban terjedt el, és a jelentős könyvsiker mutatja: sokan azon a véleményen vannak, hogy szenvedélyes tiltakozása nem mindenben alaptalan.

Mért szent az egyház?

X. Szent Pius katekizmusa így felel erre a kérdésre: „Az egyház szent, mert szent láthatatlan feje, Jézus Krisztus, mert szent a Lélek, amely élteti, mert szent tanítása, áldozata és szentségei; mert minden tagja arra van hivatva hogy megszentelődjék, és sok tagja valóban szent volt, az most is, és az lesz mindig."

A felelet mutatja, hogy míg az egyház bűnös volta onnan ered, hogy tagjai szubjektív viselkedése ellentmond az egyház lényegének, szent jellege elsősorban az objektív valóságra vonatkozik, a természetfölötti misztériumra, ami az egyházban jelen van, bár a tapasztalat előtt rejtett, és csak a hit fényében nyilatkozik meg. A megkülönböztetés hagyományos magyarázata az „egészséges" szó két különböző értelmére szokott rámutatni. Másként „egészséges" egy életmód, másként egy ember: az életmód egészséges, mert képes arra, hogy egészségben tartson valakit, az ember egészséges, mert megvalósul benne a szerves élet zavartalan kifejlődésének az a teljessége, amit ezzel a szóval szoktunk megjelölni. Egy kórház a kórnak háza, mert tele van beteggel, de egészséges intézmény, mert meggyógyítja őket.

A keresztény ókor gondolkozása elsősorban az objektív valóságok és erők iránt érdeklődött, azért az egyházban is főként a megszentelő természetfölötti misztériumot csodálta, azért adott hálát Istennek. Az újkor emberének figyelmét leginkább a szubjektív megvalósulás köti le, azért inkább az egyház bűnös

jellegén botránkozik. Mind a két szempont jogos, és fontos is. De éppen mert szubjektivista felfogásunk hajlamos az objektív jelleg és erő figyelmen kívül hagyására, és mert a tapasztalaton alapuló biztonság könnyen elfeledteti velünk a hit nagy igazságait, illő, hogy megálljunk egy pillanatra az egyházatyák iskolájában, vegyük észre hálás imádattal, milyen szent az egyházunk, és figyeljük meg, hogyan szentel meg bennünket.

Szent az egyház, mert a misztikus Test feje Krisztus, lelke a Szentlélek. Persze hogy minden embert elér (rejtett, csak őelőtte ismert módon)az Úr Jézus halálának és feltámadásának ereje, persze hogy az egész világot betölti a teremtő és üdvözítő Lélek, a látható egyház keretein kívül is! De a személyes jelenlétnek sok árnyalata, foka van: különböző mértékben „van jelen" egy betegágynál a csak az udvariasság által vezetett látogató, a kezelő orvos, a beteg életéért remegő édesanya. Ahogy az Ószövetségben különös módon volt jelen az Isten a Templomban, és különösen szívesen fogadta népe áldozatát a sioni oltáron, most is különös módon árasztja kegyelmét azokra, akik ott vannak, ahol találkát adott az emberiségnek, az egyház egységében.

Szent az egyház, mert benne zsong az Isten szava, ami megismerteti velünk az üdvösség útját, amiben fölragyog a természetfeletti élet szépsége. Az „Isten szava" első sorban természetesen a Szentírást jelenti: az egyház tanítása nélkül nem is tudnánk, hogy a Szentlélek sugalmazta ezeket a könyveket, nem tudnánk, milyen művek tartoznak a bibliához. De számunkra a Szentírás nem csak leírt betű, hanem élő szó. Az évszázadok során a Szentlélek egyre támasztott tanítókat, akik hiteles módon, és a különböző élethelyzeteknek, vérmérsékleteknek, hivatásoknak megfelelő módon fejtették ki, alkalmazták, magyarázták Krisztus Urunk apostolainak szavát, és az egyház rámutat, hol találjuk ezeket a biztos és hatékony magyarázatokat a zsinatok, az egyház nagy pásztorai, az egyházatyák, az egyháztanítók műveiben.

A Szentírás számunkra nem csak igazságközlés, hanem élő tanúságtétellel kísért, ajánlott, megvilágított szó: az egyház termelte ki a szenteket, az egyház segít bennünket, hogy felismerjük, becsüljük, barátunknak fogadjuk Krisztus Urunknak ezeket az igazi hű tanítványait, akik példájukkal mutatják meg, hogy lehetséges, hogy szép, hogy a mi helyzetünkben is nyitva áll az üdvösség szoros útja, hogy édes a mi Mesterünk igája, és a Szentlélek kegyelme folytán könnyű a teher, amit vállunkra rak.

Mindez nemcsak a múlttal köt össze bennünket, hanem a jövőt is megnyitja, arra is utat mutat. Isten a hívők közösségében az evangéliumot hozzáférhetővé tette a legkülönbözőbb népek, korok, kultúrák számára, ahogy az élő szervezet feldolgozza magának a táplálékot, és saját teste részévé teszi, amenynyiben az Isten szavát mindegyik közösség a maga gondolkozási formáiban, értékkategóriáiban tudta magáévá tenni. Minden okunk megvan arra, hogy elvárjuk, hogy ez a minden embercsoporthoz alkalmazkodó igehirdetés nem áll meg a múltban, hanem beoltja az Igét a jövő különböző kultúráiba is, akkor

is, ha a mai változások rendkívül gyors menetével az egyház pillanatnyilag sajnos nem tud teljesen lépést tartani.

A puszta szó magában véve sohasem szentel meg, akármilyen meggyőző, akármilyen jól megfelel a hallgató igényeinek. Csak akkor mozgat és éltet, ha a Szentlélek megnyitja számára a szívet, ha Isten működik benne, azaz ha a kegyelem kíséri. Az Atya Krisztus által a Szentlélekben minden embert hív a megtérésre és az üdvösségre, minden emberre kiárasztja kegyelmét, azokra is, akik sohasem hallottak az evangéliumról. De különös módon műveli üdvösségünket az egyház szentségeiben, általuk akar újra teremteni, új életre nemzeni, gyógyítani, megtisztítani, táplálni, erősíteni, alkalmassá tenni arra, hogy a különböző életformákban ki-ki Isten kegyelmének eszközévé váljék embertársai számára. Ezért nincs mentsége annak, aki tudva és akarva tartózkodik ezeknek az emberfeletti erőforrásoknak az igénybevételétől. Az egyház szent volta talán sehol sem olyan világos, mint abban, hogy mindent megtesz, hogy minden tagja számára mindig hozzáférhetővé legyenek és megfelelő módon legyenek kiszolgáltatva a szentségek.

Bűn és szentség, együtt

Miért szent az egyház? Eddig csak azt hangsúlyoztuk, hogy az egyház szent, mert objektív értelemben szentség forrása. De ha komolyan vesszük hitünket, és logikusan gondolkozunk, tovább kell mennünk. Nem volna szentség forrása az egyház, ha közössége nem volna szubjektív értelemben is szent, azaz ha nem győzne a bűn felett. Hiszen nem forrás az, ami szárazon hagyja a belőle kiinduló medret, nem hatékony az orvosság, aminek használata révén nem csökken a megbetegedések száma, nem gyorsabb és gyakoribb a gyógyulás. A hagyományos tanítás szerint az egyház valóban azért is „szent", mert tagjai nagy részének nagy gyarlóságok ellenére is lényegében véve sikerül megmaradni vagy legalább újra és újra visszatérni az Istennel való békébe, mert számos tagja nagylelkű hűséggel követi Krisztus Urunkat, és mert mindig vannak benne, akik ragyogó, az emberi erőket nyilvánvalóan meghaladó hősiességgel tesznek tanúságot az egyházban működő Szentlélek jelenlétéről.

Hogy lehet mindezt összeegyeztetni azzal, amit az egyház bűnéről mondottunk?

Először is: jobban feltűnik egy bűnös pillanat, mint száz komoly, lelkiismeretes küzdelemben töltött nap az Isten szolgálatában; egy botrány érdekes hír, egy becsületes élet mindennapi banalitás. Álljunk meg kora reggel egy forgalmas utcakeresztezésnél épült templomban, nézzük a munkába menő férfiakat és nőket, gyerekeket és kopott nyugdíjasokat, akik egy nehéz nap elején egy percre megállnak az Oltáriszentség előtt. Az ő hitük sohasem fogja magára vonni annak a pár tucat embernek a figyelmét, akik az újságokon és a rádiókon át a közvélemény fölött uralkodnak; de milyen csodája a Szentléleknek, hogy

ez a nagy sokaság nap-nap után türelmesen, állhatatosan igyekezik, hogy megvalósuljon benne az Isten országa!

Éppen így elsiklik a közvélemény figyelme afölött is, hogy az egyházban százezrek intézményesen is mindig egészen az Isten országának keresésére, építésére szentelik életüket. Örvendetes dolog, hogy Teréz anyát az egész világ megbecsüli, örvendetes, hogy neki és nővéreinek húsvétkor a Szent Péter téren százezrek előtt külön hely volt fönntartva a pápai oltár közelében: az egyház vezetői igen helyesen ezzel is kifejezik, hogy az egyházban a legfontosabb az emberszeretetben megnyilatkozó Isten-szeretet. De vigyáznunk kell, hogy ne keltsük azt a benyomást, mintha csak e g y Teréz-anya volna az egyházban. Sok ezer névtelen hivő szenteli életét nap-nap után arra, hogy a kórházakban, az iskolákban, családokban szolgálják felebarátjukat, ahogy lehet; és az ő áldozatos életük sem kevésbé a Szentlélek műve, mint Teréz anya tanúságtétele, vagy másoké, akik a nyilvánosság reflektorai alatt működnek.

A bűn és a szentség arányának mérlegelése során annak is tudatára kell ébrednünk, hogy míg a sok bűn jelenléte természetes dolog, valóságos csodája a Szentléleknek, hogy az egyházban mindig élnek rendkívüli személyiségek, akik egyrészt szinte megdöbbentően radikális módon élik az evangéliumot, másrészt éppen ez által vonzó, harmonikus módon egyesítik magukban a keresztény ideál látszólag ellentétes, valójában egymást kiegészítő jellemvonásait. E sorok írója négy vagy öt ilyen a szó szoros értelmében „szent" személyiségre emlékszik, akiket szemtől szembe látott, akikkel beszélt, kettőnek kezén a mi Urunk stigmáinak vérző jegyét látta, hősies erényükről százak tanúskodnak. De ezekről a személyiségekről a milliók semmit sem tudnak, és talán csak akkor fognak egyik-másikról hallani, mikor az egyház oltárra emeli őket. Csakhogy akkor tanúságtételük már a múlté lesz, és az emberek azt fogják mondani: igen, a XX. sz. közepén még voltak szentek, de a „mi időnkben" már nincsenek . . .

Egy második szempontot is figyelembe kell vennünk, hogy megértsük, miért kételkednek annyian az egyház szentségében. Akik az egyházban a szentség hiányát panaszolják, a maguk mércéje szerint mérik a jót és a rosszat. Aki a múlt században dicsérte a szerzeteséletet, rendesen a középkori szerzeteseknek a művelődés szolgálatában kifejtett tevékenységére hivatkozott; a mi korunkban nagyon sokan csak a szociális igazság előmozdítását tekintik igazán szenthez méltó tevékenységnek. Délamerikában az számít szentnek, akiben gyümölcsöt hoz népe sóvárgása a szabadulás után, Ázsiában az, aki megszabadult az ideigvaló, időleges javak bűvöletéből. Az egyház bűnét és szentségét nem idegen mércékhez, hanem az egyház lelkiismeretének normájához mérve kell megítélnünk.

Éppen itt érünk a bűn és szentség viszonyának teljes megértéséhez. Az egyház nem csak „bűnös is, szent is": a z é r t bűnös mert szent, ú g y szent, hogy bűnösöket ébresztget, világosít meg, éltet az üdvösség befogadására.

Az egyház azért bűnös, mert szent: objektív szentsége ragyogó ideált tár tagjai elé, amely felé fejlődniük kell, és éppen az ettől az ideáltól való szándékos eltérés ítéli meg a hívek közösségének bűnét. De fordítva is áll: az egyház sajátos szentségére jellemző, hogy nem zárja ki egységéből a bűnöst, hanem halálig hű üdvözítő irgalommal serkenti, segíti őket a folytonos, fokozatos megtérésre.

Nem csoda: hiszen az egyház életében a bűnösökkel lakomázó megtestesült Ige paradoxonja tárul elénk, mint látható, tapintható, örök, mindenkit biztató, kigúnyolt és megfeszített életadó valóság.

Szabó Ferenc

EMMANUEL MOUNIER HITE ÉS HŐSIES HUMANIZMUSA

(Néhány vonás a filozófus lelkiségéből)

Emmanuel Mounier a francia perszonalizmus vezéralakja, az „Esprit" c. folyóirat megalapítója, elsősorban filozófiájáról és politikai elkötelezettségéről ismert. Mégis korunk „lelki mesterei" közé számíthatjuk: hatása a francia katolicizmusban felmérhetetlen, főleg a két világháború között és a második világháború másnapján. Csak negyvenöt évet élt (1905—1950), egészsége gyenge volt, Françoise nevű kislányának gyógyíthatatlan betegsége miatt is súlyos megpróbáltatáson kellett átmennie (látjuk majd feleségének írt leveleiből, hogy milyen hősies hittel viselte ezt), mégis négy vaskos kötetet tesznek ki összegyűjtött Művei. (Oeuvres de Mounier, Seuil; ezekre hivatkozom a kötet- és a lapszám megadásával.) Ebben az életműben hiába keresnénk lelki tanításának kifejezett összefoglalását. De világszemlélete, keresztény perszonalizmusa, elkötelezettsége már „lelki tanítás" mindazoknak, akik komolyan veszik az Evangéliumot. Barátja és munkatársa, a filozófus Paul Ricoeur szerint közösségi perszonalizmusa nem zárt rendszer, de sokak számára „filozófiai matrica" lett; ugyanígy azt mondhatjuk: keresztény világszemlélete ma is „lelki matrica" lehet számunkra, még ha nem is osztjuk politikai nézeteit.

1. Életútja

Emmanuel Mounier 1905. április 1-én született Grenoble-ban. A gimnázium elvégzése után, szülei tanácsára beiratkozik az orvosi fakultásra, bár a bölcsészet vonzza: a filozófus Bergson és a költő Péguy műveit tanulmányozza, velük rokonszenvez, döntő befolyást gyakorolnak filozófiájára, világszemléletére. 1921 és 1924 között folytatja orvosi tanulmányait, de 1924-ben abbahagyja, és a filozófiával kezd foglalkozni. Jó három évig J. Chevalier vezetésével a nagy filozófiákat tanulmányozza (Descartes-ról ír diplomadolgozatot), közben elkötelezi

magát a Katolikus Akcióban: az elkereszténytelenedett rétegek felé fordul. 1927-ben Párizsba érkezik. 1928-ban filozófiából államvizsgát tesz, majd a doktorátusra készül. A spanyol misztikusokról akarja írni tézisét, ezért 1930-ban utazást tesz Spanyolországban. Követi a katolikus megújulást (irodalomban és filozófiában ez a katolikus reneszánsz korszaka) de egyben nyitott minden modern szellemi irány felé, minden jót be akar építeni heroikus humanizmusába; lassan kezd kirajzolódni az a perszonalizmus, amelynek megalapítója lesz. A francia fővárosban a katolikus értelmiségiekkel barátkozik: J. Guitton, G. Marcel, L. Massignon, J. Maritain, N. Bergyajev és még sokan mások tartoznak e baráti körhöz, amely a katolicizmus megújulását sürgeti a gondolkodásban és a közéleti cselekvésben egyaránt. Bergson és Péguy valamennyiük „mesterei" közé számít. A regényíró Bernanos – bár célkitűzéseik sok ponton egyeznek – más égtájakon mozog: királypárti, és mégis forradalmár, kevésbé progresszista = baloldali, mint Mounier. Nézőpontjuk egybevetésére még visszatérek.

Mounier 1932-ben megalapítja az „Esprit" című folyóiratot (kb. két évig készült rá), ez lesz a perszonalista mozgalom fóruma. Munkatársai között ilyen neveket találunk: Jean Lacroix, N. Bergyajev, Denis de Rougemont, J. Madaule, P.-H. Simon, E. Borne. Az Esprit a kellő órában született meg. Szerepe döntő lett a francia katolicizmus újjászületésében. A 30-as évek körül a francia „kereszténység" megmerevedett, elavult. Hagyományaihoz kötődött, nem akart szembenézni az új kor új követelményeivel. Ekkor már megindult az egyházi életben az ún. „ressourcement", a forrásokhoz való visszahajlás: biblikus, patrisztikus, liturgikus, kateketikai megújulás. Ez a hagyományból merítő mozgalom nem konzervativizmus volt, hanem a helyes haladást, a korhoz való alkalmazkodást kereste a gondolkodásban és az egyházi életben, miután átvészelte a modernista válságot. Maritain és Gilson újtomizmusa, H. de Lubac és Y. Congar kutatásai a patrisztika és a középkor nagy szellemeinek „újrafelfedezésével" segítették ezt a reneszánszot. Mounier és társai a modern filozófia (egzisztencializmus, fenomenológia, marxizmus) áramlataival szembesítették a kereszténységet, mindig a társadalmi elkötelezettséget is sürgetve. Egy bizonyos „chrétienté" (társadalmi kereszténység) napja végleg leáldozott, de az evangéliumi kereszténység („christianisme") új feladatok előtt áll – hangoztatta Mounier és köre. Elég, ha itt néhány esszéjének címét idézem: „A perszonalista és közösségi forradalom" (1935); „A kapitalista tulajdontól az emberi tulajdonig" és „Kiáltvány a perszonalizmus szolgálatában" (mindkettő: 1936); „Anarchia és perszonalizmus" (1937); „Perszonalizmus és kereszténység", „Pacifisták vagy háborúpártiak" és „Keresztények a béke problémája előtt" (mindhárom 1939-ből). Mounier a perszonalista mozgalmat mindenekelőtt el akarja helyezni a kor eszmeáramlataiban. Általában nem helyezi szembe eszméit másokéival: azt hangsúlyozza, ami összeköt, amint a tanulmányok címe is jelzi.

Mounier-t tevékenysége tetőfokán lepi meg a háború. 1939 őszén behívják segédszolgálatosnak (mivel 13 éves korában baleset következtében elveszítette

félszemét). Itt jegyzem meg, hogy az Esprit mindjárt megindulása után pénzügyi nehézségekkel küzdött; Mounier 1933 és 39 között Brüsszelben egy gimnáziumban tanított; 1935-ben megnősült. 1939-ben Françoise kislányuk betegsége csak fokozottabb megpróbáltatást jelent neki. (Később még két kislánya született.) 1940-ben német fogságba esik, majd hamarosan kiszabadul és újra folytatja az Esprit szerkesztését Lyonban. Részt vesz a déli értelmiségiek ellenállásában; a Vichy-kormány betiltja folyóiratát. Ekkor az illegális „Combat"-mozgalomhoz csatlakozik; letartóztatják és bebörtönzik. 1942-ben szabadul; feleségével és második kislányával elhagyja Lyont, és Dieulefit-ben telepszik le. Ekkor írja egyik legszebb, legszemélyesebb könyvét: „L'Affrontement chrétien" (1944) és karakterológiai kézikönyvét (Traité du Caractère, 1946). 1945-ben újra elindul az Esprit. Mounier néhány fontos munkát ír még a perszonalizmusról és az egzisztencializmusról. Párizs külvárosában laknak, harmadik kislányuk is megszületik. Egészsége megromlik. 1950. márc. 22-én viszi el egy végzetes szívroham. Az Esprit tovább folytatódik, előbb Albert Béguin, majd J.-M. Domenach lesz a főszerkesztője.

2. Perszonalizmus

Mi a perszonalizmus? Mounier erről sokat írt. Hasonló című esszéjében (Qu'est-ce que le Personnalisme? Seuil, 1947) rendszeresen kifejti. Mindenekelőtt az előszóból idézek: „A ‚perszonalizmus', amennyiben tőlem függ, sohasem lesz rendszer vagy politikai gépezet. Ezt a kifejezést az emberi problémák egy bizonyos távlata jelölésére használjuk; célunk az, hogy a XX. század válságának megoldásában hangsúlyozzunk bizonyos követelményeket, amelyeket nem állítottak mindig kellő fénybe. Az ember nem úgy válik perszonalistává, hogy elhagyja korábbi hűségét vagy azokat a gyakorlati szempontokat, amelyeket a gyakorlati problémák megoldásához választott. Valaki lehet keresztény és perszonalista, szocialista és perszonalista, és – miért ne? – kommunista és perszonalista, ha ez a kommunista nem mond ellent az itt bemutatott alapvető értékeknek. (...) A perszonalizmus sorsa akkor lesz a legjobb, ha – miután elég sok emberben felébresztette az ember teljes érzékét – eltűnik nyom nélkül, mivel teljesen egybeolvad a mindennapi élettel." (III, 179)

Perszonalizmus a latin persona = személy származéka. Mounier az emberi személy értékét és hivatását végső soron Istenben és Krisztus személyében alapozza meg. Forrása az a kimondhatatlan és abszolút Szeretet, amelyet nem kínálhat fel semmiféle ideológia vagy humanitárius, politikai világnézet. Ezt hirdeti egyébként II. János Pál pápa különböző megnyilatkozásaiban. (Wojtyla pápa egyik mestere M. Scheler volt, akitől Mounier is sokat tanult.)

Mounier mindenekelőtt kemény kritikának veti alá a kapitalizmus pénzimádatát és a termelésre beállított, utilitarista mai mentalitást. Miként Marcel, ő is a „létet" a „birtoklás" elé helyezi. Élesen elítéli a keresztények individualizmusát: „A modern világban a keresztény ember hatékonyságának hiánya, hanyatló agresszivitása, a cselekvés élvonalából való kimaradása mind annak

a következménye, hogy individualizmusa elfojtja benne a lelki erőt." (III, 59). A megoldás – Péguy és Bernanos jelzése szerint – ez: „Ezentúl az életszentség az egyetlen érvényes politika." (I, 150) Vagyis az életszentség mindannyiunkat kötelez, egyedül ez termékeny és hatékony. Az életszentség, az Istennel való eleven kapcsolat szükséges ahhoz is, hogy beilleszkedjünk a világ haladásába. „A belső élet Istenből és az emberek történelméből táplálkozik" (I, 236).

A cél az, amit Mounier így nevez: „teremtő személy", vagyis olyan személy, aki teljesen kilép önmagából, a világ, a másik ember és az Abszolútum felé fordul, hogy megvalósítsa a teljes kommúniót, szeretetközösséget a világgal, a többi emberrel és Istennel. Ebben a törekvésben össze kell kapcsolni olyan ritkán párosított erényeket, mint a merészség és a türelem, a megdöbbenés és a hűség (III, 709). A merészség, eltökéltség a csodálkozással párosítva hihetetlen erő: a világ, az élet szépsége, a most történő új (= „ami történik") új csodálkozást vált ki bennünk. Nem a letűnt múlthoz, a megcsontosodott szokásokhoz való ragaszkodás, hanem kitárulás az újnak: nem szabad félnünk a változástól. De egyben szükség van a hűségre és a türelemre is: ezt nem tudják a sietős emberek, és azok, akik elvágják a múlthoz fűző szálakat, kioltják a füstölgő mécsbelet. Reménykedéssel nézni a jövőbe. Mounier reménykedése dinamikus. Az önuralom és az eseménnyel szembeni készség jellemzi. Mint mindenben, itt is felfedezi a misztériumot. Egyszerűségnek is nevezi: „amint a gyermek szemléli a búzakalászok sorát" (I, 170). Tevékeny türelem, amely építi a világot. A türelmes reménység alapja Isten Igéjének Megtestesülése, Isten eljövetele világunkba. És egyben várakozás a Parúziára, a végső Úrjövetre, amikor végleg átalakul a világ. A kettő között kell teljesítenünk közös emberi feladatunkat; teljességre vinni az emberit az isteni teljességgel érintkezve (IV, 383).

Mounier és Bernanos egyaránt küzdött a kapitalizmus, az ipari társadalom pusztításai ellen: mindketten a személyt emelték előtérbe. De míg Bernanos borúlátó volt a technikai fejlődés és általában a modern haladás visszásságaival szemben, Mounier hitt a fejlődésben, a baloldali irányokkal is rokonszenvezett. Bernanos szenvedélyesen elítélte az „embertelen civilizációt", amely robotgépeket szül, kegyetlenül ostorozta a modern nyugati és keleti produktivizmust, tehát azokat a rendszereket (akár kapitalista, akár szocialista), amelyek az embert animal oeconomicus-szá fokozzák le. Mounier előre látta annak a veszélyét, hogy a személy – Marcuse szavával – „egydimenzióssá" zsugorodik, mégsem volt pesszimista. Mozgósítani akarta a keresztényeket – bizonyos katasztrofizmussal szemben –, hogy vegyenek részt a világ átalakításának istenemberi művében, nyíljanak meg bizakodón a haladás felé. A jelenkori szorongást és félelmet „gyerekes reakciónak" tekintette. Azt hangoztatta, hogy a lelki haladás feltétele a gazdasági-társadalmi állapotok átalakítása. Bergsont idézte: „Az ember csak úgy emelkedik a föld fölé, ha valami hatalmas eszközre támaszkodhat. Az anyagra kell nehezednie, ha el akar szakadni tőle. Más szóval: a

misztika a mechanikát hívja" (I, 418). És Mounier még hangsúlyozza: nem elég azt állítani, hogy a haladás kétértelmű (vagyis lehet helyes jelentése is), hanem a teológussal (L. Malevez-t idézi) azt kell állítanunk: a technikai és társadalmi haladás „a teljes Krisztus b e n s ő szempontja, általa alakul lassan, titokzatosan az új ég és az új föld". (I, 418) Jegyezzük meg: Malevez itt Teilhard de Chardin gondolatát teszi magáévá. Mounier haladáshite sokban azonos Teilhard optimizmusával, de ugyanakkor különbözik is tőle: „tragikus optimizmus". Filozófusunk főleg a II. világháború rettenete, Hirosima és a koncentrációs táborok barbársága tapasztalatából kiindulva módosította szemléletét. Ha tovább élt volna, bizonyára elhatárolta volna magát bizonyos francia progresszizmustól, az Esprit későbbi irányától is. Ő maga más égtájakon kereste volna a történelem értelmét, mint a baloldali katolikusok.

3. Lelkiség — hősies hit

Mounier nemcsak írt és beszélt a keresztény humanizmusról, a perszonalizmusról, az igazságos társadalmi rend követelményeiről és a testvériségről, hanem elkötelezte magát a harcban, az apostolkodásban. Rá is alkalmazhatjuk azt, amit ő Péguyről állított: „Nem tűrte volna, hogy valaki szétválassza benne a gondolkodót és az embert." Ez áll Mounier lelki életére, megélt kereszténységére is. Mint keresztény igyekezett megvalósítani az evangéliumi lelkiséget, hogy „Krisztus kortársa" legyen.

Amikor Mounier-ról beszélnek, gyakran hangsúlyozzák politikai elkötelezettségét, összeütközéseit, felelősségvállalását, azt, hogy „kezét a tésztába tette". Ezt joggal teszik. De megvan a veszélye annak, hogy elfelejtik: „ha a lelkit elvágjuk horgonyaitól, csak e brutális világ libegő szegélye marad... Ez már a lelki élet sterilizálása" (I, 495). Ezt hangoztatta Mounier a harmincas és negyvenes években. Azóta, az utóbbi évtizedek során viszont arra kell figyelmeztetni a politikai cselekvésbe vesző keresztényeket, hogy a politika elvész, ha nem kapcsolódik az abszolútumhoz. „Az abszolúthoz való vonatkozás nélkül az elkötelezettség öncsonkítás, a kétségbeesés és az öregedés fokozatos megszervezése". Ezzel szemben: „az abszolút távlatában még a kötelező elszakadások is a lét nagylelkűségének felajánlott áldozatok lesznek" (III, 200).

Mounier gyakran ismétli Kierkegaard szavait: „a kereszténynek Krisztus kortársává kell lennie" a hitben. Állandóan őriznie kell szívében az ember méltóságának emlékét, óvakodva a világból való elmeneküléstől, tudatosítva azt, mire hívta meg Krisztus. A keresztény lelki energiái a felebarátra összpontosulnak, aki Krisztus szentsége. Csak így valósíthatja meg hivatását. Utánozni, követni azt, aki teljesen megvalósította emberségét: a Názáreti Jézust, akit Krisztusnak vallunk. Az Isten képére teremtett ember Krisztusban szerzi vissza az isteni hasonlatosságot (vö. III, 48). Krisztus az emberi rendben elérte a maximumot, akarata teljesen egybeesik az Atyáéval, megvalósítja a szeretetegységet, amelyet az Atya beteljesít a dicsőséges feltámadásban. „A keresztényt nem az idő

‚vastagsága' (épaisseur) választja el Krisztustól, hiszen a szó szoros értelmében kortársa lehet, ha részesedik az ő eszményi életében, hanem a kereszténység ‚vastagsága', amely félreállította Krisztust" (III, 693). Az igazi misztikus élet titka ez: csökkenteni a távolságot közöttünk és Krisztus között, illetve az egyes emberek között. Átlátszóvá válni Krisztus előtt. A távolság nem az időből, hanem a szívből ered. Az egyházi közösségnek állandó megtérésre, megújulásra van szüksége. Ezt hangoztatja majd a II. vatikáni zsinat is.

Lényegében egyetlen út van a megújulásra és a reformra: a szeretet. Szent János szerint maga Isten – Szeretet. „A keresztény számára csak egyetlen lelkiség van a szó szoros értelmében: az, amelyet a Szentlélek ad; ez magában foglalja mindazt, ami szervesen a szeretet felé mutat" (I, 750). A berendezkedett kereszténységnek a szeretet dinamizmusa hiányzik (III, 693); a Lélek új temploma „az embertestvér szentélye" (I, 767). A Lélek erejében valósul meg a személy végső hivatása: „istenivé válni úgy, hogy istenivé alakítjuk a világot" (I, 766).

Hogy mindezt Mounier nemcsak hirdette, hanem meg is élte, azt Françoise kislányuk betegsége idején tanúsított magatartása, hősies hite bizonyítja. 1939–40-ben, amikor katonai szolgálatot teljesített, kiderült, hogy a kislány gyógyíthatatlan agyvelőgyulladásban szenved és soha nem lesz már „normális". Mounier feleségéhez intézett leveleiből idézek most; szebb tanúságtételt nem igen találhatunk a kereszténység történetében.

1939. okt. 6: „... Belső gyötrelmek, szomorúság, de semmi sem kergethet bennünket a tehetetlenség és a teljes elhagyatottság előtti szorongásba. Tudjuk, hogy egyetlen megpróbáltatás sem negatív (... Françoise sohasem lesz normális stb.), hanem Krisztus közelít felénk és ezt kéri szelíden: ‚Még többet akarsz tenni, meg akarod tanulni a kicsit nagyobb szeretetet, amit a boldogság nem ad meg?' Teljes szívemből, teljes szívünkből remélem, hogy Françoise az lesz, amivé szeretnénk, hogy váljon, de ha Isten mást akarna, nem vagyok biztos, hogy nem találunk nagyobb lelki örömet abban, hogy sötétségen keresztül vezet útunk, mint ha derék kis asszonykává válna..." (IV, 641)

1940. márc. 20: „... Milyen értelme lenne annak, ha kislányunk csupán egy tönkretett húsdarab lenne valahol, tönkrement élet, és nem ez a kicsi fehér ostya, aki valamennyiünket túlszárnyal: a misztérium és a szeretet végtelensége, amely elvakítana bennünket, ha szembenéznénk vele; ha minden újabb csapás nem emelne fel bennünket újra, ... és nem lenne a szeretet újabb kérdése. Hallod ezt a kicsi szegény, könyörgő hangot: a világ valamennyi vértanú gyermekéét ... Reggeltől estig ne gondoljunk erre a bajra úgy, mintha valamit elvennének tőlünk, hanem mint valami olyasmire, amit mi adunk, nehogy méltatlanokká váljunk e kicsi Krisztusra, aki itt van közöttünk, – ne hagyjuk, hogy egyedül szenvedjen Krisztussal..." (IV, 661)

1940. ápr. 11: „... Én is nagy fáradtságot érzek mint Te, és ugyanakkor nagy nyugalmat; érzem, hogy a valós, a pozitív a nyugalom: kislányunk szere-

tete, amely szelíden felajánlássá alakul át, a rajta túláradó gyengédségben, amely tőle indul el és visszatér hozzá, és minket is átalakít vele; és a fáradtság csak a törékeny testé, amely nem tudja felfogni ezt a fényt... Az imával erősebbek lehetünk; a szeretet, az önátadás és a szív mély örömét fenntartó akarat segíthet..." (IV, 662)

1940. ápr. 12: „Íme, így esett meg, igazi keresztény helyzetünkben vagyunk. Könnyű kereszténynek lenni, ha ez erőt és örömet ad a szívnek, könnyű a szeretet, a barátság és a halál átalakító óráiban. Aztán elfelejtjük a Keresztet és az olajfákhegyi virrasztást..." (IV, 662)

1940. ápr. 17: „... Lourdes, Lourdes? Három nap óta ez a név kísért. Eléggé egyszerű szívvel kell rendelkeznünk, hogy közösségbe lépjünk mindazokkal, akik hittek Lourdes-ban. (...) Lánykánkat Lourdes-ba vinném minden számítás nélkül. Elvinném, anélkül hogy fizikai csodát kérnék, de a tömeg közé vegyülnék, és megismerném az örömet még akkor is, ha beteg gyermeket hoznék vissza, megtapasztalnám az örömet, hogy hittem Isten kegyelme ingyenességében (és nem a terápia automatizmusában); az örömet, hogy tudom: a csodát Isten nem utasítja vissza annak, aki eleve elfogadja, bármilyen formában történik is, még ha láthatatlan formában is, még ha keresztrefeszítő formában is... Tudod, Touchard-nak igaza van: mennyivel több Françoise, mint egy kis aranyos, normális gyermek..." (IV, 663)

Végül idézzünk egy hosszabb részletet Mounier X-szel folytatott beszélgetéséből (1940. aug. 28): „Françoise jelenléte. Kis Françoise-unk története, amely látszólag történés nélküli napokon siklik át. Az első iskola az volt, hogy megtanultuk, hogyan juthatunk túl a szerencsétlenség pszichológiáján. Egy napon széttört a csoda, ez az ígéret, amelyre rácsukódott egy elhaló mosoly könnyű ajtaja, szórakozott tekintet, lehanyatló kéz. Nem, nem lehet, hogy ez puszta véletlen baleset. ‚Nagy szerencsétlenség történt velük...'? Valaki megérkezett, nagy volt, – ez nem szerencsétlenség! Nem sokat beszéltünk. Egyszerűen hallgatni kellett e fiatal titok előtt, aki lassankint elárasztott bennünket örömével. (...)Úgy közeledtem némán ehhez a kis ágyhoz, mint egy oltárhoz, mint szent helyhez, ahol Isten jelekkel szólt. Marcangoló mély, mély szomorúság, de könnyű és átváltozott. A lányka körül minden – más szót nem találok –: imádás. Soha nem éreztem oly erősen, hogy az ima állapotában vagyok, mint amikor kezemmel érintettem homlokát, amikor tekintetemet e szórakozott szempárra loptam, e szemre, amely messze, nagyon messze mögém nézett, jobban látva, mint egy éles tekintet. Misztérium, amely talán a jóság titka, merjük kimondani: túlságosan súlyos kegyelem. Közöttünk élő ostya, néma és ragyogó, mint az ostya. (...) Jött a háború, amely mindent a közös nagy nyomorúságba fullasztott. Így elmerítve a súly könnyebbé vált... Magány, szorongás... De mindezek ellenére kigyógyított bennünket Françoise betegségéből. Annyi meggyötört ártatlan, annyi eltaposott ártatlanság; ez a napról napra feláldozott kislány volt talán jelenlétünk a kor borzalmaiban. Az ember nem foglalkozhat csupán könyv-

írással. Szükség van arra, hogy az élet időnkint kiszakítson bennünket annak a gondolkodásnak szélhámosságából, amely mások cselekedetein és érdemein élősködik. Most, hogy az áprilisi veszély elmúlt, most hogy úgy látszik, tovább ki kell tartanunk veled együtt, Françoise, kislányom, érezzük, hogy új történet indul el párbeszédünkben: ellenállni a végzettel kötött béke könnyű formáinak; apádnak és anyádnak kell maradnunk, nem hagyhatunk rá beletörődésünkre, nem alkothatjuk jövőnket, mintha csodád nem lenne jelen; meg kell adnunk neked a szeretet és a jelenlét mindennapi kenyerét, folytatni az imát, amelyet te testesítesz meg, fel kell újítanunk sebünket, mert ez a seb a jelenlét ajtaja, — veled kell maradnunk. Talán mások megirigyelhetik ezt a tapogatódzó atyaságot, ezt a kifejezetlen párbeszédet, amely szebb, mint a szokásos játékok" (IV, 670-672).

Azelőtt az Egyházat szívesen hasonlították össze egy hajóval. Abban van legénység és vannak utasok is. Utóbbiaknak semmi más dolguk, mint fizetni. Egyébként kedvesen és szeretettel bánnak velük, de engedelmeskedniök kell a hajórendnek. Akkor megmenekülnek. — A Zsinat ennek véget vetett. Nincsenek utasok, mindenki a legénység tagja. Aki nem akarja ezt, aki csak utas akar lenni, annak nincs helye, az nem mondható az Egyház tagjának. A Zsinat egyértelműen megmondta: mindenestül komolyan kell vennünk a világiakat, mert ők is karizmahordozók. Mindenütt párbeszédről volt szó. Ha ez igazi párbeszéd, akkor komolyan vesszük a beszélgetőtársat. Nem pusztán pedagógiai párbeszédet folytatunk, ahol taktikai okokból látszólag komolyan vesszük a másikat, valójában azonban nem. (Igen sokszor történik ez manapság nálunk az ifjúsággal.) Chr. Butler angol bencés apátpüspök is mindig azt mondta: „Meg vagyok elégedve, ha a Zsinat egyetlen eredménye az, hogy a világiakat csakugyan teljesen felnőtt emberként veszik, nem pedig óvodásoknak." A világi ember tehát partner, nemcsak engedelmeskedik, hanem igazán felelősnek érzi magát. Teljes értelemben egyháztag.

Mario von Galli

Legyetek türelemmel az Egyház iránt! Az Egyház mindig gyenge és hibákkal rendelkező emberek közössége is. És szeretném hozzáfűzni: Ez mindannyiunk szerencséje. Mert a csak tökéletesek egyházában bizony nem lenne többé helyünk. Maga Isten akar emberi egyházat. Ezért az egyházat bírálni is lehet, de ennek a bírálatnak becsületesnek kell lennie, és az iránta érzett nagy szeretetből kell fakadnia. Isten üdvözítő művét, terveit és ügyeit emberek kezébe tette le. Ez minden bizonnyal nagy merészség; de nem létezhet más egyház, mint amit Krisztus alapított. Munkatársainak akar minket embereket a világban és az Egyházban, minden hiányosságunkkal és elégtelenségünkkel, de minden jóakaratunkkal és képességünkkel is.

II. János Pál pápa az einsiedelni fiatalokhoz

II. JÁNOS PÁL BESZÉDE A KOREAI VÉRTANÚK SZENTTÉ AVATÁSÁN

Szőul, 1984. máj. 6.

A Szentatya a vasárnap evangéliumából, az emmauszi tanítványok történetéből indult ki (Lk 24). Leverten mentek az úton, s a hozzájuk csatlakozó Mesternek elpanaszolták sírba szállt reményeiket. Ugyan „lángolt a szívük", amikor Jézus kezdte nekik magyarázni az írásokat, de csak a kenyértörésben ismerték föl a Feltámadottat. Ettől kezdve tanúi lettek. Általuk és utódaik, Krisztus minden tanúja által terjedt el a jóhír Jeruzsálemben, Judeában, majd a többi népnél, így vonult be igazsága a történelembe.

3. A Jézus Krisztusról szóló igazság koreai földre is elérkezett. Kínából származó könyvek által jutott el ide. És az isteni kegyelem egész csodálatos módon hamarosan arra késztette tanult elődeiteket, hogy értelmükkel keressék Isten igéjének igazságát, azután pedig elevenen higgyenek a feltámadott Megváltóban.

Égő igyekezetükben, hogy mindig nagyobb részük legyen a keresztény hitben, őseitek 1784-ben Pekingbe küldtek valakit maguk közül. Az illető ott fölvette a keresztséget. Ebből a jó magból sarjadt az első keresztény közösség Koreában: egyedülálló közösség az Egyház történetében, mert egészében világiak alapították. Ez az éppen hogy megszületett, oly fiatal és a hitben mégis oly erős egyház egyik kegyetlen üldözési hullámmal szállt szembe a másik után. Így egy évszázadnál kevesebb idő alatt máris több tízezer vértanúval dicsekedhetett. Az 1791-es, 1801-es, 1827-es, 1839-es, 1846-os és 1866-os esztendőt mindörökre megjelöli mártírjaitok szent vére; ezek a dátumok mélyen szívetekbe vésődtek.

Bár a keresztényeknek az első félszázadban csak két Kínából származó papjuk volt, akik ideiglenesen segítették őket, mégis elmélyítették Krisztusban való egységüket imádsággal és testvéri szeretettel; semmibe vették a társadalmi osztálykülönbségeket, és papi, szerzetesi hivatásokra ösztönöztek. Mind szorosabb kapcsolatot kerestek püspökükkel Pekingben és a pápával a messze Rómában.

Miután keresztény őseitek évek hosszú során át kérve kérték, hogy több papot kapjanak, 1836-ban örömmel fogadhatták az első francia misszionáriusokat. Többen közülük szintén azok közé a vértanúk közé tartoznak, akik életüket adták az Evangéliumért, és akiket ma ezen a történelmi jelentőségű ünnepi misén szentté avatunk.

Az Egyház nagyszerű fellendülése a mai Koreában igazán a vértanúk hősi bizonyságtételének a gyümölcse.

4. Nekem mint Róma püspökének és Szent Péter utódának az apostoli széken ma megadatott, hogy részt vegyek a koreai egyház jubileumán. Már néhány napot zarándokként eltöltöttem köztetek, teljesítve püspöki és pápai szolgálatomat a szeretett koreai nemzet fiai és leányai iránt. A mai istentisztelet ennek a pásztori szolgálatnak a csúcspontja.

Mert lássátok csak: Ezzel a szentté avatási szertartással a boldog koreai mártírok beíródnak a katolikus Egyház szentjeinek sorába. Nemzetetek igazi fiai és leányai ők; mellettük egy sor más országból való misszionárius. Őseitek test, nyelv és kultúra szerint. Egyben apáitok és anyáitok a hitben, amelyről vérük kiontásával tettek tanúságot. A 13 éves Yu Pétertől a 72 éves Chong Márkig: férfiak és nők, papok és világiak, gazdagok és szegények, egyszerű emberek és nemesek, sokan ma már egyáltalán nem ismert korábbi mártírok utódai, – valamennyien örömmel adták életüket Krisztusért.

Hallgassuk Kwon Teréznek, az egyik első vértanúnak utolsó szavait: „Az ég Ura az egész emberiség atyja és a teremtés ura: hogyan kívánhatod hát, hogy megszegjem hűségemet iránta? Még e világon sem nyer bocsánatot, aki elárulja atyját vagy anyját. Mennyivel inkább lehetetlen elárulnom őt, aki mindnyájunk Atyja!"

Egy nemzedék múlva Yu Péter apja, Ágoston szilárdan kijelentette: „Ha egyszer megismertem Istent, lehetetlen, hogy eláruljam." Cho Péter még tovább megy: „Még ha valaki gyanakszik is, hogy az apja valami gonoszat követett el, akkor sem tagadhatja meg, mintha már nem lenne apja. Hát akkor hogy mondhatnám, hogy nem ismerem az Urat, égi Atyánkat, aki olyan jó?"

És mit mondott a 17 éves Yi Ágota, mikor csalárdul azt állították neki és kisöccsének, hogy szülei megtagadták a hitet? „Hogy szüleim megtagadták-e a hitet, vagy nem, az az ő dolguk. Ami minket illet, mi nem tagadhatjuk meg az ég Urát, akinek mindig szolgáltunk." Amikor ezt hat másik felnőtt keresztény hallotta, önként kiszolgáltatták magukat a vértanúhalálnak. Ágotát, szüleit és a többi hatot ma mind szentté avatjuk. Rajtuk kívül számtalan más ismeretlen, alázatos vértanú van, akik nem kevésbé hűen és bátran szolgáltak az Úrnak.

5. A koreai vértanúk tanúságot tettek a megfeszített és feltámadott Krisztusról. Életük feláldozásával különösen hasonlókká váltak Hozzá. Igazán elmondhatták volna Szent Pál apostol szavait: „Testünkben folyton-folyvást viseljük Jézus szenvedését, hogy egyszer Jézus élete is megnyilvánuljon testünkön. Életünkben állandóan ki vagyunk téve a halálnak Jézusért, hogy majd Jézus élete is nyilvánvaló legyen halandó testünkön" (2Kor 4,10-11).

A vértanúk halála hasonlít Krisztus kereszthalálához, mert az ő haláluk is új élet kezdete lett. Ez az új élet nemcsak bennük nyilvánult meg– azokban, akik Krisztusért halálba mentek –, hanem másokra is kiáradt. Kovászává vált az Egyháznak, mint Jézus Krisztus tanítványai és tanúi élő közösségének. „A vértanúk vére a keresztények magva." Ez a kereszténység első századaiból származó mondat szemünk láttára nyer megerősítést.

Ma az Egyház Korea földjén ünnepélyesen hálát kíván adni a legfölségesebb Szentháromságnak a megváltás ajándékáért. Erről az ajándékról írja Szent Péter: „Nem veszendő ezüstön vagy aranyon szabadultatok ki, hanem Krisztusnak... drága vére árán" (1Pét 1,18-19). Ehhez a fönséges árhoz, a megváltás árához szeretné egyházatok a koreai mártírok tanúságtétele alapján a hit, remény és szeretet maradandó tanúságát hozzáadni.

Bárcsak ez által a tanúságtétel által Jézus Krisztus mindjobban ismertté válnék országotokban: a megfeszített és feltámadott Krisztus, Krisztus, az út, az igazság és az élet, Krisztus, igaz Isten: az élő Isten Fia, Krisztus, igazi ember: Szűz Mária Fia.

Emmauszban egykor két tanítvány akkor ismerte föl Krisztust, amikor „megtörte a kenyeret" (Lk 24,35). Bár ismernék meg a koreai ég alatt is mindig új tanítványok őt az Eukarisztiában! Vegyétek az ő testét és vérét a kenyér és bor színe alatt, ő pedig, a világ Megváltója, fogadjon be bennetek Testének közösségébe a Szentlélek ereje által.

Legyen ez az ünnepélyes nap az élet és az életszentség zálogává a jövendő nemzedékek számára. Jézus Krisztus feltámadt halottaiból, és ott él mai Egyházában: „Valóban feltámadt az Úr" (Lk 2,34). Amen. Alleluja!

„NYÍLJATOK MEG KRISZTUS LELKÉNEK!"

A pápa szentbeszéde Luzernben, a szentmisén, június 16-án

Kedves Testvérek! Jézus Krisztus, Urunk és Megváltónk gyűjtött itt össze minket ily nagy számban, hogy ünneplő közösségben vele együtt dicsérjük az Istent, hallgassuk szabadító üzenetét, és így megújult bizalommal térjünk majd vissza életünk és tevékenységünk színhelyére. Mindenkit külön-külön szeretnék biztosítani szívbeli örömömről, hogy együtt ünnepelhetem itt veletek a szentmiseáldozatot. Luzern, Belső-Svájc régi politikai és kulturális központja, csaknem 300 éve a római püspök nunciusának székhelye, megragadó vidékével méltó keretet nyújt mai találkozásunknak.

1. Az evangélium tanítása ma Názáretbe vezet. Tanúi vagyunk, miként fejezi ki Krisztus első alkalommal nyilvánosan, hogy rajta teljesedik be Izajás messiási jövendölése. Megéljük, hogyan emelkedik föl földijei körében szombati napon, és olvassa Izajás könyvének ismert szavait: „Az Úr lelke van rajtam, mert fölkent engem, elküldött, hogy örömhírt vigyek a szegényeknek, s hirdessem a foglyoknak a szabadulást, a vakoknak meg a látást; hogy felszabadítsam az elnyomottakat, és hirdessem: elérkezett az Úr esztendeje" (Lk 4,18-19).

Mikor pedig „a zsinagógában minden szem rászegeződött" (Lk 4,20), Jézus azt mondotta: „Ma beteljesedett az Írás, amit az imént hallottatok" (Lk 4,21).

Őbenne teljesedett be: a názáreti Jézus egész további működése meg fogja ezt erősíteni, ettől a pillanattól egészen haláláig a kereszten és feltámadásáig.

A Szentlélek azonban, aki Jézuson nyugodott, nem akarta csak őrá korlátozni magát. Pünkösd napján Krisztus mint megváltó szenvedésének gyümölcsét továbbajándékozta őt, hogy mindinkább „elvezesse a teljes igazságra" (Jn 16,13) az egyházat és az embereket. Ilyen módon folytatódik Jézus Názáretben megkezdett messiási ideje, amikor ő, akit az ács fiának tartottak, magára vonatkoztatta Izajás próféta szavait.

Ez az akkori názáreti esemény a föld sok helyén megismétlődik, a legkülönbözőbb népek között. Újra és újra az emberek elé lép Jézus, és kimondja ugyanazokat a szavakat: „Az Úr lelke van rajtam, mert az Úr kent föl engem, Ő küldött..." Ma nekünk mondta ezeket a szavakat, itt, svájci földön. Ebben az eukarisztikus ünnepségben Ő maga jelenik meg, mint az Úr fölkentje és küldötte, és lesz számunkra örömhírével és eukarisztikus táplálékával a reménység forrásává.

2. A keresztény remény ad nekünk erőt és bizalmat, hogy járjuk annak a világnak az útjait, amely sokakat félelemmel és rettegéssel tölt el, és úgy látszik, hogy értékei fölbomlanak; amelyben az ember mind kevésbé érzi magát védettnek, amelyben a nemzetközi konfliktusok Kelet és Nyugat, Észak és Dél között még jobban kiéleződnek, és az emberiség nagy részének elnyomorodása tovább terjed szegénységben és éhségben. Az óriási technikai vívmányok és a velük való visszaélés lehetősége, valamint a konvencionális és atomfegyverkezés fenyegetése megkérdőjelezik magának az emberiségnek a továbbélését. Az embernek ez a világot átfogó veszélyeztetettsége kihívás minden nemzetnek, a népek felelőseinek és mindannyiunknak. Eléggé tudatában vagyunk-e ennek? Itt Európában is, – nálatok Svájcban is?

Olyan országba jöttem közétek, amelyik bizonyos értelemben egyedülálló. Több mint 170 éve, hogy országotok más néppel utoljára háborúskodott; csaknem 140 éve szenvedett az utolsó polgárháborútól, és idestova 70 éve, hogy államotokat általános sztrájk rázkódtatta meg. Olyan országban vagyok, amelyik polgárainak szorgalma és történelmének szerencsés körülményei folytán a béke és a jólét kertjévé lett. Evvel Svájc egyedülálló, áldott és boldog országnak tűnik.

De csakugyan ilyen boldog ország? Biztonság szigete a fenyegető világégés közepette? Nem bomladoznak-e nálatok, Svájcban is az értékek, nem esnek-e szét itt is az erkölcsi normák? Nem jelentkezik-e itt is a jövő miatti aggodalom, az értelmetlenség érzése, a védettség elvesztése, félelem, hogy már nem tartjuk kezünkben a gazdagság és a haladás gyeplőit? Nem áll-e mindezek mögött a jelenségek mögött is növekvő reménytelenség?

Országotok semlegessége nem óv meg titeket attól, hogy ti is bele ne keveredjetek napjaink világméretű szellemi és politikai kihívásaiba. Rátok is dön-

tések és fontos feladatok várnak. Például mit kell tenni, hogy megakadályozzuk a társadalmi együttlét erkölcsi alapértékeinek lassú belső kiüresítését? Hogy kelthetünk ismét bátorságot egyesekben és családokban, hogy ismét merjenek élni, és bízzanak a jövőben? Vagy: országotok jóléte hogyan járulhat hozzá egyre hatékonyabb békeszolgálathoz a nemzetek közössége érdekében? Tudatában vagytok-e azoknak az értékeknek, amelyek föltétlenül megérdemlik figyelmeteket és különös gondoskodástokat, mint a hűség, megbízhatóság, családi érzés, az élet tiszteletben tartása a fogantatástól a halálig, a polgári szolidaritás, a felelősségteljes bánásmód a természettel és a környezettel?

Az ember Isten kinyilatkoztatásán és saját lelkiismeretén keresztül sok nemes ideált ismert föl és tanult meg becsülni, hogy emberhez méltó és kiteljesedett léte lehessen. Úgy látszik azonban, egyre inkább hiányzik az erő, hogy ezeket folyton és következetesen megvalósíthassa. Számtalan problémát oldott meg a modern ember, de rémületére mindig újak tornyosulnak előtte: kétségbe kezdi vonni művei állandó haladását, és kezdeti határtalan optimizmusa bénító szorongásba csap át.

Ebben a mindannyiunkat nyomasztó helyzetben sajátos módon jön segítségünkre a keresztény hit. Megajándékoz a szükséges bátorsággal, hogy reményteljesen és higgadtan haladjunk, Istenbe vetett bizalommal, aki történelmünk Ura is.

3. Az olvasmányban hallottuk Pál apostolnak a római keresztényekhez több mint 1900 éve írt, de ma is érvényes szavait: „Tudjuk ugyanis, hogy az egész természet sóhajtozik és vajúdik mindmáig. De nemcsak az, hanem mi magunk is, akik bensőnkben hordozzuk a Lélek csíráit, sóhajtozunk és várjuk a fogadott fiúságot, testünk megváltását" (Róm 8,22-23).

Mennyire igaz, hogy az ember „sóhajtozik": az annyi helyen nyúzott, hajszolt és szorongó ember, akinek – a legjobb esetben is – gyakran kínlódva kell előrevergődnie kemény ellenállásokkal szemben. Mindannyian nagyon is halljuk ezt a sóhajtozást: saját szívünkből éppúgy, mint a mellettünk állóktól, – sőt az „egész teremtett világtól", a rosszul használt, kizsákmányolt természetből, a levegőért és élettérért küzdő növényektől és állatoktól!

És mégis: Szent Pál ebből a világpanaszból egy „szülési fájdalmat" jelző sóhajt hall ki. Valami pozitívum készül benne; valaminek születnie kell; minden szenvedve vár a végleges áttörésre. A sóhajt remény élteti. Az apostol még világosabban mondja: „várjuk a fogadott fiúságot [és leányságot], testünk megváltását." Tehát a bennünk már jelenlevő valóságról beszél, amelyiknek azonban még „ki kell nyilvánulnia", teljesen érvényre kell jutnia. Ezt a valóságot hívja „a Lélek zsengéjének". Ez Jézus Krisztusnak, Megváltónknak a Lelke. Ő mint feltámadott és felmagasztalt Úr, Isten teljességéből, Lelkének fényével és éltető melegével mozgatja lüktető érverésként a teremtést, ahol csak hitre való készséggel és szeretettel találkozik. Minden egyes hivő, Krisztus mindegyik

közössége már magában hordja az Ő Lelkét, jóllehet egyelőre csak mint „zsengét" – ahogy az apostol mondja –, mint kezdetet, az elmélyedés és kifejlődés ösztönzőjét, mint jó magot és kovászt. A növekedés fáradságos ideje megsóhajtoztat; az Istennel már hatékonyan élt benső élet azonban egyszersmind erős reményt és mély örömöt ébreszt bennünk. Így Pállal valljuk a keresztény realizmust: „Mert megváltattunk, de reményben" (Róm 8,24).

4. Mindannyian benne állunk ebben a fájdalmakkal teli küzdelemben, hogy bennünk és körülöttünk emberhez méltóbb, kereszténybb világ szülessék. Mindenekelőtt őszintén be kell vallanunk, hogy életünk bűnös és vétkes. Korunk sok szorongását és szükségét az emberek vétke okozza. Éppen mint keresztények külön felszólítást kaptunk állandó megtérésre és mély hitre, hogy így tanúságunk Krisztus, az emberek Megváltója mellett világító és meggyőző legyen. Azon kell tehát fáradoznunk, hogy Krisztus Lelke – akit mint „zsengét" már birtokolunk – mindig jobban áttörjön gondolkodásunkon és cselekedeteinken.

„Nyíljatok meg Krisztus Lelkének": erre int titeket a mottó, amit svájci lelkipásztori látogatásomra választottatok. Megnyílni Krisztus Lelkének, aki megtanít, hogy egyre mélyebben értsük meg a Megváltót és tanítását. Megnyílni Krisztus Lelkének, hogy mint Isten fiai és leányai, a Szentlélek erejéből tanúságot tegyünk a világ igazi üdvösségére. Megnyílni Krisztus Lelkének, aki a remény Lelke. Aki a jövőt csak sötéten látja, aki azt állítja, hogy az embernek és a világnak nincs többé értelme, az elfelejtette Istent. Isten nem hagyja el a világot, vele való tervei nem hiúsulnak meg. „Mert Isten úgy szerette a világot, hogy egyszülött Fiát adta oda, hogy aki hisz benne, az el ne vesszen, hanem örökké éljen" (Jn 3,16). Mi, mint Egyház, Isten vándorló népe vagyunk, amelyiknek útja Jézus Krisztus, és célja maga az Isten az ő dicsőségében.

A keresztény remény természetesen nem oszlat el minden sötétséget, nem tüntet el szenvedést és szükséget, gondot és szorongást. Ellenkezőleg, maga Isten veszi komolyan szenvedéseinket és szükségeinket. A fényes húsvét előtt ott a sötét nagypéntek, Krisztus keresztje. Éppen így állandóan a kereszt jegyét hordja magán reményünk is, de olyan keresztét, amelyik már magában rejti a feltámadás ígéretét és győzelmét. A hivő és remélő ember tudja, hogy minden viszontagságban és megpróbáltatásban a végtelen és szerető Isten fogja át.

5. Aki ezt a reményteljes hitet kapta ajándékul, annak rányílik a szeme Krisztus Lelkének sokrétű működésére napjainkban, a világ számtalan ismert és ismeretlen pontján. „Az Úr Lelke van rajtam . . . , az Úr fölkent engem, elküldött" (Lk 4,18) – így kiáltott abban az időben Jézus Názáretben. Mindazokban, akik követik, akik magukévá teszik életprogramját, Lelke által folytatja ezt a küldetést. Az Úr Lelke nyugszik rajtunk is, fölkent a keresztség és a bérmálás szentségében, és így hasonlóvá tett Krisztushoz, a Fölkenthez. Az Isten Lelke minket is sürgetni és erősíteni akar, hogy – éppen ma – vigyük bele világunkba az üdvösséget és a reményt.

A megváltás valósága a Lélek jelenlétében válik nyilvánvalóvá: az igazság Lelkében, aki rábizonyítja a hazugságot a világra; a vigasztalás Lelkében, akinek erejében Krisztus állandóan hirdeti az örömhírt a szegényeknek, reményt nyújt azoknak, akiknek méltóságát megvetették, és nem látnak többé jövőt maguk előtt. Isten Lelke megszabadítja az embert a bűn rabságából, az önkereső gondolatok és törekvések fojtogatásából. Elvezet az emberi szabadság jó és üdvösséges használatához. Krisztus Lelke ma is megnyitja a vakok szemét, hogy lássák az élet igazi értékeit, Isten jelenlétét és működését a teremtésben és a történelem folyásában. Erőt és bizalmat nyújt a megtörteknek, főleg a hitükért szenvedőknek és üldözötteknek. Krisztus az ő Lelkének munkálkodása által folytatja „az Úr kegyelmi évét", az Istennel való szövetség és barátság kegyelmének évét az életben és az emberi történelemben.

6. A Léleknek ebben az emberek közötti működésében folytatódik Krisztus messiási küldetése. Így hirdeti és építi a világon Isten országát, az igazság és a szeretet, az igazságosság és a béke országát. Ezzel egyúttal „gyöngeségünkben segítségünkre [is] siet a Lélek" (Róm 8,26), ahogy a római levél mondja. Segítsége belülről ragadja meg az embert, és mindenekelőtt új erőt ad arra, hogy imádkozzék: Ha nem tudjuk, hogyan kell helyesen imádkozni, „a Lélek maga jár közben értünk" (Róm 8,26). Maga Isten siet gyengeségünk segítségére, és Lelke által teljességre viszi azt, amit mi csak töredékesen és tökéletlenül kezdünk. Dadogó imánk így az isteni Lélek örök imádásába kebeleződik be, és birtokolja a meghallgattatás ígéretét. Ez a Szentlélek erejében mondott ima hoz reményt a világba, amelyik tele van szorongással, és az értékek elvesztése fenyegeti. Ennek van ereje, hogy megváltoztassa ezt a világot!

A teremtés napján az ember megkapta a feladatot, hogy az egész látható világot, s mindenekelőtt a földet „keze munkájával" átalakítsa (vö. Ter 1,28). Ma az ember szorongva tekint munkája gyümölcseire: Hová jutott a látható világ átalakításával? Milyen jövő vár bolygónkra?

Ennek a bizonytalanságnak és veszélynek láttán gondolkodjunk el újból az ima hatalmáról! Az Úr feladatul adta az embernek az imát, hogy szívéből kiindulva alakítsa át a világot; hogy a Szentlélekben formálja át; hogy emberibbé tegye; hogy Krisztussal fölépítse benne az Isten országát. Nekünk keresztényeknek mindenekelőtt az imában rejlik az erőnk, ott forrásozik reményünk.

Így mint ennek az istentiszteletnek kegyelmét és ajándékát azt kérem számotokra, amiért egykor Pál apostol könyörgött a római hívők számára: „Töltsön el benneteket a reménység Istene teljes örömmel és békével a hitben, hogy a Szentlélek erejével bővelkedjetek a reményben" (Róm 15,13). És hozzáfűzöm: „hogy gazdagok legyetek Istenben, s így hitetek és reményetek gazdagságából másokat megajándékozhassatok a Szentlélek erejében." Amen.

II. JÁNOS PÁL PÁPA LEVELE A LUTHER-JUBILEUMRA

Tisztelendő Testvéremnek, Johannes Willebrands bíborosnak, a Keresztények Egysége Titkárság elnökének.

1983. nov. 10-én van az Eislebenből való Luther Márton doktor születésének 500. évfordulója. Sok keresztény, különösen az evangélikus-lutheránus hitvallásúak, emlékezik meg ebből az alkalomból arról a teológusról, aki az újkor küszöbén lényegesen hozzájárult Nyugat mélyreható megváltozásához egyházi és világi téren. Világunk még ma is érzi nagy történelmi befolyását.

A katolikus egyház számára Luther Márton nevével századokon át egy fájdalmas kor emlékezete kapcsolódik össze, mindenekelőtt pedig a nagy egyházszakadások kezdetének tudata. Luther Márton 500. születésnapja ezért arra legyen alkalom, hogy az igazsághoz híven és keresztény szeretettel utánagondoljunk a reformáció történelmi eseményektől terhes idejének. Éppen bizonyos időbeli távolságból sokszor jobban meg lehet érteni és ábrázolni történelmi folyamatokat.

A lutheránus kereszténység neves személyiségei és testületei foglaltak állást amellett, hogy a Luther-emlékévet igazi ökumenikus szellemben szervezik meg, és Luther Mártont különösen úgy juttatják szóhoz, hogy előmozdítsa a keresztények egységét. Üdvözlöm ezt a szándékot, és testvéri meghívást látok benne, hogy közösen fáradozzunk mind a történelmi események elmélyült és tökéletesebb képének megalkotása érdekében, mind pedig Luther sokféle örökségének kritikai vizsgálatában.

Evangélikus és katolikus kutatók tudományos fáradozásai – messzemenően közös eredményekkel – valóban teljesebb és árnyaltabb képet hoztak létre Luther személyiségéről, valamint a 16. század első fele történeti adottságainak bonyolult szövedékéről a társadalom, politika és egyházi élet terén. Eközben meggyőzően feltárult Luther mély vallásossága; az örök üdvösség kérdésének égő szenvedélye űzte. Persze az is világossá vált, hogy az Egyház egységének megbomlása nem vezethető vissza sem csupán a katolikus egyház pásztorainak értetlenségére, sem csak az igazi katolicizmus hiányos megértésére Luther oldaláról, akármennyire is szerepet játszott mindez. A döntések, amelyekről szó volt, mélyebbre nyúltak. A hit és hagyomány viszonyáról folyó vitában a keresztény hit igazi magyarázatának és elsajátításának alapkérdései forogtak kockán; ezeknek egyház-elválasztó hatását nem lehet pusztán történelmi megértéssel legyőzni.

Így Luther Mártonra nézve és az egység helyreállításának keresése során kettős fáradozásra van szükség. Mindenekelőtt fontos a gondos történetkutató munka folytatása. Arról van szó, hogy elfogulatlan, csakis az igazság keresésétől vezérelt kutatással helyes képet nyerjünk a reformátorról, a reformáció egész korszakáról és a benne működő személyekről. Ahol vétek van, azt el kell ismerni, akármelyik oldalt terheli; ahol polemika torzította el a látást, azt helyre kell

igazítani, megint függetlenül attól, melyik oldalról van szó. Eközben nem vezethet az a szándék, hogy a történelem bíráivá toljuk fel magunkat; a cél csak egyetlen lehet: jobban megismerni, és ezzel képesebbé válni az igazság befogadására. Fenntartás nélkül vállalnunk kell magatartásunk megtisztítását az igazság erejében. Csak így tudunk eltalálni az akkor történtek közös megértéséhez, és így új kiindulási pontokat is nyerünk a mai párbeszédhez.

És ez a második, ami szükséges. A történeti tisztázásnak, amely a múlt felé fordul annak tovább ható jelentőségében, kéz a kézben kell járnia a hit párbeszédével, amelyben itt és most az egységet keressük. E párbeszéd szilárd alapja az, ami a evangélikus-lutheránus vallásos iratok szerint a szakadás után is összeköt bennünket: a Szentírás szava, a hitvallások, a régi egyház zsinatai. Bízom benne, hogy az Egységtitkárság az Ön vezetése alatt, igen tisztelt Bíboros Úr, folytatja ezt a dialógust – amely Németországban már a Második Vatikáni Zsinat előtt igen komolyan megkezdődött –, abban a szellemben, ami megfelel alapjainak: hűen az ajándékba kapott hithez, ami magába zárja a bűnbánatra való készséget és a tanulékony egymásra hallgatást.

Az Egyház így arra törekszik – az isteni Gondviselés titka előtti imádó alázattal, és áhítatosan hallgatva arra, amire ma Isten Lelke a reformáció korának eseményeire emlékezve tanít –, hogy kitágítsa szeretetének határait, és mindazok egysége felé tartson, akik mint megkereszteltek Jézus Krisztus nevét viselik. Különleges imámmal és áldásommal kísérem titkárságának munkáját és minden ökumenikus fáradozást az összes keresztények egységének nagy ügye érdekében.

ÖRÖMMEL VAGYOK-E KERESZTÉNY?

Az osztrák püspöki kar körlevele 1980 missziós vasárnapjára

A mai nap mottójaként ez áll előttünk: „A szavak élni akarnak". Ez azt jelenti, hogy Isten szava életet és reménységet ád nekünk. Az emberek gyakran csalfa szavaitól eltérően Krisztus üzenete örömhír, hiszen azt mondja nekünk, hogy Isten megváltotta a világot és az embereket. A missziókban az Egyház azoknak hirdeti ezt az örömhírt, akik még nem, vagy nem eléggé ismerik. Az emberek mindenütt a világon élő szavakra szomjaznak, amelyek életet közvetítenek nekik, és az élet értelmére világítanak rá. A mai napon emlékezetünkbe idézzük Krisztus megbízását, hogy minden embernek és minden népnek hirdessük az ő örömhírét, mivel tudjuk, mekkora szakadék tátong nálunk keresztényeknél tanítás és élet, megbízatás és teljesítés között. Minden keresztény a keresztség és bérmálás erejében hivatott erre a küldetésre.

A világmisszió vasárnapja két fontos kérdést szegez nekünk.

Az első: Mit jelent nekem egész személyesen Krisztus és Egyháza, mekkora értéke van számomra örömhírének? Örömmel vagyok-e keresztény? Valami

lényeges hiányoznék-e életemből, ha hirtelen el kellene veszítenem az együttélést Krisztussal az Egyház közösségében? Meg vagyok-e győződve, hogy nemcsak igazolható, hanem a szeretet parancsa is lehetővé tenni minden embernek, hogy megismerje Krisztus üzenetét? Meg vagyok-e győződve, hogy – bár teljesen elismerjük a többi vallás értékeit – Krisztus az Isten szeretetének végleges válasza az emberek végső és legmélyebb kérdéseire? Csak aki világos igennel képes felelni szívében ezekre a kérdésekre, az akarhatja a missziót és tudja hozzáadni a magáét ahhoz, hogy minden ember megismerje és szeresse Krisztust.

Ezzel eljutunk a második kérdéshez: Mit tehet mindegyikünk konkréten, hogy hatékonnyá tegye a minden kereszténytől elvárt missziós küldetést? Milyen örvendetes tény nekünk püspököknek, hogy nem kell előbb tanítást adnunk és tájékoztatnunk. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy állandóan növekszik a missziók anyagi támogatása. Szívből köszönetet mondnunk minden pártfogónak, aki az Egyház missziós művét adományokkal vagy sajtóapostolsággal segíti. Azonban nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy itt külsőségekről van szó, és ezeknek bennünk magunkban van egy elengedhetetlen föltétele: Először hagynunk kell, hogy saját magunkat ragadjon meg Isten szava és a megváltás. A hit és a hitből való élet annak előfeltétele, hogy nyitottak legyünk a közvetlen igeszolgálatra való elhívás iránt. A hazai lelkipásztorok és a missziós hivatások egyre fogyatkozó száma mutatja, hogy hitünknek ez az oldala megelevenítésre szorul.

Legyen közös mindannyiunk öröme: A világmisszió az emberiség igazi szolgálata, hiszen semmire sincs nagyobb szüksége, mint az Istennel való és az egymás közötti békére.

Az örömhír szavai élni akarnak... bennünk és minden emberben.

Sok tekintet szegeződik az Egyházra. Várakozással teli és kritikus tekintetek. Részvétlen tekintetek, és olyanok, amelyek reá tapadnak, fölfedezik rajta a szeretetreméltót: újfajta keresését, sebezhetőségét, küzdelmét az emberek hitéért. És remélhetőleg olyan szemek is akadnak, amelyek az Egyházban hazát látnak, és a sok évszázad pora alatt fölfedezik benne az örökkévalóság ragyogását.

Dr. Karlheinz Frankl

A PÁPA LÁTOGATÁSA SVÁJCBAN

A svájci katolikusok részére a pünkösd utáni hét eseményei nagy örömöt hoztak. Az eredetileg 1981 tavaszára tervezett látogatás, ami a Szentatya elleni merénylet miatt akkor meghiúsult, most végre megvalósulhatott. Mintha az ég is velünk örült volna, olyan ragyogó idő fogadta a magas vendéget.

Más, nagyobb országokhoz viszonyítva a kis Svájcra (6,3 millió lakos, ebből kb. 3 millió katolikus) aránylag sok időt fordított a Szentatya, de még így sem tudta az összes igényeket kielégíteni. A pápai látogatás szervezőbizottságától 200 szervezet kért lehetőséget a személyes találkozásra, de ebből csak 21 került a programba. A Svájcban lévő ökumenikus nemzetközi szervezetek hivatalos meglátogatása mellett nagy súlyt helyezett a Szentatya a látogatás lelkipásztori jellegére. A négynyelvű Svájc (német, francia, olasz, rétoromán) lakosságának és a majdnem 1 milliónyi külföldi vendégmunkásnak és menekültnek szabadtéri szentmiséken adott módot a személyes találkozásra.

A Szentatya látogatásának mottója: „Nyitottság Krisztus Lelkének befogadására" volt. Ez a mottó nem annyira a látogatás hetének eseményeit akarta egy gyújtópont köré csoportosítani, hanem inkább a hívek lelki megújulását tűzte ki célul. A lelkipásztorok és hitoktatók már hónapokkal előbb prédikációk és a hitoktatás keretében nagy gonddal készítették elő a felnőtteket és az ifjúságot a hitbeli megújulásra.

A művészileg felépített oltárok, a külön erre az alkalomra komponált zenés énekszámok, a szentmisék alapgondolatának szemléltető kifejezése, a szertartásokban való aktív részvétel (felolvasók, áldoztatók, ministránsok) papok és laikusok százait vonta be a hét eseményeinek méltó és a résztvevőkre nézve felejthetetlen élményt jelentő megünneplésébe.

Akik személyesen nem tudtak résztvenni az egyes találkozásokon, azok a svájci televízió képernyőjén kísérhették figyelemmel az eseményeket. Összesen 30 órás adásban nézhették – és igen sokan nézték is – az érdeklődők részben közvetlen adásban, részben összefoglalásokban a Szentatya útjának egyes állomásait. A svájci sajtó is sok helyet szentelt az elhangzott beszédek közlésére.

Jún. 12-én reggel a Zürich-kloteni repülőtéren fogadta a pápát az államelnök, Svájc katolikusai nevében pedig a püspöki kar elnöke, számos állami és egyházi vezető személlyel együtt. A repülőtéren a zürichi lakosságot a helybeli katolikus középiskolák egyes osztályai képviselték. A Szentatya időt szakított rá, hogy személyesen beszéljen a diákokkal, kezet szorítson velük, a fiatalok nagy örömére.

Klotenből svájci repülőgépen utazott a Szentatya Luganóba, ahol kb. 25 ezer olasz anyanyelvű svájci katolikusnak tartott szentmisét. Beszédében hangsúlyozta, hogy a helyi egyházak sokféleségének meg kell találnia az utat a világegyház egységébe. A Szentatya ezzel a gondolattal Svájc egyik sajátosságát alkalmazta egyházi vonatkozásban, mert Svájcnak földrajzi, nyelvi, vallási és politikai tekintetben is jellegzetessége az egység a sokféleségben. Szentmise után – szokott módján, a hivatalos programtól eltérően – rövid időre a hívek közé ment, s legalább a tolókocsis betegeknek nyújtotta a kezét, és a feléje nyújtott kisgyerekeket simogatta és csókolta meg. A temperamentumos olaszsvájciak lelkesedésük kifejezésében semmiben sem maradtak el olaszországi nyelvtestvéreik mögött.

Délután a repülőgép Luganóból Genfbe, a nemzetközi intézmények városába vitte a Szentatyát. Itt került sor útjának ökumenikus szempontból legjelentősebb állomására, az Egyházak Világtanácsának székházában tett látogatásra. Közös ökumenikus istentisztelet után az Egyházak Világtanácsának elnöke, Philipp Potter és a Szentatya beszélt a jelenlévőkhöz, akik a különböző keresztény egyházakat képviselték. A Szentatya hangsúlyozta, hogy a kereszténység egységének keresése minden egyház egyik legjelentősebb feladata. Nem hallgathatja el azonban, hogy az apostoli idők hagyománya alapján Róma püspöke az egyház egységének látható pólusa és biztosítéka. Az elhangzott beszédek után zártkörű megbeszélésre vonult vissza a pápa a Világtanács vezetőivel. A párbeszéd témái voltak: az „igazságok hierarchiája", különböző egyháztani kérdések, közös tanuságtétel és közös evangelizáció. A találkozás lezárásaként Willebrands bíboros és Philipp Potter közös nyilatkozatot adott ki.

Még aznap este meglátogatta a pápa a Genf melletti Chambésyben az összortodox pátriárkátust. Este 10 órakor érkezett meg fribourg-i szállására.

Jún. 13-ának délelőttjét Fribourg-ban egy sor találkozás töltötte ki: a szerzetesekkel, a híres katolikus egyetem diákjaival és tanáraival, a 3 svájci teológiai fakultás (Chur, Luzern, Freiburg) professzoraival, délben a kantonális kórház betegeivel.

A francia nyelvű Svájcnak szóló látogatás csúcspontját a freiburgi Poya-Parkban mondott koradélutáni szentmise képezte, kb. 30 000 résztvevővel. A szentbeszéd központi gondolata az embertársakkal való egység megvalósítása volt a felebaráti szeretet, a szolgálat, a szegények és idegenek gondjaiban való részvétel által. A „békés egymás mellett élés" nem elég, ez közönyt is jelenthet. Az egymás iránti szeretet példája a mennyei Atya és a Fiú szeretetének mértéke, ami határtalan.

A diplomáciai testület tagjaival és a svájci izraeliták szövetségének vezetőivel történt találkozás után a Sportcsarnokban 12 ezer fiatal lelkes üdvözlését és nyíltan feltett kérdéseit hallgatta meg a Szentatya az éjszakába nyúlóan.

Másnap délelőtt a Bern melletti Kehrsatzban a Keresztény Egyházak Munkaközösségénél és a svájci reformátusok központjában ismét alkalma volt a

pápának a keresztények egységéről szólni. Svájcban az idén ünneplik Zwingli Ulrich zürichi reformátor születésének 500.-ik és Calvin János, genfi reformátor születésének 475. évfordulóját. Az egyházaikkal való párbeszéd során még nem jutottunk el az ujraegyesülés lehetőségéhez, de előítélet nélkül nekünk katolikusoknak is el kell ismernünk, hogy teológiájuk és lelkiségük sokban megegyezik a mi teológiánkkal és lelkiségünkkel.

11 órakor a svájci kormány összes tagja (Bundesrat) fogadta és üdvözölte a Szentatyát. Beszédében a svájci állam és nép jellemző tulajdonságaival foglalkozott, az egységgel a sokféleségben, a semlegességgel, a toleranciával a másként gondolkozókkal szemben.

Délután a Szentatya helikopteren repült a katolikus Középsvájcba, Svájc nemzeti szentjének, Flüei Szent Miklósnak falujába. Mivel egy alkalommal „Bruder Klaus" tanácsa mentette meg a békét a svájci kantonok között, a svájciak a béke patrónusát tisztelik benne. Ezért volt a Flüeliben tartott német nyelvű szentmise témája is a béke gondolata. Kedves magyar vonatkozásu epizód: egy budapesti plébános annak az újjáépített templomnak a képét hozta ajándékba, amelynek egyik oltárán Flüei Szent Miklós ereklyéjét és képét őrzik.

Flüeliből Sachselnen át, ahol Bruder Klaus földi maradványai előtt imádkozott a pápa, a híres bencés kegyhelyre, Einsiedelnbe repült tovább.

Reggel és a délelőtt folyamán a kolostor szerzetesközösségével, a svájci püspöki karral, Svájc katolikus papságának képviselőivel, az egyházközségi tanácstestületek, a Katolikus Akció és a katolikus egyesületek küldötteivel, a svájci segélyszervezetek és missziós intézmények vezetőivel találkozott a pápa.

A nyílt hangú és igen fontos megbeszélések folyamán a Svájcban jelenleg aktuális kérdések kerültek szóba, mint pl. a vegyesvallású házastársak, az újraházasult elváltak lelkigondozása, a laikus teológusok egyházi szolgálata, a nők nagyobbmérvű bevonása a lelkipásztori munkába. Hasonló kérdések a németsvájci ifjúsággal való esti találkozás során is felmerültek, de naívság lett volna a megoldásukra konkrét javaslatokat várni a pápától, mert a kérdéseket a világegyház távlataiban kell megoldani, teológiai és lelkipásztori szempontok gondos mérlegelése és figyelembevétele alapján. A laikusok keresztény példamutatására és az egyházközségi munkában való részvételre azonban jelenleg is van lehetőség, és ezek minél jobb kihasználására buzdított a Szentatya. Délután a ragyogó színekben pompázó templomban 4000 személy vehetett részt az oltárszenteléssel egybekötött szentmisén, ami az évek óta tartó belső restaurálási munkálatok ünnepélyes lezárása volt. A tolókocsis betegek csoportjának a Szentatya személyesen nyújtotta az Oltáriszentséget.

Jún. 16-án reggel a pápa még a katolikus újságírókkal, a rádió és televízió munkatársaival találkozott. Beszédében megemlítette: amint a pápa feladata, hogy Isten és az emberek között „hidat építsen", éppen úgy a hírközlő eszközök munkatársainak is feladata a „hídépítés" az emberek között. Egy keresztény szerkesztőnek a jó stílus mellett nyitott szemre, nyitott szívre, jó ítélő-

képességre és komoly felelősségtudatra is szüksége van a mai világban, ahol a hírközlő eszközök segítségével a tömegek minden irányban befolyásolhatók.

Közben a luzerni Triebschen mezején már reggel korán elkezdődött a Svájcban élő különböző nemzetiségű vendégmunkások és menekültek ének- és tánccsoportjainak műsora. (Majdnem egymillió külföldi él Svájcban, ebből 655 ezer vendégmunkás és 32 ezer menekült a katolikus.) Minden nemzet legszebb dalaival és népi táncaival köszöntötte a találkozó résztvevőit. Az érkező Szentatya 16 nemzethez tartozó különböző népviseleti ruhákba öltözött gyerekek sorfala között ment az ünnepi emelvényhez. Sok magyarruhás és cserkészruhás magyar lány és fiú is ott volt a résztvevők között.

A közös istentiszteleten és a hívek különböző nyelveken mondott könyörgéseiben a gazdasági vagy politikai okok miatt idegenbe kényszerültek testi-lelki szenvedéseinek enyhítéséért imádkoztak. A Szentatya beszédében jó hasznát vette rendkívüli nyelvérzékének. Beszédének különböző részeit 14 európai és ázsiai nyelven olvasta fel. A magyarok kb. 500 főnyi csoportjához így szólt magyarul: „Szent István egyesítsen titeket. Óvjátok a magyar családot. Apostoli áldásom adom rátok és minden magyarra!" Szavaira lelkes zászlólengetés kíséretében ütemesen csendült fel az „Éljen a pápa" kiáltás. A különböző nemzetiségek jelképes ajándékainak átadása után a résztvevők közösen elimádkozták az Úrangyalát, és legnagyobb részük átment a luzerni Allmend-mezőre, ahol délután 3-kor a német és rétoromán nyelvű Svájc katolikusai vettek részt a szentmisén. Németországból és Ausztriából is sok résztvevő jött. A gondosan előkészített liturgia jelképekben fejezte ki mindazokat a gondolatokat, amelyeket a szentmise szövegei és a pápa beszéde hangsúlyoztak. A szentmise alapgondolata a keresztény reménység volt. A jövőben való reménység szimbólumaként evangéliumkor egy fát ültettek el az oltár előtti téren. Az életet megőrző vízzel öntözték meg. Egyidejűleg egy afrikai édesanya az állandó szárazsággal sujtott Száhel-övezetből, csecsemőjével a hátán, átadott a Szentatyának egy korsó vizet, annak az ivóvíz-szolgáltató és öntözőberendezésnek a jelképeként, amit a svájci katolikus és protestáns segélyszervezetek közösen építettek egy ottani faluban. A szentmise végén postagalambok ezreit engedték szabadon: a svájci falvakba vitték a béke köszöntését és kívánságát. Nemcsak a pápa remekbe szabott homíliája (lásd lapunk más helyén), hanem megértést és emberszeretetet sugárzó magatartása is felkeltette és megerősítette hallgatóiban a reménységet. A Szentatya figyelmességére vall, hogy a rétoromán nyelvű svájciakhoz és a cigányokhoz is külön szólt. A cigányoknak kívánta, hogy Jézus Krisztus, aki földi életében sokszor saját maga is hajléktalan vándor volt, legyen az útitársuk.

Jún. 17-én, vasárnap Sittenben (Sion) a 40 ezer főnyi résztvevő örömére a pápai látogatás ünnepélyes szentmisével és 9 diakónus pappá szentelésével fejeződött be. A Szentatya dicsérte a katolikus wallisiakat, akik a hegylakók nehéz és fáradságos életformájában is megőrizték katolikus hitüket és egy-

ségüket Róma püspökével. Majd a papi hivatásról beszélt: a pap a hívek lelkiismeretének őrzője, papi nőtlenségével a túlvilági élet jelképe. A papnak szeretnie kell egyházát, együtt kell éreznie és gondolkoznia vele. Nem a múlt egyházát és nem is a jövőét, ami még nem valósulhatott meg, hanem a konkrét, jelenlegi egyházat. A hívek egyetértését a pápa szavaival szűnni nem akaró taps fejezte ki.

Délután 5 óra körül a repülőtéren Svájc államelnöke búcsúztatta a Szentatyát. Az egyetlen váratlan meglepetés a búcsúzás szavait megzavaró felhőszakadás volt, amit a rendezőbizottság biztosan elhalasztott volna egy negyedórával, ha hatalmában állt volna.

A Szentatya svájci látogatásának összefoglaló értékelése

A látogatás sajtó- és televízióvisszhangja túlnyomó részben pozitív volt. A hét folyamán a kilenc nyilvános találkozón (szentmisék, istentiszteletek és ifjúsági találkozók) kb. 220 ezer hívő imádkozott közösen a pápával és a lelkesedés, az ünneplés, a keresztény testvéri összetartozástudat életre szóló élményét vitte magával. A hat nap alatt 35 beszédet mondott a Szentatya, kb. 50 órára tervezték a szertartások és a találkozások időtartamát, az utazás egyik helyről a másikra 16 órát igényelt. Egyik-másik nap a 18 órát is meghaladta a teljesített programm. A képernyőn néha jól látható fáradtság annak a bizonyítéka, hogy a pápának emberfeletti erőre van szüksége, hogy mindenütt barátságos legyen, mindent meghallgasson, mindig mások gondjaiban osztozzék.

A Szentatya megnyerő egyénisége a látogatás végére leszerelte a kezdetben hallható kritikát és kisebb csoportok ellenállását. Csak azok csalódtak, akik a feltett kérdéseikre (nők pappá szentelése, papi cölibátus eltörlése, az egyházi normák lazítása a szexualitás és fogamzásgátlás kérdéseiben stb.) nem kaptak azonnali választ. Ebben azonban nem a pápa a hibás, hanem azok, akik lehetetlent kívántak tőle. Egyes protestáns körök a keresztény egyházak egységének megvalósítása terén is gyorsabb és konkrétabb haladást vártak, különösen az interkommúnió engedélyezésével. Az Eukarisztiára és az Egyházra vonatkozó tanításban azonban még sok egymástól eltérő értelmezés van. Így például katolikus értelmezés szerint az Eukarisztia a teljes hitbeli egységet fejezi ki az áldozók között, a protestáns magyarázat szerint pedig az egység megvalósításának eszköze lenne. Ez a kis példa is mutatja, hogy az ökumenizmus útja a Szentlélek segítségét és hosszú, türelmes keresést igényel. Ami azonban sokkal fontosabb, mint az elhamarkodott előhaladás a részletkérdésekben, a Szentatyának az az alapvető nyilatkozata, hogy a keresztény egység megvalósítása terén nem lehet visszaesés. Az úton, amin a katolikus egyház a 2. vatikáni zsinattal elindult, tovább kell haladni a teljes egység megvalósulásáig.

A pápai látogatás látványos rendezvényei elmúltak, a svájci élet visszatért a hétköznapi kerékvágásba, a hívő keresztények feladata azonban most kezdődik: a pápa buzdító szavainak megvalósítása mindennapi egyéni életünkben.

Huba Judit – Krajcsi Mária (Zürich)

Cserháti Ferenc

SZERETEM A FIATALSÁGOT ÉS AZ EGYHÁZAT

(Gondolatok a müncheni Katolikus Napokon)

Érdeklődő ifjúság az egyházi rendezvényeken

SS-katonák gyilkos fenyegetései közepette és sötét börtönpince mocskos kövén nyavalyogva rótta papírra Alfred Delp jezsuita atya azt a vigasztaló igét, amely idén a müncheni Katolikus Napok, a németek 88. Katolikus Nagygyűlésének lobogójára került: „Bízzunk az életben, mert velünk él az Isten". Ennek a börtöncella mélyéből feltörő sikolynak jutott ma osztályrészül, hogy Németország-szerte növelje a krisztusi hitet, erősítse a keresztény reményt és tökéletesítse az Isten és ember iránti szeretetet. A Katolikus Napok rendezői világi hívek, akik nagyon jól tudják, hogy a mai embernek, de méginkább a kereszténynek és nem utolsó sorban a katolikusnak, Németországban és világszerte is, mindenek előtt és főleg, erre az éltető reményre van szüksége: Csak Istennel érdemes élni. Főleg azokat a szekularizált környezetnek kitett gyakorló, hitből élő keresztényeket, katolikusokat kell szem előtt tartanunk, akik nemcsak számítógépek kartotékján nyilvántartott keresztény hullák, hanem őszinte keresői az Isten és ember, valamint az ember és embertárs közötti egységre törekvésnek. Nincs mit áltatnunk magunkat! Az egyházban összetömörült krisztusi örökség hordozói — értem rajta azokat, akiknek még éltető eleme az evangélium és akik még megpróbálnak ennek szellemében élni — egy meglehetősen megszeppent „kisded nyáj". Ma, amikor egyeseknek úgy látszik, hogy Isten halott, különösen szüksége van Isten megmaradt népének egy olyan bátor és hitvalló megnyilatkozásra, amely a „meghívottaknak" bátorságot, erőt és lendületet ad. A müncheni Katolikus Napok sok száz rendezvénye — csak a műsorfüzet közel 300 oldal! — mindenképpen életképes és tevékeny egyházi közösségek kialakításán fáradozott, amikor a világi hívek küldetését, Isten és világ, egyház és társadalom kapcsolatát próbálta időszerűen újrafogalmazni.

Már a legutóbbi német Katolikus Nagygyűlésekre is jellemző volt, hogy elárasztották őket a fiatalok. Így volt ez Münchenben 1984. júl. 4—8-ig is. Erről bárki meggyőződhetett, ha ezen napok alatt otthonában TV- vagy rádiókészülékét bekapcsolta, újságot olvasott, vagy a rendezvények csarnokaiban a többezres hallgatóságot és a müncheni Olimpiastadionban a záróünnepség százezernyi lelkes tömegét látta.

Egyébként még csak az ifjúsági rendezvények felsorolására sem vállalkozhatom, hát még leírásukra. De említsünk meg egy párat ezek közül: Volt egy „Ifjúsági Központ" a 23-as vásárcsarnokban, ahol környezetvédelemről, fegyverkezésről, munkahelyről és munkanélküliségről vitatkozhattak a fiatalok. Az „Ifjúsági Oázis" találkozások, az „Ifjúsági Ciszterna" elmélyülések helyéül szolgált. Az „Ifjúsági Városnegyed" számos rendezvényén minden fiatal megtalálhatta

maga műsorát. Főbb témakörök: ‚Hit és egyház', ‚Találkozópont', ‚Szórakozás', ‚Műhely' és ‚Városnegyed'. Volt éjszakai ima késő hajnalig, cserkészbemutató és móka, fiatal művészek kiállítása és jóga. A „Szabad ég alatt" dallamaitól visszhangoztak az utcák és terek: itt léptek fel az énekkarok és fúvósok. A „Circus-Krone-épület" és az „Együttesek és Szólisták" bemutatói hol ritmikus, hol meditatív zenével bűvölték el az izgága hallgatóságot. És még nem is szóltam az ifjúsági misékről, elmélkedésekről, bibliakörökről, imakörökről, gyónási beszélgetésekről, ájtatosságokról... De a fiatalok nem sokat adtak arra, hogy csak a nekik szánt rendezvényeket látogassák. Örömmel kerestek a párbeszédet egyházi személyiségekkel, politikai és egyesületi vezetőkkel, München lakosaival, az ideözönlött kb. 100 000 vendéggel. A fiatalok számáról csak becslések vannak, de mindenképpen igaznak tűnik, hogy a látogatók több mint 3/4 részét ők tették ki. Újabb igazolást nyert az a vélemény is, amely szerint Németországban és egyáltalán Nyugat-Európában egyedül csak az egyház képes a fiatalokat ilyen spontán és szervezetlen tömegmegmozdulásra indítani. Valóban ők voltak urai a müncheni Katolikus Nagygyűlésnek, mint ahogy már számtalanszor Taizé találkozóinak, Szent Péter terének Rómában és a pápai látogatásoknak világszerte. Olyan tünettel állunk itt szemben, amelyet egyházunknak semmiképpen sem szabad figyelmen kívül hagyni...

Egyházi értékek a fiatalok érdeklődésének előterében

Miért fut sok fiatal az egyház után? Mi ragadja meg ott őket? A feltámadt és dimenziók nélküli Krisztus dicsősége, aki térben és időben egyházán keresztül szórja sugarát: mindazt, ami életünknek értelmet, célt, harmóniát és családias melegséget, szerencsét és boldogságot nyújt — azaz üdvösséget?

Mielőtt e kérdésekre válaszolnék, el kell mondanom, hogy világvárosi plébániánk fiataljaival nagyon jó viszonyban vagyok. Lelki gondozásuk is rám tartozik. Sok hétvégi kiránduláson, lelki összejövetelen, teol-klub-esten és személyes beszélgetéseimben leszűrt tapasztalataim nyomán úgy vélem, hogy a fiatalok nagy hányada az egyházban elsősorban a szellemi-lelki vezért becsüli. Sok fiatal még mindig olyan tekintélyt lát egyházunkban, amely egyedül képes korunk nagy világnézeti zűrzavarában életirányt és életcélt mutatni. Sokszor kifejezték: becsülik a papot, ha az problémáikra őszintén keresi a választ — még akkor is, ha nem mindig találja meg — és még inkább, ha a pap egyéni személyes ügyeikre nyújt feleletet, és nem minden fiatalt egy kalap alatt kezel. Úgy látszik, hogy az egyház az űrutazás korszakában is rendelkezik olyan kinccsel, amelyet korunk felvilágosult és felnőtté vált embere is becsül.

Nagyon sokszor keresnek a fiatalok önkifejlődési lehetőséget, és erre főleg az egyházban látnak alkalmat, amely éppen az ő munkálkodásuk révén válhat szeretetre méltóvá. Tudják becsülni a fiatalok érdekében tett erőfeszítéseket is, de azt is, ha ebből az erőfeszítésből ők is kivehetik a részüket.

Csak harmadik helyen említem meg a fiatalok közösségszeretetét és a baráti körök otthont nyújtó melege utáni vágyát. Az egyházban békét, melegséget, csendet, barátokat és közös élményeket vélnek találni. Többször kifejezték nekem örömüket az egyház szabadságszeretete miatt. Választhatnak: az egyházba nem kell okvetlenül belépniök, hanem szabad oda belépniök. Még arra is van itt szabadságuk, mondották, hogy Krisztust elfogadják-e vagy elvetik. Kedvelik, hogy az egyház síkraszáll a lelkiismereti szabadságért, és nem ítéli el a másként gondolkodót. Jó pár fiatallal találkoztam, akik az ünnepekért rajonganak: karácsony, húsvét, misék, körmenetek, közös imák és templomi csend. Sok mai papban él a vélemény: a fiatalok nem szeretik a szenteket. Ellenkezőjéről kellett meggyőződnöm: becsülik azokat, akiknek volt és van bátorságuk Krisztus szavára rátenni egy egész életet, legyen az Teréz anya Kalkuttából vagy Roger Schutz Taizéből, Assisi Szentje vagy Árpádházi szent Erzsébet.

Ritkán hallottam, de hallottam, hogy fiataljaink örvendenek az egyház egyetemességének, kedvelik az egyházi művészetet, szeretik a bűnösök egyházát, a szenthagyományt, az egyházi Karitászt, és azt, hogy a felebaráti szeretet mércéje az önszeretet, meg hogy Isten ‚engem' szeret.

Szerettem volna, ha a fiatalokkal folytatott beszélgetéseimből igazolást nyer a szakirodalom véleménye: a fiatalok az egyházban főleg Krisztus dicsőségét kedvelik, és ha az egyházat egyáltalán szeretik, akkor abban Krisztust szeretik. Erre a Krisztus és egyháza közötti szoros összefüggésre nagyon ritkán céloztak.

Maroknyi ifjúság az egyház kebelén

Az eddigi sorokból arra lehet következtetni, hogy az egyház és fiatalok viszonya igen kedvező. A valóság azonban egyenesen lesújtó. Ezt igazolják a 30 évre visszatekintő felmérések eredményei is. A németországi fiatal katolikusok közül – 16–29 évesek – rendszeresen járt templomba (I. Zirker, H.: Ecclesiologie, Patmos, Düsseldorf, 1984, 94):

1952/53	1963	1967/69	1973	1980	1984
50 %	52 %	40 %	19 %	16 %	?

A templomlátogatottság arányából ítélve – München „St. Margaret" plébánián: 8 – 10 % – az idei kimutatás csak rosszabb képet nyújthat. Úgy látszik tehát, hogy az egyház, sok pozitív jel ellenére is, elveszítette a fiatalságot, a fiatalok többségét, akik nonkonformisták és mindent megkérdőjeleznek, akik kockázatkedvelők és radikális megoldásokra hajlamosak. A fiatalok nagy része mindent elkövetett, hogy kivonja magát az egyház gyámkodása alól, és szabadságot követelt. Ezzel a kihívással az egyház sok helyen nem tudott megbirkózni . . . Ahol az egyház a fiatalok oldalára állt, és megpróbált a fiatalok problémáival őszin-

tén és nyíltan szembenézni, ahol a fiatalok megkapták a kellő elismerést és őszinte együttműködési készséget találtak, ott a fiatalság nemcsak hogy megmaradt az egyházban, de ennek megújító erejévé is vált. Példa erre Latin-Amerika, ahol a püspökök hamarosan a fiatalok oldalára álltak. Így büszkén nyilatkozhatott a brazil püspöki kar elnöke: „Hál' Istennek a fiatalokkal nincs különösebb problémánk. Fiataljaink magukénak tekintik az egyházat és ügyét." Aztán a német egyházra célozva hozzáfűzte: „Miért nem áll az egyház a fiatalok oldalán? Nem ismeri talán problémáikat? Nem beszéli nyelvét? Nem értékeli nyugtalanságát?" (Id. Exeler, A.: Muss die Kirche die Jugend verlieren? Herder 1981, 12.) Több jel arra mutat: ahol a fiatalok maguk válhatnak egyházzá és nem a felnőttek ‚mintaegyházát' kell magukévá tenniök, ott ők maguk veszik kezükbe az evangéliumot, és készek konstruktív módon az egyház megújhodásán dolgozni.

A megújhodó egyház szolgálatában

Hosszadalmas és vértizzasztó munka áll minden lelkipásztor előtt, akik az ifjúsággal az egyházat és rajta keresztül Krisztust akarják megszerettetni. Hol látok lehetőséget az ifjúság megközelítésére?

1. – A papnak járnia kell a fiatalok után. Ha kell, ott vagyok, ha futballoznak vagy táncolnak, elmegyek velük kirándulni vagy úszni. A mai pap semmiképpen sem maradhat „csak a gyóntatószékben és az oltárnál". Az apostolok sem tették a jeruzsálemi Salamon-csarnokban ölbe a kezüket, és nem várták, hogy fajtájuk ‚hitetlen gyaurjai' közeledjenek feléjük (vö. Apcsel 3–4). És amikor Péter Joppéban nyugodtan akarta élvezni délutáni szieszta-ját, akkor jött a Lélek és kijózanította: „Szedd a sátorfádat, és menj azok közé, akiket már rég ‚leírtál'." Péternek mennie kellett. A pogányok asztalához kellett ülnie és ételeket enni (Apcsel 10). Hányan vállalják ma a világon a fiatalokkal való sorsközösséget? Hányan vannak még ma is, akik plébániájuk vagy megmaradt rezidenciájuk magaslatán trónolnak! Tekintsünk inkább Róma püspökére, II. János Pál pápánkra! Járja a világot, és agyonzsúfolt napirendje után is van ereje és bátorsága a fiatalok között elvegyülni, és odafigyelve meghallgatni olykor ‚otromba' vagy ‚szemtelen' beszédjüket. „Ma este a tietek vagyok", mondta a bécsi fiataloknak –, „de nem egész éjszaka" –, fűzte hozzá huncut mosollyal. A lelkes éljenzés nem is maradt el.

Don Bosco sekrestyése seprűvel űzte ki a rongyos csavargót a templomból. A Szent utánakiáltott és utánament. A következő vasárnap a csavargó tizedmagával jött vissza, és három év után Don Boscónak már 300 hasonszőrű barátja volt.

Karl Rahner még 80. éve felé is szívesen állt le beszélgetni a huligánokkal és tüzetesen érdeklődött a ‚punk'-ok tetoválása iránt. Ezekkel levelezett, és velünk, tudálékos diákokkal, együtt sörözött a Canisianum bárjában. (Sporschill, G.: Fragen in Treue: Entschluss 39(1984)3, 36.) Nem ez-e a magyarázata annak,

hogy előadásaira alig lehetett helyet kapni? Ismerte a fiatalokat és nehézségeiket. A nagy zseni meghallgatta ‚oktalanságaikat', megértést és feleletet keresett rájuk. Ha az istenes dolgokban nem is talált mindenki számára kielégítő magyarázatot, az azonban mégis valószínűnek látszik, hogy sokakat közelebb vezetett Istenhez és az egyházhoz.

2. — Fontosnak kell tartanunk a baráti hangú beszélgetést a fiatalokkal. Hányszor hallgattuk végig őket? Az ősi dogmatizmus mindig is kísértett bennünket. Jó szemináriumi professzoraink nagyon is vigyáztak arra, hogy növendékeik megtanulják a vallásos kifejezéseket meg a tan- és hittételeket. Így hát vannak elveink — legyenek is! De sokszor ezeknél alig látunk tovább. Hányszor érzik magukat a fiatalok letaglózva: „Ostobaság, fiam, amit mondasz! Ekkora szemtelenség!" Holott nem az, csak a fiatal éppen nevén nevezte a dolgot, vagy őszintén kiöntötte lelkét. Jómagam is átéltem, mit jelent egyes betanult „elveket" felülvizsgálni: óriási elbizonytalanodást. És ezt nem szívesen vállalja senki. Lehet, hogy betanult elvekkel talán hamarabb vágjuk ki a feleletet az adandó kérdésekre. De jut-e eszünkbe, hogy logikánkat a világ alig tudja követni? Egyébként miért kellene minden kérdésre feleletet adni? Olykor talán többet segít, ha megpróbálunk megoldatlan kérdésekkel élni, és a fiatalt megértésünkről biztosítjuk. Inkább ez, mint vak magyarázkodás.

3. — A fiatal elvárja, hogy az egyházban saját felelősségére és önállóan is cselekedhessék. Erre a magatartásra maga a II. Vatikáni Zsinat bátorítja őket, amikor felszólítja a fiatalokat, hogy saját soraikban önálló felelősséggel apostolkodjanak: „... apostolatum inter seipsos per seipsos exercentes" (Apostolicam Actuositatem 12). Hány helyen és milyen szinten dolgozhatnak fiataljaink az egyházban „önállóan és saját felelősségükre" — „inter seipsos per seipsos"? Hány plébánián alakíthatják fiataljaink önállóan vallásos életüket, anélkül, hogy a plébános atya mellettük ne gyámkodna? Van-e szavuk egyházközösségi életünkben? Éreztetjük-e a fiatalokkal, hogy ez az egyház az övék is? Nem tűnik-e úgy, hogy rájuk akarjuk erőszakolni múlt idők magatartásait, istentiszteleti formáit, énekeit, egy letűnőben lévő egyházi kor életmódját stb.? Pedig egy fiatal alig utál mást jobban, mint azt, hogy állandóan pórázon tartják, gyámkodnak fölötte, és megfosztják a kísérletezés olykor keserű örömétől, a tapasztalatszerzéstől, személyisége tudatának növekedésétől.

4. — A fiatalok telve vannak feltörő tettvággyal, és szerepet akarnak maguknak biztosítani nemcsak a társadalmi és kulturális, de az egyházi életben is. Ezért elvárják, hogy az egyház feladatokkal lássa el őket, amelyeket ők aztán majd önállóan elvégeznek. A tapasztalat azt igazolja, hogy a fiatalok ismét az egyházra találnak ott, ahol egyházi feladatokkal, főleg szociális és karitatív feladatokkal bízzák meg őket, ahol elhangzik: szükségem van rád. Öregek és betegek gondozásában, bérmálási és elsőáldozási előkészületekben, egyházi építkezésekben és rendezvények összeállításán, a szentmise egyes részeinek önálló előkészítésén — bűnbánati cselekmény, olvasmányok egyetemes könyörgések, hálaadás a szentáldozás után, ének stb. — kivehetik részüket.

A Katolikus Napok rendezvényei sem tudnak minden „eredménytelennek" látszó papi munkán segíteni, esetleges kudarcokat megelőzni. De tudnak szikrát pattintani, és nekünk ezt a szikrát folyton csiholni kell, ha azt akarjuk, hogy egyszer Krisztus szeretetétől égjen a világ. A Nemzetek Apostola nemcsak a pogány Rómában felnőtt zsidóságból és pogányságból lett keresztényekhez, de hozzánk is szól: „A buzgóságban ne lankadjatok, legyetek tüzes lelkületűek: Az Úrnak szolgáltok. A reményben legyetek derűsek, a nyomorúságban békeűrőek, az imádságban állhatatosak" (Róm 12,11-12).

A LUTHERÁNUS VILÁGSZÖVETSÉG VII. NAGYGYŰLÉSE

Paul Weiland, a Saat osztrák evangélikus egyházi újság (Kirchenblatt) szerkesztőjének beszámolójából (Saat 19. Aug. 1984).

Július 22-én, vasárnap a 12 000 résztvevő mindegyike a saját nyelvén énekelte a budapesti Sportcsarnokban az evangélikus hitvalló éneket: Erős vár a mi Istenünk. Evvel nyílt meg a Lutheránus Világszövetség (LVSZ) VII. Nagygyűlése. A kereken 60 ország kb. 1500 hivatalos részvevőjéhez – delegátusok, tanácsadók, megfigyelők és újságírók – több mint 10 000 magyar evangélikus gyülekezeti tag jött össze az egész országból.

A Nagygyűlésnek a témái: a Dél-Afrika-i apartheid politika, a béke és az igazságosság összefüggése, az első és a harmadik világ viszonya, és a keletnyugati kapcsolatok kérdései. 27 plénumülésen, 13 munkacsoportban és egy sor előadáson augusztus 5-ig foglalkoztak ezekkel a témákkal.

A 330 szavazati joggal rendelkező delegátus között 120 nő volt. S első alkalommal érte el a 18 %-ot a fiatalok száma – amihez a Világszövetség a 18 és 30 év közöttieket számítja. A fiatalság egy – szintén Budapesten – július 12 és 20 között megrendezett nemzetközi találkozón készült föl a Nagygyűlésre.

A megnyitó istentiszteletet közvetlen televíziós adáson keresztül követhették a NSZK-ban, Svájcban, Ausztriában és Finnországban. A magyarnyelvű résznek: Dr. Káldy Zoltán püspök teljes igehirdetésének és két énekszámnak a közvetítésében pedig először vett részt öt magyar tévés csoport. Különösen mély benyomást gyakorolt a különböző hagyományok mellett (ezeket már az öltözékek is kifejezték: egyes evangélikus lelkészek fehér talárisban és stólával, mások viola, kék vagy fekete papi ingben és kollárával) a kenyér és bor kiosztása 120, magyar és külföldi lelkész által.

A magyar lutheránusok vezető püspöke, Dr. Káldy Zoltán a Zsidókhoz írt levél 12. fejezetének 1-től 3-ig tartó verseiről tartott igehirdetésében a keresztényekre a versenyfutók példáját alkalmazta. „Lehet, mondotta, hogy futásunk stílusa más, mint a nyugati országokban és a fejlődő országokban élő egyházaké, de

más a pálya is. Viszont a pályát ugyanattól az Istentől kaptuk, a ránk bízott evangélium is ugyanaz: az igazság koronája."

Az ünnep, a szívélyesség és vendéglátás ugyan rányomja bélyegét a külső keretre, de nem a Nagygyűlés munkastílusára, – ez nyilvánvalóvá lett a LVSZ eddigi elnökének megnyitó beszédéből. A tanzániai Josiah Kibira elnök megnevezte a várható robbanékony témákat, és nyíltságra és egyértelmű döntések meghozatalára szólította fel a delegátusokat. „Ha nem vagyunk képesek megváltoztatni életstílusunkat és emberi értékeinket és szétszakítani egy igazságtalan gazdasági rendszer láncait – amelyek fogva tartják a gazdag országok kereszténytyeit, míg egyidejűleg 100 millió afrikait éhség fenyeget –, akkor belátthatatlan időn belül halálos csapás éri a keresztények integritását és szavahihetőségét."

Dr. Carl Mau, a LVSZ főtitkára véleménye szerint újjáébredést figyelhetünk meg a luteránus egyházakban a béke és az emberi jogok iránti elkötelezettség szempontjából. A Nagygyűlés fel is hívta a kormányokat, a világ minden részén, hogy félreérthetetlenül kötelezzék el magukat az emberi jogok tiszteletben tartására.

Nyomatékos felszólítást intézett a Nagygyűléshez Dr. Emmanuel Abraham, az etiópiai Mekana Yesus egyház elnöke a természet védelme és a kisemmizettek felkarolása és fejlesztése érdekében. Abraham sajnálatát fejezte ki, hogy az ember engedetlen a Teremtőtől kapott megbízatással szemben. Ezáltal „kimondhatatlan szenvedés és halál" jött a világba.

Egyetértésben fogadták el a delegátusok a békéről szóló nyilatkozatot. „Nem lehetséges tartós béke, amíg igazságtalanság uralkodik, az emberek éhen halnak, vagy hitük, világnézetük, fajuk, nemük vagy népi eredetük miatt elnyomást, üldöztetést vagy megkülönböztetést szenvednek."

„A LVSZ VII. Nagygyűlésén mélységes hálával idézzük fel, mily hathatós és átfogó módon vezette a történelem Ura az evangélikus és katolikus kereszténységet." Ezekkel a szavakkal adott számadást Jan Willebrands kardinális, a vatikáni Egység-titkárság vezetője a két egyház csaknem 20 éve folyó dialógusáról. A kardinális emlékeztetett arra, hogy a LVSZ volt a katolikus egyház első dialógus-partnere a II. Vatikáni Zsinat után. Az ökumenikus mozgalom, mondta Willebrands, még úton van és nem ért célba, jóllehet több lehetőség áll fönn az együttműködésre. Mint konkrét lehetőséget említette a papok és lelkészek közreműködését a gyülekezetek lelkipásztori igényeinek kielégítésénél.

Az ökumenikus mozgalomra nézve Willebrands kardinális elvileg megállapította, hogy nem beszélhetünk lassúdásról, mégkevésbé szélcsendről. Az ökumenikus dialógus jelenlegi szakaszában főleg az a fontos, hogy az eredmények erősebb gyökeret verjenek az egyházak és a közösségek életében.

A LVSZ egyes tagegyházainak minden oltára nyitva áll az Úrvacsorára minden lutheránus keresztény részére, ezeknek az egyházaknak a szószékei pedig a tagegyházak minden lelkészének. A már régóta gyakorolt közösség most rög-

ződött a Világszövetség alapszabályaiban. A 261 igenlő, 27 nemleges és 9 tartózkodó szavazattal elfogadott kiegészítésben áll: a LVSZ tagegyházai tudják, hogy kölcsönös szószék- és úrvacsora-közösséghez tartoznak. A vita folyamán több felszólaló hangsúlyozta, hogy evvel az alapszabály-változtatással csak tudomásul vették azt, amit már régóta gyakoroltak. A változtatás kevés számú ellenzője azon a véleményen volt, hogy a szószék- és úrvacsora-közösségről csak az egyes egyházak dönthetnek.

Erősen hangsúlyozták a hitvallások közötti párbeszéd jelentőségét, amelyet lehetőleg minél több szinten kell folytatni. Továbbra is „jelentős prioritást" kap a római-katolikus egyházzal történő párbeszéd. Ennél azonban nem hallgatható el, hogy a lutheránusoknak a közösség szempontjából a pápaság mint különösen súlyos probléma" jelenik meg.

Egy további, elfogadott határozat a missziót mint az egyház központi feladatát emeli ki. Meg kell felelnünk a Jézus Krisztustól adott hitterjesztés követelményének mind azok között akik először hallanak Isten szaváról, mind a megkereszteltek között, akik nem gyakorolják hitüket. Itt „újra-evangelizálásról" beszél a dokumentum. Fontos szerepet tulajdonít a misszióban a helyi gyülekezetnek. Ennek kell „szolgáltatni a helyes termőföldet és a megfelelő nevelést, hogy így az emberek hitükben növekedjenek, kitartsanak benne és szóban és életükkel továbbadják."

Hét év múlva, a következő LVSZ-re a kiküldöttek legalább 40 % legyen nő és legalább 40 % legyen férfi; ez az arány kell hogy érvényesüljön a jövőben a Végrehajtóbizottságban, az albizottságoknál és egyéb csoportoknál.

A LVSZ VII. Nagygyűlése a budapesti Sportcsarnokban ünnepélyes istentisztelet keretében, az egész világ lutheránus egyházaihoz intézet üzenet felolvasásával fejeződött be, augusztus 5-én. Mint a megnyitó istentiszteletnél, most is több mint 10 000 magyar jött el, hogy együtt ünnepeljen és imádkozzék a delegátusokkal, megfigyelőkkel és vendégekkel. Az üzenet, többek között, a következőket mondja: „Nincs idő kétségbeesésre, se gondtalanságra. Ahol korlátozzák az emberi jogokat, és megsértik az emberi méltóságot, ott megkívánjuk a szabadságot, hogy szorongás nélkül a lelkiismeret szerint lehessen élni. Ahol a szegénység méltatlan körülményeket kényszerít az emberekre, ott mélyebben kell felismernünk, hogy az ember Isten képmása. Igazságosabb politikai és gazdasági rendszerekért akarunk munkálkodni."

Az ünnepi istentisztelet igehirdetésében Annette Nuber (NSZK) lelkész a remény témájára tért vissza. Véleménye szerint a remény a tapasztalatból él s mindig újra kell hirdetni, mert aki remény nélkül él, annak az élete szomorú. Az a tény, hogy a keresztények az atomháború félelmének az Istenbe vetett reményt szegezik szembe, nem jelenti a helyzet veszélytelennek nyilvánítását; abból az Istenbe vetett bizalomból ered, amelyik tudja, hogy megőrzi teremtményét mindaddig a napig, amelyet ő rendelt el. A keresztényeknek törölni kell szókincsükből azt a kifejezést, hogy „reménytelen".

HÁZASTÁRSAK ÉRTÉKTÁBLÁJA

Miben mutatkozik meg az asszony becsülése férje iránt?
- ápolt a ruházata és a külseje
- elismeri férje hivatásbeli munkáját
- osztozik gondjaiban, problémáiban
- otthonos légkört teremt
- abban, ahogyan az asztalt megteríti
- ahogyan férjét köszönti és ahogy búcsút vesz tőle
- hogy érdeklődik munkája iránt
- időt szakít közös programokra
- erősíti válságok idején
- hogyan beszél róla a gyerekek előtt
- tiszteli vallásosságát
- elismeri személyi szabadságát
- elviseli apró gyöngéit

Hogyan mutatkozik meg a férj becsülése felesége iránt?
- a reggeli köszöntésben
- a háztartási segítségben
- hogy elismeri a házért, a családért végzett munkáját és személyi szabadságát
- apró figyelmességekkel halmozza el (nemcsak ünnepnapokon!)
- gyöngéd iránta
- tisztelete és szeretete gyakorlatban nyilvánul meg
- abban, ahogyan az ünnepnapokat alakítja
- vágyakozik a kettesben való együttlétre, és ezt ki is mutatja
- dicsér „magától értetődő dolgokat"
- abban, ahogyan beszél vele
- hogy mindig próbálja megérteni
- méltányolja gondolatait
- tekintettel van rá
- hűséges és részt vállal a problémákból
- ahogyan elalvás előtt viselkedik
- és ebben a három szóban: „kérem", „köszönöm", „szívesen".

Milyen értékeket kell közösen megbecsülnünk?
Hogy egymást választottuk,
hogy bízhatunk egymásban,
hogy megosztunk egymással örömet-bánatot,
hogy egymásért dolgozunk,
hogy mindig van időnk egymásnak,
hogy hűségesek vagyunk egymáshoz,
hogy gyermekeink kettőnkre vannak bízva,

hogy mindkettőnk tulajdonságaiból örököltek,
hogy bennük kettőnk adottságai gyakran összeadódnak,
hogy nincsenek egymás előtt titkaink,
hogy tudunk közösen felejteni,
hogy tudunk egymással és egymásért sírni.

A TABERNÁKULUM ELŐTT

„Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon, és váltságul adja oda életét sokakért" (Mt 20,28).

Ez földi életed programja, Uram! Ha meggondolom, ki vagy és honnan jöttél, megdöbbent ez a célkitűzés. Pedig meg is valósítottad maradéktalanul. Éjjel-nappal az emberek szolgálatára állottál. Nem 8 órás munkaidőben.

Mivel a tanítvány nem nagyobb a mesterénél, a tanítvány feladata is ez. Szolgálat. – Nem nagyon tetszik. Mint annyi más programod, Uram. Mostanában ugyan sokat beszélünk róla, de a lényeget még nem ragadtuk meg. Holott előttünk a példa. Azt örömmel állapíthatjuk meg, hogy Egyházad is újra rádöbbent erre a feladatára. Bizonyságul, hogy hitelesebb követésedre szántuk magunkat. Szolgálni akarunk, nem uralkodni.

Életünk értelme, hogy Istent szolgáljuk. Isten-szolgálatunk mértékét is megadtad: „amit egynek tesztek, nekem teszitek..." A kérdés tehát, hogyan szolgálom embertársaimat. Szolgálom-e őket? Felületesen szemlélve az egész napom szolgálatnak látszik. Hogy igazán az-e, azt azok mondhatnák meg, akiknek szolgálok. De föltehetem a kérdést magamnak is. Uram, jó lenne a te szemeddel látni, hogy iparkodásom, másokon segíteni, valóban szolgálat-e? Nem úgy végzem-e feladataimat az emberek körül, hogy az lényegében uralkodás, hatalmaskodás mások felett? A saját vágyaim, elgondolásaim megvalósítása. Érvényesülni vágyás, feltűnéskeresés. Figyelembe veszem-e az embert a maga egyediségével? Vagy egy kaptafára húzok mindenkit? Észreveszem-e a szerényeket, akik senkit sem akarnak terhelni? Van-e bennem tapintat? Tisztelem-e az ember méltóságát? Mindezt megtanulhatom Tőled, Uram. Milyen tapintatosan, figyelmesen segítettél Te mindenkinek. Csak kicsit bele kell olvasnom az evangéliumokba. Ott a házasságtörő asszony esete. – Alkalmazkodtál az emberi gyengeséghez. Nikodémus éjjel ment hozzád. Zakeust lehívtad a fáról. Gondoskodtál, hogy Jairus feltámaszotott kislánya enni kapjon. A betszaidai vakot kézenfogva vezetted. Mennyi gyengédség lehetett ebben a kézfogásban... Úgy kezelted szemét, mint egy orvos, míg tisztán látott. Nem sajnáltad a ráfordított időt... Jótevő szolgálataid nyomában mindenütt öröm, hála és istendicséret fakadt. Talán én is ezeken mérhetem le szolgálataim minőségét. Ha békét és megelégedést eredményez, akkor nyugodt lehetek. Szolgálok, nem uralkodom. Uram, adj sokat ebből a lelkiségből.

Isten, aki azt akarod, hogy minden ember üdvözüljön és az igazság ismeretére jusson, küldj őszinte szolgálni vágyó munkásokat aratásodba, hogy ismereted hitelesen jusson minden emberhez, és minél többen megismerjenek és megszeressenek Téged! Amen. Alexia

LEVELEK A MISSZIÓBÓL

Köszönöm a jókívánatokat aranymisémre. Hogy pap lettem, köszönhettem az én jó édesanyám rózsafüzérének és apáca nővéremnek. 1936-ban jöttem ki ide Indiába. Misszionáriusi munkámat Asszamban kezdtem, Gauhatin, ahol a ház gyóntatója voltam, és a falvakba jártam ki. Nyelveket kellett tanulnom: olaszt, mert a rendtagok és a nővérek olaszok voltak, angolt, mert voltak angolok és anglo-indiánok is, és főleg hindit, ami az őslakók közt használt hivatalos nyelv. Két hónap múlva már prédikáltam a templomban és a falvakban. 3 évig voltam itt, aztán Bengáliába mentem. Ott a bengáli nyelvet tanultam meg. Itt is, mint Asszamban, kerékpáron jártam, de az esős évszakban lóháton kellett közlekedni. Októberben kezdettem meg a 80-nál több falu látogatását, mindegyikben 2—3 napig, vagy egy hétig is, mise, prédikálás, este tanítás — és csak márciusban tértem haza a központba. 48 évig jártam Asszamot és Bengáliát, és itt Ranchiban 6 éve vagyok. Mindig az őslakók közt. Asszam ma a legszebb missziós terület. 1936-ban csak egy püspökség volt Shillongban, ma 8 egyházmegye van. Én mindig vándormisszionárius voltam. Igen sokszor halálveszedelemben is, de az Úr Jézus megőrzött. Bengáliában tífuszt kaptam, Asszamban maláriát. 1978-ban magas vérnyomás miatt az orvosok lemondtak rólam. Az influenza többször a tüdőmre ment, múlt év decemberében is. Hogy még élek, az ima gyümölcse: az aspiránsok éjjel fölkeltek, és az ágyam körül imádkozták a rózsafüzért. Volt, hogy a tigris hetenként jött a ház köré, az úton ordított és kinn is a falvakban, de hozzám nem jött. A kígyóktól is mindig az isteni Gondviselés mentett meg. — Ha még egyszer kellene kezdenem, több hitet vinnék bele a munkámba. Szép a misszionáriusi munka, de sok áldozatot követel, azt mind csak a jó Isten kegyelmével lehet betölteni. Csak azt kérem, segítsenek hálát adni papi hivatásomért és misszionáriusi hivatásomért. Mindent a Te dicsőségedre, Uram; non nobis, Domine, non nobis.

P. Varga Bertalan SDB
Don Bosco Youth Centre
Hatia, Ranchi-Bihar 834003, India

+

A Szalézi Társaság laikus testvére vagyok. Már idestova 50 éve, hogy itt Japánban a törpe termetű és picike szemű ifjak között élek, és bár az ő lelkük tükrén még nincs az édes Jézus ragyogó alakja, de azért vigyázok rájuk, nehogy elrontsam a jó mennyei Atya remek alkotását, ezeket a ragyogó szíveket. Eddig Tokióhoz tartoztam, de mivelhogy ez évben már a 77. évet kezdem írogatni, elöljáróim Japán déli részére küldtek egy kisebb egyetemre és melegebb vidékre. Európai utamon egyszer egy szép este találkoztam Marosi atyával, elvitt egy étterembe, ahol magyar muzsika mellett fogyasztottuk a túróscsusza-vacsorát. Mikor elváltunk, kezembe nyomta lapjukat. A mai napig szép rendben mindég megkapom. Ezer és ezer köszönet érte. Mivelhogy mint magyar mindég egyedül voltam és vagyok, nagy lelki kincs számomra a „Szolgálat." Nemes és fáradságos munkájára kérem az édes Jézus két keze áldását.

Nagy József SDB
Hyuga Junior College
Yamato-cho 110
880 Myazaki City, Japán

+

Múlt év június 3-án mentem el Belgiumba, elég betegen, a szívvel volt baj, azután egy térdoperáción mentem át, sok fájdalommal, még most is bottal járok. A betegápolást megtiltotta az orvos, de a másik három nővér sok kérésére mégis visszajöttem ide febr. 3-án. Most több időm van imádkozni és a nővérekkel foglalkozni. Sok szegény is becsenget hozzám. 71 éves vagyok, 39 éve Afrikában. Szigetközi kisleány voltam. Minden két évben hazamegyek testvéreimhez. Milyen jóleső érzés, hogy így felkarolják otthoni testvéreink a missziós nővéreket. Hálásan köszönöm az anyagi segítséget és a jó, szép magyar olvasmányokat. Igazuk van: visszaimádkoztak engem Zaire-ba, de jól is tették, mert én itt igazán boldog vagyok. Mennyi alkalom van még az ilyen magamfajta idős nővérnek is a szeretet gyakorlására. Hány éhezőt, ruhátlant látok el itt a kis zárdánk ajtajánál, no meg a szolgálatban levő nővérekről is jól gondoskodom, néha még paprikás csirkével is meglepem őket — nagyon szeretik a belgák ezt a jó magyar ebédet.

Cseh Ilona OSU
B. P. 246
Likasi, Shaba, Rép. du Zaire

+

Új munkahelyemen még mindig mamákkal, csecsemőkkel foglalkozom az anyaházban, helybeli szülésznők vezetésével, elhagyott mamák és gyenge csecsemők segítésével, iskolázatlan fiatal leányok védelmével, házi életre való előkészítésével egy tanfolyamon, helyi tanítónők által. Én már jól megszoktam ezt a missziós telepet, ahová másodszor jöttem vissza, mert itt dolgoztam húsz évvel ezelőtt, 1960-tól 65-ig. A gyönyörű és halban gazdag Moero-tó partján örömmel ismertek fel és fogadtak a nagymamák, kísérve a fiatalokat anyaházunkba. Várom a bennszülött nővérek jövetelét, azok a kiképzőt végzik előbb.

Sr. Etel f.m.m.
Mission Lukonzolwa
B. P. 74, Kilwa, Lac Moero
Zaire

+

Mit csinálunk itt Katendében? A közösségben hatan vagyunk: 3 bennszülött és 3 európai nővér. Munkánk: apostolkodás, tanítás, beteggondozás. Van egy árvaház és egy aggok otthona. A lányelemi igazgatója egy zaire-i nővér, a szülőotthon felelőse is. Van egy 210 ágyas kórház, egy vándor beteggondozó és egy egészségügyi központ. Mintegy 500 beteget látunk el naponta. Ennek én vagyok a felelőse. Van egy 4 tagú mozgó csoport, amely 30—100 km-es körzetben a falvakat látogatja, oltják a gyerekeket, tanácsokat adnak a mamáknak. Az árvaházban állandóan 160—180 gyerek van, 1—2 hónapostól 18 évesig. 1955 óta 1680 gyereket fogadtunk be. 4/5-e később visszatér a családi vagy törzsi környezetbe; akiknek valóban nincs senkijük, itt maradnak. Volt nővendékeink közt vannak jó családanyák, családapák, egy pap, egy szerzetestestvér és két nővér. Többen középiskolát, egyesek magasabb tanulmányokat is végeztek.

Itt Katendében van a bennszülött nővérek noviciátusa. Már 16 fogadalmas nővérünk és 12 noviciánk van. Ami a tanítást illeti: van itt egy elemink fiúk részére, egy közép- és egy technikai iskolánk. A visszamaradt gyerekeknek varró iskolát kezdünk. A környező falvakban vannak elemi iskolák és 4 középiskola.

Karácsonyi ajándékukat kis öregeimnek használtam föl. A férfiak inget és nadrágot kaptak, a nők szoknya-blúzt és köténytt. 76-an vannak. Azzal az összeggel, amit küldtek, adhattam nekik a karácsonyi ebédhez egy kis húst — ilyet egyszer—kétszer látnak évenként — és egy csésze jó teát. Egyszer ehettek kedvükre. Különben takarékoskodni kell az ellátással. Köszönet, ezer köszönet! Az Isteni Gyermeknek is. Milyen figyelmes tud lenni! — Másik küldeményüket félretettem a tuberkulótikus betegek részére. Jelenleg 35 van a szanatóriumban nyílt tuberkulózissal; a kórházban és a vándor beteg-

gondozóban összesen 203. Ma este együtt fogjuk imádkozni velük a rózsafüzért a rokonszenves, jó P. Öryért, aki biztosan odaföntről néz bennünket.

Sr. Michel (Mihályffy Aranka)
Mission Katende
B. P. 70, Kananga, Zaire

+

Mivel egyedül vagyok a magyarok szolgálatában, rengeteg a munkám és gondom. De nagyon szeretek Argentinában. Még akkor is, ha a magyarok nagyon nehéz anyagot képeznek (talán nehezebbet, mind máshol?). Az Argentinai Katolikus Magyarok Szövetsége nagyméretű Magyar Szentek Évét tartott 1983-ban. Márciusban kezdtük egy ünnepélyes szentmisével és egy kitűnő előadással. Több ilyen előadás volt. Szent László ünnepén a San Isidro-i általános helynök tartotta a misét és a szentbeszédet. Szent István előtt három napig tartózkodott az argentin posta emlékbélyegzővel otthonunkban, ahol ez alkalommal bélyegkiállítás volt a szentekről. Az ünnepen négy magyar pap koncelebrált, Msgr. Hirth Vilmos Paraguayból tartotta a nagyon szép és tartalmas szentbeszédet, utána közös ebéd. Okt. 2-án ünnepeltük Magyarok Nagyasszonyát a róla elnevezett platanosi kápolnában (a magyar angolkisasszonyoké). Nov. 18-án este a nemzeti szimfónikus zenekar és a rádiókórus adott hangversenyt a magyar szentek tiszteletére (sehol a világon ilyen nem volt!). Műsoron Berlioz Rákóczi-indulója, Bartók Táncszvitje és Kodály Budavári Te Deum-a szerepelt.

P. Domonkos László SVD
Julián Alvarez 2215
1414 Buenos Aires

+

Három hónapig voltam kórházban, — olyan jól esett a kórházi nővérek gondoskodása és a szakorvosok kezelése, az együttérzés és egyesülés imákban. A diákok és tanítók látogattak, és írtak levelet. Nagyon segítenek mások imái és az együttérzés. Jún. 9-én megyek újra kórházba chemoterápiára. Ez lesz a harmadik injekció és orvosság vétele a rák gyógyítására. Összesen 6 adag lesz. Szerveztem nagyon pozitive reagált, és a vér összetétele nagyon följavult. Ápr. 19-én jöttem haza. Először tolókocsin mozogtam, majd négylábú járókészülékkel, majd bottal. Most minden segítség nélkül járok, de lassan. 6 hónapig kell hordanom a gerincvédő készüléket, nehogy újra legyen törés. Igen jól érzem magam. Lassankint újra bekapcsolódom az iskola munkáiba. 200 diák között dolgozom mint vezető, tanácsadó. Már tíz éve ez a munkám. A diákok nagy része kínaiul beszél, a tanítás angol. Sokszor celebrálok liturgiát a diákokkal. Már 30 éve, hogy itt dolgozom a Fülöp-szigeteken. Jún. 7-én volt pappá szentelésem 40 éves évfordulója. Nagyon szép az élet az ifjúság között. Továbbra is kérem imáikat. Javulásom fog-e tartani? Csak a jó Isten tudja. Az Úrnak adtuk a szolgálatunkat.

P. Kaufmann József SJ
Xavier School
P. O. Box 657, Manila, Philippines

(P. Papilla Lajos írja P. Kaufmannról:) Pepit márc. 8-án megoperálták. Egy nagy daganatot távolítottak el, amely a gerincét támadta, és nagy nyomás alatt tartotta. Rosszindulatú daganat. A laboratóriumi vizsgálat azt is megállapította, hogy csontvelő-rákja van. Az orvos kb. egy évet ad neki. Én őszintén felvilágosítottam állapotáról, hiszen hitből élünk, és életünket örömteljes utazásnak tekintjük a jó Isten felé. Nagy örömmel és lelki megnyugvással fogadta a hírt. Imádkozzatok érte! Csak csoda segíthet rajta, de amíg él, szenvedéseivel (mert az jönni fog) és jó példájával segít mindenkit, akivel összeköttetése van.

+

Szeretném az új címemet megírni, hogy megkaphassam a Szolgálat folyóiratot. Nagyon szeretek olvasni. Most a napokban kaptam Magyarországról is egy könyvet. Köszönök mindent, amit az ember részére tesznek. Ez a város német származású. So-

kan beszélnek még németül. Így a nép is más, mint Észak-Brazíliában, ahol eddig voltam kisegíteni. Nagyon nagyok az ellentétek. Sajnos az emberek nem nagyon szeretnek dolgozni, tanítják őket, de nem könnyű, nincs a vérükben ez. Így az ember sok mindent másképpen ítél meg, mint arrafelé a folyóiratok írják. Sokat lehetne erről írni. Most a „felszabadítás teológiája" hoz sok nehézséget. Tulajdonképpen ez nem teológia, hanem eszmerendszer. A klérusban is nagy a megoszlás. De mióta a Pápa itt volt, csendesebbek lettek. Bizony csak aki éli az egészet, az látja jobban. A nép emiatt sokat beszél az egyház ellen. Istenről keveset akarnak beszélni. Csak az emberről. Az ember a kiindulás mindenben. Ha marad idő, akkor az Istennek is van helye. Sajnos emiatt az egyház sokakat elveszít, a nép a szektákat keresi. Különben csak a politika megy mindenütt, és a nép elhagyatott marad. Mindenki csak pénzt akar, és nem akar dolgozni. Viszont a pénzt nem tudják becsülni, kidobják mindenféle játékokra, még akik szegények is. Így a szegénység mindig nagyobb. Most itt telünk van, de a hideg nem nagy. A várost itt „virágvárosnak" hívják, mert a németek nagyon szorgalmasak ebben is.

P. Palkó János SVD
Rua Independencia 896
89200 Joinville SC, Brasil

+

1983. aug. 15-én volt 30 éve örökfogadalmamnak, 39 belépésemnek. 1970 óta vagyok itt, nagyon szívembe zártam a ghanaiakat, és szívesen megosztom velük a rossz időket is. Az utóbbi hat évben a szociális segély továbbképző intézetében tanítottam, tavaly több mint 700 tanulónk volt, egyesek igen szegény körülmények közül. Nővéreink két kórházat, több szülészeti klinikát és sok vándor beteggondozót is vezetnek. Egy csoport leprást is gondozunk. De elsősorban lelkipásztori téren dolgozunk, hitoktatásban, ifjúsági, kórházi és börtönpasztorációban stb. Éppen karácsony előtt két nappal jelent meg tartományi házunkban a MIVA-tól (osztrák missziós segélyegyesület) kapott Volkswagen. Nagy volt az öröm. Hála Isten csak az oldaltükröt és az ablaktörlő műanyag részét lopták el a kikötőben. Igazán jól imádkoztak Ausztriában és itt is. A sokféle hiány mellett is megpróbálunk csak előre menni. Most a száraz időben nagy a vízhiány is az élelmiszer és villany nélkülözése mellett. Egy kulit két napi fizetésért vehetünk. Ez az élet, de hála Isten azért mindig megy valahogyan. Megrendítő látni, mennyi ghanai próbálna segíteni magán, de egyszerűen nem tud urává lenni a helyzetnek. Nagyon büszke vagyok a hazaiakra, mert ők igazán megpróbálnak segíteni. A jó Isten áldja meg őket! Többen küldenek 1 kg-os csomagocskákat, a sok kicsi összegyűlik, és nagyon is segít. Éppen e héten kaptam lepedőket, fáslikat, egy-egy szappant, írófüzeteket, ceruzát, golyóstoll-betétet. Szeretem a sűrű vonalas füzeteket, mert azokat vallástanra használom. Hála Isten eddig minden megérkezett, csak egy-két szappant vettek ki. Erre meg mindenkinek nagyon nagy szüksége van. Karácsonykor adtam a tanároknak s munkásoknak egy-egy magyar szappant. Hát az öröm óriás volt. Képzeljék el, néhány tanárnak még inge sincs. Így a borzasztó hőségben kiskabátjukat veszik fel. Nem képes senki a fizetéséből élni. De ennek jó oldala, hogy most az emberek nem válogatnak, hanem mindent megesznek, s tanulnak egy kicsit beosztani, nem olyan nagykezűn pazarolni. Persze nagyon sok az éhező, beteg stb. Febr. 23-án vettünk fel új Y. C. S. tagokat. (Young Christian Students Movement, fiatal ker. tanulók mozgalma, középiskolások és egyetemisták részére, Cardijn bíboros JOC-ából származik, itt Afrikában nagyon elterjedt.) Az idén több komoly és józan fiú csatlakozott hozzánk. Nagyon buzgók, s remélem, így is maradnak. Persze az én dolgom őket fölfölgyújtani, utat mutatni, s a Bibliával segíteni. A böjtben velük mentünk egy gyermek idegotthonba, vittünk mindegyiknek egy-egy zsemlyét osztrák lisztből, egy-egy füzetet s ceruzát Magyarországról. — Igazán nevetséges ebben a forróságban influenzát kapni, de megkaptam, hat hétig nem tudtam beszélni, s a gépíróval vezettem osztályomat meg a felavatási ünnepeket. De hála a jó Istennek, sok orvoslás után visszajött a

hangom. Így az ember jobban értékeli a hang ajándékát, Persze borzasztó rajongás volt az iskolában, mikor hat hét után megint megjelentem.

Káró Magdolna S. Sp. S.
P. O. Box 2763
Accra, Ghana, W. Africa

+

Valamikor sok mindent, érdekeset csináltam, most már csak olyan jelentéktelen mindennapit, azt is gyatrán, lassan. Már ahogy lőhet. Imádkozom. Imádkozom és dolgozom? Nem egészen így. Imádkozom és imádkozva dolgozom. Mit imádkozom? Hát szeretem a Kisjézust és az Anyuskáját. Bolondulok Értük! Mit dolgozom? A kertből kikoptattak. Szomorúan néznek az árva virágok. Szerzek jó könyveket. Csinálok metéltet, a magyarjaimnak tarhonyát, olyan jó szögedieset. Hogy a Szűzanya kedvében is járjak, csinálok olvasókat is. Találtam a pincében egy vegyes tartalmú zsákot. Még a régi szerzetesektől maradt ott. Nem tudták, mit csináljanak vele. Tisztítottam, válogattam. Többféle, szép, jó és hibás olvasószemek. Most már csak türelem és drót kell. Türelem van bőven. Drót? Abban a pincében volt még egy darab jóminőségű, rozsdamentes drótkötél is. Szép erős olvasókat kötögetek, s velük jutalmazom a jólelkeket. — Hát még? Az újoncok? Múlt évben tizenketten voltak. Világos, nem én vagyok az újoncmester. Órákat se tartok nekik, pedig volna miből. Nincs rá szükség, hiszen úgyis agyon vannak aulázva. A mondanivalóimhoz az üdüléskor jutnak, s más alkalom adtán, pl. ha valamelyik lelki horzsolással jön hozzám. Igyekszem, mint Marcell atya, mosolyogva, behatóan, szeretettel, megértéssel adagolni a gyógyírt. Minden kezelésbe belekeverni a Szűzanya szeretetét és a Kisjézusét, — amint illik egy nagyon boldog legényhez. Magyar nincs. Tavaly előtt volt egy negyed: a nagyapja volt magyar. Fogadalmat tett. Jó szerzetes.

Fr. Demétrius OCD
C. P. 57
18130 São Roque, S. P. Brasil

LEVELESLÁDÁNKBÓL

— Múlt—jelen—jövő összetartozik. Eddig is iparkodtam úgy szemlélni és szemléltetni az Egyházat, mint szerves folyamatot, fejlődő Testet, amelyben minden eseménynek megvan a maga rendeltetése. Ne mai szemmel nézzük a múlt eseményeit, hanem az illető korok szemléletével. Ugyanaz a Szentlélek kormányozta akkor is, meg most is az Egyházat. S ahogyan ma sem lehet senkit a legjobbra sem kényszeríteni, úgy a múltban is el kell fogadnunk a fejlődés buktatókkal teli állomásait. Amilyen gazdag a jó Isten a teremtés terén, éppen olyan gazdag, mindent és mindenkit befogadó az emberek között is. Mi vagyunk korlátoltak, és féltjük a kis szemétdombjainkat. Szükséges egy Mag, egy Központ, ahonnan kiindul, kisugárzik a tiszta Tan, de amint karácsonykor a „jóindulatú" embereknek ígérték a békességet, úgy ebbe a kategóriába is sokan tartoznak. Hiszem, hogy az Egyház kegyelem-kisugárzása sokkal több léleknek szerzi meg a Megváltás kegyelmét, mint bármilyen statisztika ki tudná mutatni.

— A reneszánsz korból azt érzem ki, hogy elindul valami differenciálódás, elválasztódás és kiválasztódás. A középkor hatalmi Egyháza megvetette a szilárd alapokat, amire majd felépülhet az a csodálatos Szellemi Vár, a mindenkori Egyház, amelyből sugároznak az eszmék a világba. De egyre inkább mindenkinek magának kell eldöntenie, követi-e vagy nem. Isten mindenkivel egyénileg akarja felvenni a kapcsolatot, hogy a benne rejlő gondolatot közös munkával kifejleszthesse. Ebben látom mostanában a fejlődés lényegét, és a megváltását is. Az egyháztörténelemmel való behatóbb foglalkozás során már itt-ott sejtem, mi is a megváltás. Tenni, ami rajtunk áll, bármilyen kicsi az, s akkor megtapasztaljuk a Kegyelem csendes működését, eredményét.

— A gondolatformák olykor bizonyos helyekhez vagy tárgyakhoz tapadnak: megáldott vagy megszentelt tárgyak évszázadokon át viselik magukon az áldást. Azért nem szabad puszta formaságnak tekinteni, ha az emberek templomokba vágynak. Lehet egyedül is Istenhez emelkedni, főképpen a természet nagy csendjében, szabad ég alatt. De ehhez nagy gyakorlatra van szükség, s az emberek nehezen nélkülözik a formák művészi teljességében megnyilatkozó külső segítséget. A vallások külsőségei nem üres formaságok. Az orgonabúgás, tömjénillat, lobogó fény, művészi kép és szobor nagyban megkönnyíti lelki vágyaink kibontakozását. Nem pogány tárgyak és főleg nem bálványok ezek, hanem a szépségkereső lélek vágyának megpihentetői. A puritán vallásreformátorok erősen túllőttek a célon, amikor a templomok belsejét megfosztották művészi szépségétől, mert ezáltal a fejletlenebb és gyengébb lelkek számára nehezebben járhatóvá tették az utat, ami az ima által Isten felé vezet. Jó lenne, ha az emberek minden nagy és emlékezetes évfordulót a művészi szépségű szertartások fenségébe burkolnának, hogy ezáltal kifejezésre juttassák mély lelki megindulásukat. Sajnos, a racionalizmus korában a tendencia éppen ellenkező irányba tereli a dolgokat. Pl. a temetésnek nem a test elföldelését, az anyag rothadását kellene példáznia, hanem az örökké élőnek egy szebb létformába való távozását, átszellemülését, megdicsőülését. Sok szép emberi vonással, mély lelki szépséggel lehetne az egyházi szertartásokat közelebb vinni az élők lelki szükségleteihez: igaz; hogy a hamis fogalmak légióit viszont ki kellene onnan gyomlálni.

— Egyre erősödő rögeszmém: nem kellene-e az egész teológiát a logika tiszteletreméltó nyelvéről lefordítani a szeretet nyelvére? Úgy talán jobban beveszik az emberek, hogy Isten nélkül nem élet az élet, hogy a vallás lényege a reláció Istennel-Krisztussal-Anyaszentegyházzal, és az nem nyűg, hanem lendület, öröm és boldogság, mint a földi szerelem. Hiszen a legfőbb parancs: Szeresd az Istent teljes erődből! A vallás nem elméleti Isten-hit és kényszerű engedelmesség.

— Rengeteg nyitott kérdés van előttem, aminek megismerése könnyítene azon, hogy az embereket az Istenhez vezessem. Ilyen kérdés például: milyen volt az előző kor vallásossága, mik voltak értékei, negatív vonásai? Mi volt az oka, hogy ilyen rövid idő alatt ilyen nagy változás történhetett? Feleletként nem elégszem meg a társadalmi változással. Úgy gondolom, sokkal mélyebben kell keresni ennek okait. Ahol a régi gyökér alkalmas az új kialakításához, ott gondozni kell, ahol az új lendület és lelkesedés nem sarjad ki, új gyökeret kell fejleszteni. Elgondolásom szerint mindent fel kell használni Isten ügyének érdekében, legyen az bármilyen régi, vagy bármilyen merészen új.

Szeretnék valahogyan nyitjára jönni annak, hogyan, milyen emberi eszközök segítségével lehetne hatékonyan feltálalni az Evangéliumot az itteni embereknek. Jól tudom; a siránkozás sohasem segít, legfeljebb siránkozónak és hallgatónak egyaránt kedvét szegi. De kell, hogy legyen a Megváltó kegyelmi tárában olyan katalizátor, amely a hirdetett Igét elfogadhatóvá, „emészthetővé" teszi a hallgatók számára. Mert a diagnózis ez: emberi eszünk és Istenbe vetett bizalmunk eszközeivel hirdetjük. Mintha üvegfal lenne köztünk és a hívek között. Valami kontakthiba van. Nem eredményes, nem szívhezszóló, s így megtérésre sem indítja az embereket. Talán a „hallván ne halljanak" esete? De ez nem megoldás! A kubikusok és kertészek a megváltás részesei. Biztosan van megfelelő út a szívükhöz. Jézus Urunk pontosan tudja. Tőle várom a választ.

— Hadd összegezzek egész röviden néhány tapasztalatot, amelyet az utolsó években ökumenikus összejöveteleken szereztem. Máriabesnyő-Fenyvesen a már jobb létre távozott Sigmond (Strecke) Ernő atya szervezte meg 1981 és 82 májusának utolsó vasárnapján du. a találkozót, a gödöllői református és evangélikus, a máriabesnyői katolikus és református, valamint a pesterzsébeti baptista hívek és egyes lelkészeik részvételével. A baptisták lelkes, fiatal lelkésze remek ifjúsági ének- és versmondó kört szervezett, amelynek tagjai mély áhítatot ébresztő szentenekekkel és költeményekkel igazán lelki gyönyörűségére voltak mindenkinek. Az evangélikus lelkésznő igen nívós

előadást tartott az egyesülés távlatairól; a közös áhítatot vezető lelkészek az alkalomhoz illő szentírási részekhez kapcsolták beszédeiket, imáikat. Az Úr imájával és az egységért mondott együttes könyörgéssel fejeztük be. Majd szolid agapé következett.

Sátoraljaújhelyen 1983 szeptemberében egy vasárnap du. került sor ökumenikus összejövetelre az evangélikus templomban. Az evangélikus és református lelkész mellett a római katolikus plébániát az egyik segédlelkész, a város jelentős számú görögkatolikusát pedig az esperesparóchus képviselte. Előre-gépelt papírokról jól „megénekeltettek" valamennyiünket, majd a lelkészek részéről értékes és gyakorlati előadások hangzottak el a mindennapi élet s az erkölcsteológia problémáiról. A résztvevők itt is főleg idős és középkorú hivőkből kerültek ki, de ezt a túlsúlyt a helyi énekkar szereplése mérsékelte. Az összejövetel igeliturgiai jellegű volt. Agapé, társas beszélgetés nem követte, így kötetlen eszmecserére nem került sor.

Egészen más jellegű és tónusú, sokkal „frissebb" hangulatú volt a Gödöllőn, a helyi evangélikus egyházközség által ez év jan. 29-én megrendezett összejövetel, a lelkészlak épületének újjá varázsolt imatermében. Szokatlanul nagyméretű kerekasztal körül, koncentrikus körökben elhelyezett székeken ültek, tetszés szerint — de vallás szempontjából szántszándékkel összekeveredve — a túlnyomó többségükben fiatal résztvevők; az óriási asztalon a fiatalok étvágyát tekintetbe vevő nagy halom szendvics, sütemény és üdítő ital várta előkészítve a találkozást befejező agapét. Az összejövetelt vezető lelkészek egy kivételével szintén innen voltak még a 30. életéven. Itt nem a szokott imák, prédikációk vagy előadások következtek, hanem valami egészen más: a jelenlevő lelkészek vallomást tettek arról, hogy mi vezette őket Isten és az emberek szolgálatára, mit jelent számukra Jézus, és mit várnak a keresztények újraegyesülésétől. Minden lelkész egy-egy szenténekre is megtanította a jelenlevőket, ezt a református kolléga gitárkíséretével segítette. Ezután kisebb csoportokra oszlottunk, tetszés szerint, de „vegyesvallásúan". A csoportbeszélgetések után a református lelkész tartott rövid összefoglalót, s közös könyörgésként a Miatyánkot mondtuk el. A mintegy másfél órás összejövetelt a már említett, kb. félórás agapé zárta le, kötetlen és igen barátságos, de az előbbi benyomásoktól megilletődött hangulatban.

— Rájöttem, hogy a világon háromféle szent létezik. Vannak olyanok, akiket szentnek tartanak itt a földön, és valóban azok is, mert a bibliai normák szerint élnek, beszélnek, viselkednek. Aztán vannak, akiket szentnek tartanak itt a földön, pedig hiányzik belőlük a szent élet alapvető ismertetőjele, ti. a fölfelé való elkötelezettség. Végül vannak szentek, akiket nem tartanak annak, vagy azért, mert elbújnak, vagy azért, mert olyan sajátos módon szentek, pedig valójában azok. Ilyenformán elképzelhető, hogy az utolsó ítéletkor tényleg lesznek meglepetések: lesznek, akik hivatkoznak földi szent voltukra, és Jézus nem ismeri el őket magáénak, és lesznek olyanok is, akik nem is tudják, hogy ők szentek, és Jézus mégis magáénak ismeri el őket! A normális az lenne, hogy a szentek legyenek szentek, de mivel ez ritkán van így, azért ha választani kell, az ember inkább legyen olyan szent, akit itt nem jegyeznek, de odaát igen.

— (Teológiai kurzust végzett lány:) Ez a három esztendő tetőtől talpig kicserélt minket. Ez az általános megállapítás. Rengeteg ismeretet kaptunk, ami támogatja, védi hitünket, de mindennél csodálatosabb, hogy igazi, személyes istentalálkozásra, Istennel való kapcsolatra, keresésre neveltek minket. Beleszerettem mindabba, ami többet és többet enged megérteni drága hitünkből. És ehhez hozzátartozik a görög nyelv is. Csodálatos, ha belegondolok, hogy az apostolok ezt a nyelvet beszélték, ezen a nyelven hirdették az örömhírt! ... Akkor minden fáradságra érdemes. A Hegyi beszédet, keresztény életünk Magna Chartáját, „alkotmányunkat" már tudom görögül. Persze jól tudom én, hogy nem a tudás üdvözít, de ugyanennyire biztos az is, hogy mindent meg kell tennünk, hogy Isten-ismeretünk, Isten-szeretetünk gyarapodjék. Kinek-kinek a neki juttatott talentumokkal kell gazdálkodni. Jézusunk egyszer számon kéri majd tőlünk! ... Ezért meggyőződésem, hogy minden ember előtt nyitva az út, a lehetőség az előbbrelépésre. Isten kegyelme mindenkit utolér. Csak aztán bele kell kapaszkodnunk, és en-

gedni hatásának. Nem fáradhatunk soha bele szent hitünk tanulásába! Nincs szomorúbb látvány, mint egy felnőtt ember, akinek hite gyerekcipőben szorong. S mennyien vannak nálunk is ilyenek! Ezért minden nap hála a Gondviselésnek, hogy megnyíltak előttünk is a kapuk! Istenbe beletemetkezni a legokosabb dolog a világon!

— A betokosodás veszélye fennáll. Magamon tapasztalom. Ha fiataljaink nem volnának olyan nyitottak és őszinték felém, én meg nem képzelném bele magamat az ő helyzetükbe, visszagondolva a magam hasonló korára, nagyon meg tudnék rekedni magamnál. Nem biztos, hogy mindig nekem van igazam. Tudatosan imádkozom: „Ne tűrd, Uram, hogy bezáruljak!" Kudarcok, negatívumok éppen úgy szolgálják a világ üdvösségét, mint a sikerek.

— Egyetlen vallás sem áll annyira a rivaldafényben, mint a katolicizmus. Igazságaink nem porlaszthatók, Krisztus Urunk kultúröröksége minden új embert továbbgondolkoztat. Bennünket kettős fény éltet: a solaris és a metasolaris: a kegyelem, a misztika fénye. Minket két szív éltet: az isteni és az istenanyai Szív. Életünket úgy formáljuk állandóan, mint ahogy a középkori templomépítő művészek dolgoztak: a templomkapu fény-bravúrjai bekényszerítették a híveket a templomtérbe, és az ablakkiképzések fényt gyűjtők és adott pillanatban fényt továbbadók, fényt szórók voltak; az idő-óra misztériumjátékaként egy-egy percben egy-egy aktuális szentet, vagy eseményt világítottak meg.

— Talán a kifejezésmód és a tartalom egysége nemcsak az irodalomban érdekes, hanem épp a „lelki irodalomban", a teológia közvetítésében is lényeges. A korszerűség szükséges, beleértve az érthetőség mellett az esztétikumot, tömörséget stb. is, de tudjuk, hogy a modernség sosem jelenthet az egyházban nyegleséget, modortalanságot, felületességet, vagy éppen ködösítést ott, ahol a lényeget kell magragadni, de amit a titok miatt mindig csak emberi szóban tudunk kifejezni! Tudjuk azt, hogy ez állandó készséges figyelmet, alakulni tudást jelent, de az igazság és a fegyelem, az örök értékekhez való ragaszkodás „szeretettörvényében"!

PAPI JUBILEUMOK

Vasmise. Perpék János érszalacsi (váradi em.) kanonok, pléb. jún. 6-án. 51 éve működik ott. Szónoka dr. Dászkál István ordinárius volt. Harmadik papneveltje júl. 6-án mutatta be ugyanott újmiséjét.

Gyémántmisék. Dr. Meszlényi Mihály tb. kanonok, ny. esperespléb. a Bp. VI. ker. Szent Család plébániatemplomban. Szónoka Szabó Géza bazilikai plébános volt.

Mészáros Antal tb. esperes, ny. dunaalmási pléb. júl. 1-én Mosonszolnokon.

Tóth Ferenc tb. kanonok, ny. pléb. egykori hívei kérésre Soltvadkerten, ahol 33 éven át lelkipásztorkodott.

Tóth József apátkanonok, ny. lajosmizsei esperespléb. Lajosmizsén, ahol ma is kisegít, júl. 15-én. Szónoka Dr. Bánk József érsekpüspök, kézvezetője Marosi Izidor segédpüspök volt.

Sinkó János püspöki engedéllyel a szülői háznál, Gyerken (ČSSR). Csallóközcsütörtök plébánosa volt. Mint nyugdíjas szülőfalujában segített ki, mígnem néhány éve magyar misére menet megcsúszott, és lábát törte. Azóta mankóval jár. Az oltár egyszerű házi asztal volt, rajta feszület és két gyertya.

Rajeczky Benjámin ciszterci, a neves egyházi zenetudós Pásztón, aug. 12-én, Kovács Endre segédpüspökkel, pap- és rendtársaival koncelebrálva. II. János Pál pápa áldását küldte a jubilánsnak.

Aranymisék. **Petrássevics Miklós** tb. gk. esperes febr. 18-án Csobádon. 32 év alatt öt újmisést nevelt itt. Kézvezetője és szónoka Timkó Imre megyéspüspök volt.

Dr. **Belon Gellért** pécsi segédpüspök, jánoshalmi plébános jún. 17-én Jánoshalmán.

P. **Szeder Mihály SJ** jún. 17-én a philadelphiai (USA) Szt. József plébániatemplomban.

Illés István jún. 17-én a salgótarjáni Szt. József templomban.

Csapó Gábor OCD jún. 17-én a Bp. Huba utcai templomban. Szónoka Bánk József érsekpüspök volt. 13 testvérből nyolcan szegődtek Isten szolgálatába. Ő maga 50 éve az angyalföldi szegények között működik.

Fényi Sándor kanonok jún. 24-én Harkányban teljes csendben.

Dr. **Jakab Antal** gyulafehérvári megyéspüspök jún. 29-én csendben ünnepelte székhelyén aranyjubileumát, még élő nyolc évfolyamtársával koncelebrálva, köztük **Msgr. Ambrus Szaniszló** érd. frankfurti magyar lelkésszel, aki 40 év után látta viszont szülőföldjét. Szónokuk Gál Alajos főesperes, székesegyh. plébános volt.

Ugyanaznap **11 aranymisés** mutatta be ünnepi áldozatát a váci székesegyházban Bánk József érsekpüspökkel együtt.

P. **Kelemen Kálmán Konrád OFM** Youngstownban (USA) jún. 29-én.

Szörényi Márton kanonok, ny. várad-velencei pléb. jún. 29-én a váradi székesegyházban. Szónoka Fodor József irodaigazgató volt.

Sallai László kanonok, esperespléb. jún. 30-án Akaliban, ahol mind az 50 papi évét töltötte. Szónoka Szendi József megyéspüspök volt.

P. **Gyéressy Béla Ágoston** érd. pálosrendi tartományfőnök, a jeles művészettörténész, júl. 1-én a budapesti Egyetemi templomban.

Dr. **Hargitai János** ny. teol. tanár, c. apát, szederkényi plébános júl. 1-én Szederkényben. Kézvezetője és szónoka dr. Belon Gellért segédpüspök volt.

Dr. **Waigand József** júl. 9-én a Budapest-zugligeti templomban.

Dr. **Korompay Tibor** apátplébános Cegléden a Szent Kereszt felmagasztalása templomban júl. 15-én.

Msgr. Dr. **Gróh Béla,** az innsbrucki magyar kollégium igazgatója Innsbruckban hívei és diákjai, ill. júl. 26-án Münchenben magyar paptársai körében.

Dr. **Rajz Mihály,** ismert egyházi író, júl. 29-én Mátyásföldön.

Tibor Mátyás SJ, terézvárosi kisegítő lelkész, júl. 31-én, Szent Ignác ünnepén Makkos-Márián (Budapest) rendtársai között.

Dr. **Harangozó Ferenc** müncheni magyar lelkész aug. 5-én Maria Weinbergben (Burgenland). Szónoka Msgr. Valentiny Géza volt Bécsből.

KÖNYVSZEMLE

TEOLÓGIAI ÉVKÖNYV 1982. Szent István Társulat, Budapest, 1982. — 482 o. Jézus Krisztus életünk középpontja. Szalai János, Takács Gyula és Tomka Ferenc közreműködésével szerkesztette Szennay András.

Ha a teológia és a teológusok alszanak, ennek nyomán az egyház számára mindig fájdalmas ébredés következik be — idézi P. Galtiert előszavában Szennay András. Hogy ma a magyar teológusok ilyen aggodalomra nem adnak okot, ennek bizonyítéka ez a 482 oldalas kiadvány. 36 szerző — köztük prominens neveket találunk — kisebb tanulmányát olvashatjuk a tetszetős kiállítású kötetben.

A szerzők névsorát nézve kézenfekvő, hogy itt sokrétű problémalátással kell találkoznunk. Közöttük természetesen túlsúlyban vannak a tudomány szakmabeli művelői: egyetemi, akadémiai, szemináriumi professzorok, köztük magas egyházi méltóságok hordozói; mellettük azonban megközelítő számban találunk gyakorlati lelkipásztorokat, pedagógusokat, családapákat, a tömegtájékoztatás munkatársait, és két női írót. A szerzők legnagyobb része a klérus tagja, világi papok, szerzetesek, több munkatárs a keleti rítushoz tartozik (görög katolikus). A Magyarországon élők mellett három az Örök Városban, egy Japánban, egy pedig Brazíliában él. Így ez a kötet egyúttal a közeledést is dokumentálja, amely több mint három évtizedes elzártság után globális távlatok bevonásával hat megtermékenyítően a magyar teológiai életre.

A könyv összefogó témája maga Jézus Krisztus, keresztény életünk alapja és középpontja. A 2. Vatikáni Zsinat szellemében akar ez a gyűjteményes kiadvány közreműködni abban, hogy jelenvalóvá, mintegy láthatóvá tegye szerzőinek munkáján keresztül Isten egyszülött Fiát, Jézus Krisztust. — Ennek a központi témának keretén belül az egyes szerzők szerteágazó érdeklődése mind témaválasztásban, mind munkamódszerben és stílusban szabadon érvényesül: mintha kaleidoszkópot forgatnánk kezünkben: egyenkinti színes meglátásaikból ha nem is egységes mozaikkép, de olykor káprázatosan megragadó élmény alakul ki.

A sok irányból érkező tanulmányokat a szerkesztő három csoportba osztja: 1) Jézus Krisztus igazsága, 2) Úton Jézus Krisztus felé, 3) Jézus a lélek élete. Az első csoport a teológia tudományos világába vezeti olvasóit (filozófia, dogmatika, szentírástudomány, patrológia, erkölcstan stb.). — A második a lelkipásztorkodás kérdéseivel foglalkozik, főként gyakorlati oldalról nézve (családszociológia, pedagógia, katekétika, homiletika stb.). — A harmadik rész a spiritualitást keresi a keresztény misztika vonalán, egyéni és társadalmi életünk gyakorlati igényei szerint (egyházközség, család, a lelkiélet magaslatai stb.).

Túl szűk sajnos a rendelkezésünkre álló keret ahhoz, hogy a 36 munkatárs nevét egyenkint felsoroljuk. Pedig munkájuk is megérdemelné, hogy külön-külön kiemeljük őket. Így az olvasóra marad a feladat, hogy a szerzők felől tájékozódjék. A könyv elején található tartalomjegyzék pedig érdeklődési iránya szerint eligazíthatja.

A források idézésénél — a legtöbb szerző ezt megteszi — a 2. Vatikáni Zsinat mellett túlnyomó részt a korszerű irodalommal találkozunk. Magyar nyelvű munkák mellett főként a német nyelvterület szerepel, de francia, angol, olasz, spanyol források sem hiányoznak. Az őskeresztény irodalom, az egyházatyák és a skolasztikusok közvetlen felhasználását azonban sajnos csak igen szórványosan találjuk.

Mindent egybevetve a bécsi egyetem egykor neves lelkipásztorkodástanára, Heinrich Swoboda szójátékát idézem: ‚Theorie ohne Praxis: grau, Praxis ohne Theorie: grausam' (elmélet gyakorlat nélkül szürke dolog, gyakorlat elmélet nélkül viszont szörnyűséges). Az előttünk fekvő kötet ezt a veszélyt áthidalta: a szerkesztők is figye-

lemmel voltak rá, hogy az elmélet és a gyakorlat kiegészítse egymást. Felüdülve gazdagodunk a magyar teológiai írók sokrétű munkáján, amely az utolsó évtizedek túlzásait elkerülve az olvasóval megláttatja Isten Fiának arcvonásait.

Örvendetes, hogy a kiadó Szent István Társulat ismételten módot ad a teológia mai magyar művelőinek arra, hogy nyilvánosságra hozzák egy-egy rövid írásukat. De az Alföldi Nyomda (Debrecen) tetszetős, könnyen olvasható munkája is elismerést érdemel. Várjuk a következő teológiai Évkönyvet!

Gianone Egon

Pázmány Péter művei. Szépirodalmi, Budapest 1983, „Magyar Remekírók" sorozat, 1183 o. **Tarnóc Márton** válogatása, szöveggondozása és jegyzetei.

Az év elején megjelent Pázmány-antológia az újabb magyarországi könyvkiadás egyik jelentős állomása. Régen vártunk erre a kötetre. Senki sem vonhatja kétségbe, hogy Pázmány teremtette meg a magyar irodalmi nyelvet; Kosztolányi ismert szavai szerint „ő a magyar próza atyja és törvényhozója". Szerencsére az utóbbi két évtizedben szép eredményeket mutat fel a Pázmány-kutatás: lassan-lassan kezdi meghozni gyümölcseit „Pázmány ébresztése" (lásd: Vigilia, 1983. július; különösen Bitskey István tanulmánya: „Egy modern Pázmány-kép elé"). Öry Miklós, Klaniczay Tibor, Rónay György, majd Bitskey István, Benda Kálmán, Borsa Gedeon, Hargittay Emil, Holl Béla, Kolozsvári-Grandpierre Emil, Tarnóc Márton és mások kutatásai, szövegkiadványai után egyre hitelesebb képet alkothat a mai magyar olvasó a katolikus megújulás XVII. századi vezéralakjának politikai-vallási, egyházi szerepéről, illetve — ha erre egyáltalán szükség volt — irodalmi jelentőségéről. Tarnóc Márton szép válogatása is ezt segíti elő, hiszen Pázmány Összes Munkái magyar sorozatának kötetei, amelyeket a századforduló táján jelentettek meg, ma már alig hozzáférhetők a nagyközönség számára. Tarnóc Márton az utószóban bemutatja Pázmány művét és újabb értékeléseit: ez a rövid ismertetés is elég ahhoz, hogy az átlagolvasó elhelyezhesse a korban és a magyar kultúrtörténetben ezt a páratlan életművet. Terjedelem szempontjából ez az antológia minden korábbi szövegválogatást felülmúl. A szerkesztő, előnyös helyzetét kihasználva, arra törekedett — mint maga írja (1061—1062 o.) — „hogy mind a polemikus, mind a kegyességi írásokból, de különösen a prédikációkból olyan nagy, összefüggő részeket" vegyen be a kötetbe, „amelyek együtt az egész pázmányi életmű sokszínűségét, nyelvi-esztétikai értékeit hitelesen, a mai olvasó számára is élvezetes formában reprezentálhatják". A szöveget a Magyar Remekírók sorozat gyakorlata szerint gondozta; többek között megőrizta a maitól eltérő, de Pázmány stílusára jellemző hangalakokat és ékezéseket. A prédikációk kivételével közli a latin hivatkozásokat a főszövegben, a fordítást és a magyarázatokat pedig a jegyzetekben. Jegyezzük meg; a jegyzetek általában kielégítők, csak néha a teológiai fogalmak magyarázata pontatlan (pl. az 1075. oldalon a Szentháromságra vonatkozó latin terminológia értelmezése). Az antológia sikere is bizonyítja, hogy nagy-nagy űrt tölt be ez a szép Pázmány-válogatás.

Szabó F.

Pázmány Péter. Válogatás műveiből. Válogatta: **Öry Miklós, Szabó Ferenc** és **Vass Péter.** Szent István Társulat, Budapest 1983. I. k. 401, II. k. 378, III. k. 383 o.

Röviddel Tarnóc Márton fönt ismertetett kitűnő válogatása után jelent meg impozáns kiállításban a Szent István Társulat kiadványa, újabb örvendetes jeleként a hazai Pázmány-reneszánsznak. Sajnos a három szerkesztő közül csak egy érte meg a kötet megjelenését. P. Örynek — Szabó Ferenccel együttműködve — az I. kötethez írt alapos bevezető volt utolsó nagyobb munkája. Ebben a 74 oldalas életrajzban és méltatásban olyan ember szól, aki egy életen át tanulmányozta Pázmányt, tehát kevés szóval is sokat tud mondani, és amit közöl, csupa lényeg. Értékesek és érdekesek a hozzá-

füzött függelékek is: Pázmány műveinek és a róla szóló fontosabb irodalomnak felsorolása, időrendi táblázat — párhuzamosan a hazai és európai politikai és kulturális eseményekkel — és néhány kérdés, ami P. Őry kutatásainak középpontjában állott.

A válogatás első kötete keresztmetszetet ad Pázmány műveiből — a Prédikációkat kivéve — és leveleiből. A szerkesztők jelzik, hogy elsősorban a teológiai és nyelvi szempontból ma is jelentős művekből nyújtanak szemelvényeket, aránylag kevesebb helyet adva a vitairatoknak, annál többet idézve főművéből, a Kalauzból (több mind 100 oldal — Tarnóc válogatása csak az 1. és 2. könyvből idéz). Az egyes művek elé rövid bevezetőt írtak; a szómagyarázatot (lábjegyzet formájában) kissé keveselljük, minthogy a szöveg mindenben, írásmódban is teljesen az ÖM kiadását követi. Tarnóc szótára részletesebb. A szemelvényeket összehasonlítva úgy látszik, hogy a kétféle válogatás semmiképpen sem teszi fölöslegessé egymást: Pázmány óriási kincstárából bőven volt mit meríteni. Örömmel látjuk, hogy mind a két válogatás kiaknázza Pázmánynak olyan par excellence „lelki" műveit, mint a Rövid tanúság, az Imádságos könyv (a szemelvényekből csak egyetlenegy egyezik!), a Kempis-fordítás, bár utóbbiból Őryék sajnálatosan keveset hoznak. Egyáltalán nem találjuk ebben a válogatásban Pázmány legélesebb vitairatait, pl. a Magyarinak írt Feleletet, a „csepregiek" elleni két írást, a „Setét hajnalcsillag után bujdosó lutheristák vezetője"-t stb. Természetesen lehetetlen volt mellőzni az „Öt szép levél"-ből való szemelvényt, hiszen ez valóságos stílusbeli remeklés. A szemelvények után a kötet közli a nagyszombati egyetem alapítólevelét és Pázmány 13 levelét meg két beszédét, amelyek egyike az 1629-i egyházmegyei zsinaton a papsághoz intézett gyönyörű buzdítás.

A II—III. kötet a Prédikációknak van szentelve. Ezt még a piarista Vass Péter állította össze ill. válogatta ki. Halála után kérte fel a Szent István Társulat P. Őryt a munka folytatására. A válogatás Pázmány csodálatos „ajánló írásával" kezdődik a „tellyes Szentháromság egy bizony Istenhez". Ezután a II. kötetben — az olvasókhoz és a prédikátorokhoz szóló intést követően — 23, a III.-ban pedig 25 beszédet találunk. A II. k. végére a két másik szerkesztő egy függeléket csatolt: Pázmány első nagypénteki beszédének egy része „verssorokba" tördelve. Összehasonlítottuk a két válogatást: mindössze 17 prédikáció egyezik, bár Tarnóc is majdnem a könyv felét szenteli a prédikációknak.

Gratulálunk a Szent István Társulatnak ehhez a kiadványhoz, és reméljük, hogy sokan merítenek majd Pázmány mélységes hitének, tiszta tanításának és tősgyökeres magyar nyelvének kifogyhatatlan forrásaiból. S. M.

Bibliai szókönyv. Szókonkordancia a Károli Gáspár fordítású (1908) Bibliához. Evangéliumi Kiadó (1984), 600 o. — Bibliai nevek és fogalmak. 294 o.

„Sok hívő ember által — hosszú évek munkájával — imádságos szívvel készített bibliai szókönyvet (konkordanciát) nyújtunk át mindazoknak, akik szeretik, olvassák és kutatják Isten Igéjét." Ezzel a szép bevezető mondattal adja kézbe a kiadó ezt a bibliaelemzéshez szinte nélkülözhetetlen segédkönyvet. Konkordancia annyit jelent, mint a Szentírásban előforduló szavak felsorolása betűrendben, ezen belül a bibliai könyvek sorrendjében, lelőhelyek szerint. A terjedelem persze eleve sejteti, hogy a gyűjtemény egyik szempontból sem teljes, válogatni, súlypontozni kényszerül. Helyigényes a világos, áttekinthető beosztásra és olvashatóságra való törekvés is, ezt azonban csak dicsérni lehet. Néhány fontos szónál a végén még további előfordulási helyek pusztán számszerű felsorolását is találjuk.

Függelékben a könyv 96 görög és héber bibliai kifejezést hoz, ezek lelőhelyeivel és a magyar megfelelők listázásával. Meggyőző bizonyíték ez arra, milyen fontos lehet olykor az eredetiig visszamenni, hiszen ugyanazt a szót a magyar szöveg sokféleképpen fordítja.

Az előszó sajnálkozva jegyzi meg, hogy „az európai nyelvek közül szinte a magyar az utolsó, amelynek a mai napig sincs . . . bibliai szókönyve." Ennél is szomorúbb,

hogy nincs ökumenikus fordítása, ami megkímélhetne attól, hogy kétfelől végezzék a konkordanciával járó roppant munkát. (Tudjuk, hogy katolikus részről is folyik ilyen munka, de sajnos a kiadásig — még? — nem jutott el.) Sőt bizonyos mértékig az összeállítás még a magyar protestánsok részére is „félmúlt", mert a Károli-biblián, nem pedig az Ökumenikus Tanács 1975-ös új szövegén alapul. Hogy csak egy-két példát hozzak: utóbbiban a „barom" szót már a ma használatos „állat" helyettesíti, a „felebarát" helyén nem egyszer „embertárs" vagy „testvér" áll. Ez persze elvileg minden élőnyelvi konkordancia végzete: az új meg új fordításokkal elavul. Mindamellett a kulcsszavak a különböző fordításokban eléggé azonosak ahhoz, hogy egy kis „nyomozással" ez a munka — amelynek tető alá hozásához csak szeretettel és egy kis „szent irigységgel" gratulálhatunk — hasznos szolgálatot tehet minden tanulmányozónak.

A Szókönyvet kiegészíti a „Bibliai nevek és fogalmak" gyűjteménye. A neveknél mindenütt megadja az etimológiát és az előfordulás helyét, a fogalmaknál rövid, tömör magyarázatot a fontosabb lelőhelyekkel együtt. A gyűjtemény német és angol forrásokon alapul. Nemcsak lexikonként, hanem „mini-életrajzként" is jól használható, mert a Biblia nagy alakjainak életét helyről helyre végigkíséri. Némi egyoldalúságtól itt-ott persze nem mentes: pl. említi Péter Fülöp Cezáreája-beli vallomását, de Jézus rákövetkező ígéretét nem; ragaszkodik Jézus „vérszerinti testvéreinek" elavult elméletéhez (viszont vallja a Szentlélektől való szüzi foganását). — A könyv érdekes mellékletekkel zárul: 1) Időrendi táblázat Ábrahámtól Jeruzsálem lerombolásáig, tekintettel Izraelre és szomszédaira, 2) Evangéliumi összhang, azaz a Jézus életére vonatkozó helyek időrendi felsorolása, 3) Isten, Jézus Krisztus és a Szentlélek nevei és címei a Károli-biblia szerint. (Nézetünk szerint nem valószínű, hogy a Szentlélek helyében elterjedne a kiadótól újabban folyvást javasolt „Szent Szellem". Az új prot. fordítás sem alkalmazza.) Függelékben még az Úr megváltottainak neveit, Jézus csodáinak és hasonlatainak és az ószövetség csodáinak felsorolását találjuk.

Az ízléses kiállításban, használatra alkalmas, tartós kötésben közreadott két munka jól tükrözi testvéreink biblikus szellemét. Kaphatók a kiadónál: Evangéliumi Kiadó (Ungarische Schriftenmission), Hopfauer Str. 44, D-7 Stuttgart 80. S. M.

Cserháti, Franz: Eingliederung in die Kirche um des Heiles willen (Az egyházhoz tartozás az üdvösség végett). Peter Lang, Frankfurt/M.; Bern; New York. Europäische Hochschulschriften, Reihe XX, Bd. 288. 1984, 257 o.

Krisztus a világ megváltója, az embereknek vele kell egyesülniök, hogy üdvözülhessenek. Ő pedig azt kívánja, hogy hitünk megvallásával és a keresztség felvételével lépjünk be egyházába (Mk 16,16; Jn 3,5). Ennek a megfontolásnak alapján hamar kialakult a teológiai elv: extra ecclesiam nulla salus (az egyházon kívül nem lehetséges az üdvösség). — Ugyanakkor azonban Krisztus és apostolai tanítják azt is, hogy Isten nem hagy el senkit; azt akarja hogy minden ember üdvözüljön (Mt 5,45; ApCsel 17, 25-28; 1Tim 2,4). Vagyis: az üdvösségnek valamiképpen mégiscsak lehetségesnek kell lennie az egyházon kívül is, hisz milliók tudomást sem vehettek róla.

Ennek a két látszólag ellentétes elvnek a helyes megértését tárgyalja a szatmári egyházmegyéből származó teológus doktori tanulmánya. Főleg a II. Vatikáni Zsinat tanítását veszi figyelembe, s ebben is a Lumen Gentium konstitúció történetét és első két fejezetét. De megvizsgálja a két elv biblikus alapjait is. A szentatyák iratait kutatva pedig megállapítja, hogy inkább az első elvet domborították ki; axiómaként kezelték, bár megengedték, hogy vannak alóla „kivételek": a katekumenek, akik még megkeresztelkedésük előtt vérüket ontották Krisztusért és azok, akiknek Krisztus a pokol tornácára szállva megvitte a megváltás kegyelmét (pl. próféták és egyéb „igazak").

Ezeknek a szempontoknak a figyelembevételével a régebbi teológusok vágy- és vérkeresztségről beszéltek. Így részesülhettek Krisztus megváltó kegyelmében, így

kapcsolódtak az egyházba azok is, akik őszinte szívvel keresték Istent, de önhibájukon kívül nem ismerhették meg Krisztust és közösségét. Ezt a gondolatot fejlesztette tovább Karl Rahner. Anoním (névtelen) kereszténynek nevezte azokat, akik ezen a „kerülő úton" juthattak el az üdvösségre. — Cserháti a megoldást a Zsinatnak az egyházról adott tanításában keresi: az egyház mintegy Isten szakramentuma (LG. I. 1.) és Isten népe (II. 9.).

Az egyház mint a megváltás jele és eszköze egyetlen (I. 8). Tehát csak hozzá tartozva részesedhetünk Krisztus megváltó kegyelmében. A Zsinat azt is kijelenti, hogy „Ez az Egyház ebben a világban mint alkotmányos és rendezett társaság, a katolikus egyházban áll fenn" (I. 8.). A kifejezést: fennáll (consistit) és nem „van", a zsinati atyák figyelmes és hosszú megfontolás után választották. Ki akarták fejezni, hogy a katolikus egyházban megtalálható a Krisztustól megkívánt hit, keresztség és hierarchikus egység, vagyis teljesség. De elfogadták azt is, hogy „szervezetén kívül is megtalálható a megszentelődés sok eszköze és sok igazság" (uo.). Áll ez elsősorban a nem-katolikus keresztény egyházakra és „egyházi közösségekre": a Szentlélek „adományai és kegyelmei által bennük is munkálkodik megszentelő erejével" (II. 15.). Ezekkel tehát „a kapcsolatok sok szála köti össze". De „különféle fokozatokban kapcsolódnak az Isten népéhez" azok is, akik még nem fogadták el az evangéliumot, de Isten-hívők (II. 16.). Vagyis ezekben is működik Krisztus megváltó kegyelme, ezek is az ő megszentelő erejének jelei és eszközei, s ennélfogva — vonja le a következtetést Cserháti — ezek is az egyetlen egyház közösségéhez tartoznak, mert „bennük is vannak egyházi elemek" (233 o.), jóllehet hiányzik a megkívánt teljesség.

Mondhatnánk úgy is, hogy Cserháti a rahneri gondolatot fogalmazza át: nem anoním kereszténykről, hanem anoním egyházakról, egyházhoz kapcsolódó közösségekről beszél. Vonalvezetése logikusan próbálja kifejteni a Zsinat idevágó tanítását. Meglátását értékesnek tarthatják az ökumenizmussal foglalkozó teológusok. További tanulmányoknak kell majd kimutatni, hogy mennyire oldotta meg a rahneri felfogás ellen felhozott ellenvetéseket — amelyek rá is állnak: eleget tesz-e ez a gyakran csak „általános hit" a Krisztustól akart elkötelezettségnek és jogos-e valamiképpen a katolikus egyház tagjainak tartani azokat a közösségeket is, amelyek magukat kifejezetten különbözőnek tekintik.

Benkő A.

Rajz Mihály: Családunk katekizmusa. Szent István Társulat, Budapest, 1983, 517 + 502 o.

Ahogy a szerző maga is említi, többszörösen kipróbált kateketikai előadás-sorozatát tette közzé elmélkedtető formában. Egyszersmind igyekezett időszerűvé tenni a Zsinat tanítása alapján.

Igen találó és fontos a célkitűzés és a felépítés. Az első kötet hitünk alaptételeit fejtegeti a Hiszekegy főbb pontjain keresztül: Isten, Jézus Krisztus, Egyház. Ennek kapcsán sok jelentős problémára tér ki. Így pl. Isten titkának szemlélésénél felveti a kérdést: „Mi van a természeti törvényekkel?" Tárgyal a lélek halhatatlanságáról, akaratunk gyöngeségéről stb. Az egyház titkát a Lumen Gentium dokumentum alapján fejtegeti. Megkapók az alcímek. A magyarázatnál azonban jobban ki kellett volna domborítani a Zsinat szellemét, beállítottságát. Az egyházról szóló fejezetben hiába keresünk köznyelven érthető fejtegetést az egyházról mint az üdvösség szentségéről. Ez pedig megszabja az egész dokumentum irányát. Nagyon szűkre szabott a világiak mai szerepét és feladatát tárgyaló fejezet; hisz a könyv elsősorban nekik szól.

A második kötet a szentségekről és a parancsokról tárgyal. Értékes megállapítások mellett (pl. okosságról, a magánkinyilatkoztatásokról) anakronisztikusan hat a hatodik és kilencedik parancs „szomorú következményeiről" írt fejezet (463—465).

Igen helyesen hitet és nem elvont tanítást akar továbbadni. A család központi szerepére épít. A paptestvérek mellett a fiatalabb nemzedék is sok gyöngyöt talál ebben

a terjedelmes munkában; jóllehet nyelvezete és hozzáállása inkább azokat veszi tekintetbe, akik még megkapták a régi, szolid vallásos nevelés alapjait.

Fényesi Márk

Guy Gaucher: Histoire d'une vie. (Egy élet története.) Thèrèse Martin (1873—1897). Cerf, Paris 1982, 256 o.

Guy Gaucher szerint 1898—1947 között 865 mű jelent meg Szent Terézről, de kevés közte az életrajz. Az „Egy lélek története" világsikere után ez érthető is. Ki merte volna felvenni a versenyt a Szent önéletrajzával? Születésének 100. évfordulójára ismét a tanulmányok sorozata jelent meg, de életrajz kevés (P. Laurentin, J. F. Six). Ebből az alkalomból indult meg összes műveinek kritikai kiadása, amely befejezés előtt áll. Guy Gaucher kármelita atya 13 éve dolgozik a munkacsoportban. Több tanulmánya és könyve jelent már meg Szent Terézről. Most pedig életrajzzal lepi meg a Szent tisztelőit.

Könyve tudományos szempontból is kifogástalan. 942 utalás van benne, de ne gondoljuk, hogy ezzel megnehezíti az olvasást. A forrásokat a könyv végén tünteti fel oldalak szerint, s így a szövegben magában még utalni sem kellett a jegyzetekre. L. Tudeau, a könyv első ismertetője megjegyzi, hogy Gaucher atya munkája hasonlít Szent Teréz édesanyjának csipkeverő mesterségéhez pontosságban és aprólékosságban.

A szerző annyira tárgyilagos, hogy nem is kommentál: ő csak beszámol, elmondja a Szent életét kutató munkája alapján. Hadd beszéljenek a tények, az idézetek, a korabeli tanúk! Sok olyan részletet idéz, amit a legjobban dokumentált könyvekben sem találunk meg, pl. Szent Teréz kutyájának történetét! Képanyaga is nagyszerűen talál a szöveghez. Teréz nem elszigetelten áll, hanem családja, kolostora élő személyei között, korába ágyazva.

A könyvben végigkísérhetjük a Szent lelki fejlődését a lelki gyermekség felfedezéséig s onnan haláláig. De nem áll meg itt sem a szerző. 13 oldalon beszámol „a dicsőség orkánjáról" (XI. Pius mondása), sírontúli életéről, hatásáról. Ezt a szakaszt II. János Pál pápa lisieux-i látogatásával zárja (1980. jún. 2). És még most sem tud elszakadni Teréztől. Hatását azzal érzékelteti, hogy vallomásokat közöl: a század elejétől napjainkig, olimpiai bajnoktól pápáig. Hét oldalon 19 tanú szólal meg, pl. Albino Luciani, a későbbi pápa, Charles Maurras, az Action Française alapítója, Alain Mimoun maratoni bajnok stb. Befejezésül még közli a Martin- és Guérin-család nemzetségtábláját és továbbvezető irodalmat is nyújt. Jelenleg ez az életrajz a legjobb bevezető Szent Teréz írásaihoz. Ha megjelenne magyarul is, segítene abban, hogy igazán megismerjük a sokáig félreértett „kis Terézt".

Sz. M.

Jézus Krisztus. Újszövetségi kinyilatkoztatás. Egyházmegyei Hitoktató Tanács. Szabadka 1982, 97 o.
A teremtés. A Biblia és története. Agape, Novi Sad (Cara Dusana 4), 1983.
Házszentelés. Vetéssorozat 6. Agape, Novi Sad 1983, 32 o.

Örömmel üdvözöljük a bácskai katolikus kiadók újabb könyveit, füzeteit. A szabadkai egyházmegye hittankönyv-sorozatának legújabb kötete (vö. Szolgálat 54. sz.) a már ismert szerkesztőbizottság irányítása alatt készült. Stílusában és feldolgozásában is követi a már bevált beosztást és módszert. A 30 lecke alapanyagát szentírási szövegek illetve összefoglalásuk alkotja. De külön súlyt fektetnek arra, hogy a fiatalok megszeressék Jézust, barátjuknak tekintsék — akinek barátsága kötelességet is jelent. A „Lexikon" és a „Tanuljunk" függelék a fogalmak tisztásához és rögzítéséhez nyújt fontos segédeszközt. — Ismét tetszetős és jól kiválogatott képek teszik vonzóvá a kiadványt.

Az Agape töretlenül folytatja az „Isten népének története" c. ószövetségi bibliai képregény-sorozatot. (Vö. Szolgálat 48. és 56. sz.) Eddig 16 füzet jelent meg. Az újabb kezdeményezésekből kettőt emelünk ki.

A Biblia és története c. sorozat eredetileg francia és olasz együttműködésben jelent meg, Enrico Galbiati szerkesztésében. A 7 kötet első száma a Teremtést tárgyalja. A mai ember is érdeklődik a teremtett világ eredete után. A tudományos kiadványok egyike-másika és főleg a tömegtájékoztatási eszközök néha a bibliától eltérő felfogást látszanak hirdetni. Úgy tűnik, mintha ellentét lenne a hit és a tudomány között; vagy pedig az a benyomás, hogy a biblia nem más, mint a korabeli mezopotámiai mítoszok zsidó vetülete. Az ízléses kiállítású könyv egyik súlpontja éppen ez az összehasonlítás. Ismerteti az Enuma elis c. költemény politeista felfogását. Echnaton fáraó monoteizmusát, a Gilgames eposz vízözön-elbeszélését. Vázolja az ószövetségben fellelhető főbb források, az ún. jahvista és papi iratok jellegzetességét. Ezvel eleget tesz a mai szentírásmagyarázat követelményeinek és a helyes értelemben vett apologetikának. Ennek az igénynek felel meg a horvát kiadás és az azt közvetlenül követő magyar szöveg, és két új fejezetet iktat még be: ‚A szentírás elbeszélés jellege és nyitott kérdések. A szentírás és a tudomány: a teremtés két különböző értelmezése' (24. fejezet); ‚Honnan származik az élet? Mi az ember?' (25. fejezet). Rövid 2—2 oldalon nemigen lehetett volna világosabb s egyszersmind nyíltabb eligazítást adni. — A nem hívők is érdeklődéssel forgathatják.

A „Vetés" sorozat népszerű formában tárgyal egy-egy aktuális kérdést. Eddig négy füzet jelent meg: Megváltásunk szent éve; Az aratnivaló sok . . . (A papi és szerzetesi hivatásokról); A fatimai látnokok; Házszentelés. Hasonló célt szolgál a Pénzes János esperes (Horgos, Partizanska 17) kiadásában megjelent: Vasárnapi szentmise (34 o.) c. füzet is.

Eke B. Antal

Donald P. McNeill — Douglas A. Morrison — Henri J. M. Nouwen: E g y ü t t é r z é s. Elmélkedés a keresztény életről. (Compassion. A Reflection On the Christian Life.) Garden City, N. Y., Doubleday, 1983, 145 o.

H. Nouwen holland származású, Amerikában élő pap, számos értékes lelki könyv írója, két paptársával — D. McNeill a Notre Dame egyetemen, D. Morrison a washingtoni katolikus egyetemen tanít — megtévesztően vékony könyvecskében a kereszténység legfontosabb üzenetét próbálja összefoglalni. A szerzők számára a címadó szó: „együttérzés" több, mint részvét érzése szenvedőkkel szemben, több, mint puszta meghatódás mások fájdalma láttán: ők a **compassion** kifejezést szó szerint értik, mint „együtt-szenvedést", azaz sorsközösség-vállalást a szenvedővel, belépést mások szenvedésébe, és a szónak éppen ebben a mélyebb értelmében találják meg a keresztény jóhír és a keresztény élet igazi lényegét. A könyv felépítése Nouwen korábbi műveihez hasonlóan a mondanivaló gazdagságát meghazudtolóan csupaszra fosztott, egyszerű. Három részből áll: **az együttérző Isten** jellemzőinek (szolidáris, szolgáló, engedelmes) leírását **az együttérző életforma** elemeinek (közösség, kimozdítottság, összetartozás), majd **az együttérzés gyakorlása** összetevőinek (türelem, ima, tevékenység) ismertetése követi.

Isten együttérző Isten. Olyan **szolidáris** velünk emberekkel, hogy Emmánuel, Velünk-az-Isten lett, eljött megosztani velünk életünket, „közöttünk élt" (Jn 1,14). Isten szeretetének misztériuma nem az, hogy megszünteti kínjainkat, hanem hogy magára veszi őket, és így ad új életet. Isten Jézusban magáévá tette a megtört emberi sorsot, „bűnné vált érettünk" (2Kor 5,21). Jézus az isteni együttérzés konkrét megtestesítése. Jézus nem lenyúlt értünk a magasból, hogy kiemeljen bennünket a gondok és bajok közül, hanem feladta isteni előjogait, kiüresítette önmagát és **szolgaként** jött közénk. A rabszolga állapotában mutatja meg, hogy ki is valójában az Isten. Mint szolga nem

álruhát vesz magára, nem tőle idegen létformában jelenik meg, hanem éppen a szolgaságban mutatja meg nekünk, hogy ilyen az Isten. Tehát a Jézus mozgásában megnyilvánuló szüntelen lefelé irányultság egyre megalázóbb körülmények közé nem távolodás Istentől, hanem közeledés Isten igazi lételeméhez, Istenhez, aki nem uralkodni, hanem szolgálni akar. Jézus szolgaságának az **engedelmesség** adja meg legmélyebb dimenzióját. Jézus azért jött hozzánk szolgaként, mert küldve volt. Engedelmessége nem egy parancs katonás, „vak" kivitelezése: Jézus egész lényével végtelen szeretettel figyel az Atyára, és nincs más vágya, mint életté váltani az Atya akaratát. Jézusban Isten együttérzése úgy jelenik meg, mint együttszenvedés engedelmességből.

A keresztény **közösség** azért születik, hogy Isten együttérzését láthatóvá tegye a mindennapi élet kézzelfoghatóságában. Az emberi szenvedés mérhetetlen arányokban és személytelen módon való bemutatása a rádió, tévé, sajtó révén inkább negatív érzéseket hív elő az emberből. Csak a keresztény közösség képes közvetíteni a világ szenvedése és az egyén között, mert a közösség a közvetítő Krisztus élő jelenléte. Közösen megélt életünk révén részesei leszünk az isteni kompassiónak. A keresztény közösség paradoxona, hogy helyükről **kimozdított** emberekből alakul. Jézus elhív bennünket szokásos, „rendes" helyünkről. Hagyd el apádat és anyádat. Fogd az eke szarvát és ne nézz vissza. Ebben az önkéntes kimozdítottságban követjük az otthontalan Jézust, nem próbálunk hamis kényelmet teremteni magunknak, megéljük belső összetört állapotunkat és szolidaritást vállalunk mások összetörtségével. Thomas Merton kifejezését használva, „eltűnök a világból, mint érdeklődés tárgya, azért, hogy jelen legyek mindenütt elrejtettségben és együttérzésben". Az önkéntes kimozdítottságnak azonban csak akkor van értelme, ha **összegyűjt** bennünket valami új módon. Ebben az új összetartozásban az egyes emberek egyre inkább kiüresítik magukat, és így helyet teremtenek magukban a másik számára: megtanulják osztatlan szívvel-figyelemmel hallgatni a másikat.

Isten mindíg hív. Ahhoz, hogy meghalljuk ezt a hívást és engedjük, hogy az vezessen bennünket, fegyelmezetten kell élnünk. Pozitív értelemben vett, tevékeny **türelemmel** kell szembenéznünk feladatainkkal, a felmerülő szituációkkal, belépnünk a bennünket körülvevő élet sűrűjébe, viselnünk a magunkban és környezetünkben jelenlevő szenvedést. Ez az evangéliumi türelem kiemel minket az evilági idő (chronos) börtönéből és emberekkel való találkozásainkat üdvösséggel teli idővé (kairos) változtatja. A türelmes ember mindig talál időt **imára**, mert tudja, hogy az ima a keresztény életben létfontosságú. Az ima kapcsolatba hoz bennünket annak az együttérző Istennek a Lelkével, aki az emberi család minden egyes tagját személy szerint szereti. Ezért az ima nem elválaszt minket az emberektől, hanem összeköt velük: a velük való szolidaritás első kifejeződése. Ahogy intimitásunk Istennel növekszik, nől bennünk a másokért való felelősség érzése is. Ima révén fedezzük fel magunkban a határtalan teret, melybe minden ember belefér, beleértve ellenségeinket is. Cselekedeteink az ima gyümölcsei. Az igazi ima cselekvésre indít, könnyek letörlésére, sebek kötözésére, éhezők táplálására. Az együttérző **tevékenység** hálás, még ha nincsenek is látható sikerei, hálás, mert más emberek segítése Isten együttérző jelenlétének kifejeződése. De mindig emlékeznünk kell arra, hogy nem mi váltjuk meg a világot, hogy Jézus már megváltott. Mi csak láthatóvá tesszük azt, ami Benne már megvalósult.

Helyenként a könyvben a megfogalmazás kissé egyoldalúvá válik, és ezt a benyomást adja, mintha a legszegényebbek megsegítésén való közvetlen munkálkodás lenne az egyetlen elfogadható, autentikus keresztény elfoglaltság. De a műnek mint egésznek a mondanivalója, hogy a keresztény élet mint Jézus-követés rászorulók szolgálata mély szolidaritással, általánosan érvényes tétel, s így a szerzők, bár nem lépnek fel ilyen igénnyel, szép és igaz szintézist állítanak elénk.

Lelóczky Gyula

HALOTTAINK

Káli László ny. tatabányai pléb. ápr. 2-án. 16 éve volt súlyos beteg. Jászapátiban tem. (56)

Bátai István ny. áldozópap ápr. 2-án (76,50)

Tóth István Zoltán ny. esperespléb. máj 4-én Párkány-Ebeden (Sturovó-Obid, ČSSR (80,56)

Pál Domokos tb. kanonok, ny. pléb. máj. 12-én Kézdiszentléleken (Románia) (81,57)

Várfalvi Mihály főesp., mádi pléb. máj. 15-én. Diósgyőrött tem. (75,52)

Erdélyi Guidó Imre ciszterci, vasmisés, középisk. tanár máj. 20-án. A székesfehérvári Nagyboldogasszony templom kriptájába tem. (92,72,67)

Maráczi Pál Orbán aranyfogad. szerzetes Nápolyban máj. 27-én. A kínai misszióban működött (79)

Ujfalusi István püspöki tanácsos, jún. 2-án Vácott. Pécelen tem. (67,42)

Klonfár János püsp. tanácsos, segédlelkész, művész jún. 4-én Zalaegerszegen (58,33)

Pfleger Mihály Farkas OFM Grácban jún. 6-án (72,52,47)

P. Hegyi Fábián SJ jún. 13-án Budapesten. Pannonhalmán tem. (81,64,50)

Dr. Száva János egri kanonok, az Ecclesia Szövetkezet elnöke jún. 14-én Budapesten. Az egri bazilikába temették (79,56)

László Dénes erdélyi em. ny. pléb. a brassói papi otthonban jún. közepén (71,46)

Serbán Mihály g. kat. lelkész jún. 19-én. A kerepestarcsai temetőbe tem. (70)

Patakfalvi Géza h. főesp., ny. pléb. a székesfehérvári papi otthonban jún. 19-én. Zagyvaszántón temették.

Papp Lajos ny. esperespléb. jún. 20-án ugyanott. Sorokpolányon tem. (68,44)

Gampe Károly ny. esperespléb. jún. 21-én, Úrnapján, szentmisére készülve Érsemjénben (váradi egyházmegye) (74,48)

Nyolczas József Ipoly ny. ciszterci tanár, érseki tanácsos, karnagy-káplán jún. 25-én Nyíregyházán. Zircen temették (78,55)

P. Schwáb András SJ jún. 25-én Rio de Janeiro-ban (Brazília) (72,56,44)

Dr. Bosnyák Károly OFM, érd. esperes, tótszerdahelyi pléb. Nagykanizsán (70,50,45)

Bánhidi László püsp. tanácsos, ny. szőregi pléb., a KALÁSZ egykori egyházmegyei vezetője júl. 1-én Szegeden. A belvárosi temetőbe tem. (70,48)

Tóth István érd. esp., ny. pléb. júl. 1-én a székesfehérvári papi otthonban. Lajosmizsén temették (78,54)

Dr. Meszlényi Antal nagyprépost, ny. egyetemi rk. tanár, neves egyháztörténész a székesfehérvári papi otthonban. Júl. 2-án temették az esztergomi bazilikában (91,63)

Horváth Géza szalézi atya Óbudán júl. 2-án (71,48,42)

Dr. Sólyom Sándor c. esperespléb. júl. 8-án a szentmisén, igehirdetés közben. Az Újpest-kertvárosi plébániatemplom kriptájába tem. (78,47)

Darányi Zoltán érs. tanácsos, ny. pléb. júl. 11-én Miskolcon. A Miskolc-mindszenti templom kriptájába tem. (85.61)

Altrichter Ferenc c. esperespléb. júl. 11-én. Volt plébániáján, a Székesfehérmaroshegyi templom kriptájába tem. (73,47)

Szentirmay Károly c. prépost, tahitótfalui esp. pléb. júliusban

Malinóczki József esperespl. júl. 13-án Hejcén (62,32)

Dr. Németh Pál szentszéki bíró, ny. templomig. aranyjubileuma előestéjén, júl. 14-én Győrben. A győr-szigeti temetőbe tem. (77,50)

Csató Gyula püsp. tanácsos, aranymisés erzsébeti pléb. júl. 15-én (76,53)

Garamszegi László káplán júl. 17-én Budapesten. A Farkasréti temetőbe tem. (61,37)

Dr. Bády Ferenc protonot. kanonok, főesperes, az esztergomi egyházmegye általános helynöke júl. 19-én Budapesten (72,48)

Szelenczey Béla tb. esperes, ny. acsalagi pléb. júl. 19-én Sopronban. A süttöri temetőbe tem. (70,47)

Káplár István szabolcsveresmarti g. kat. paróchus. Júl. 24-én temette Keresztes Szilárd segédpüspök (49,21)

Csordás Imre mezőcsáti pléb. júl. 24-én. Nagycsécsen tem. (53,30)

Malis István érs. tanácsos, lelkész júl. 28-án Budapesten. Esztergomban tem. (69,44)

P. Sümegh Lothár Ferenc OSB, mariazelli magyar gyóntató júl. 31-én. Ott is temették (77,59,54)

Éberwein Sándor, a nagyváradi székeskáptalan kanonokja. Aug. 10-én temették Nagyváradon (42)

Marycz János ny. pléb. aug. 10-én Székesfehérvárott. A Hosszú temetőbe tem. (85)

Varga József tb. főesp., ny. pléb. aug. 19-én. Mosonmagyaróvárott tem. (77,52)

Bodnár Barnabás ny. pléb. Székesfehérvárott aug. 19-én. A Szentháromság temetőbe tem. (55,33)

Székely Artúr Pál balatonfőkajári esp. pléb. aug. 24-én (83,57)

Borbály József érs. tan., lelkész aug. 25-én. Szülőfalujában, Varsányban tem. (54,26)

Kápolny Jenő ny. pléb. aug. 25-én Orosztoronyban tem. (77,49)

Msgr. Dr. Demel Iván szept. 1-ről 2-re virradó éjszakán, Bécsben; az ottani Zentralfriedhof-ba tem. (71,46)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

+

MSGR. DR. MESTER ISTVÁN
(1917—1984)

Személyében nemcsak Krisztus igaz szolgája, nemcsak a római papi kongregáció megbecsült tisztviselője, hanem a magyarok nagy jótevője hagyott itt fájdalmas-hirtelen bennünket.

1917. aug. 20-án született Kassán. Az egri egyházmegye papjává szentelték 1941. jún. 15-én. Teológiai doktorátust is szerzett a Pázmány Péter Tudományegyetemen. Mint helyettes plébános, majd mint az egyházmegyei iroda jegyzője és az egri szeminárium tanára működött, majd az érseki aulában volt szertartó. 1944/45-ben tábori lelkész az orosz fronton. Érseke, Czapik Gyula 1947-ben Rómába küldte, ahol „utriusque iuris" licenciátust szerzett. 1964-ig gondnoka volt a Via Giulián lévő Pápai Magyar Intézetnek. Msgr. Zágon Józseffel együtt létrehozták a római Szent István zarándokházat, amelynek vezetése és sokféle gondja Zágon halála után (1975) teljesen rá maradt. 1952-ben lépett a Szentszék szolgálatába. 1970-ben VI. Páltól prelátusi címet kapott, 1973 júniusában pedig osztályvezető lett a papi kongregációban. Munkája a papság ügyeivel hozta kapcsolatba. Erről természetesen nem beszélt; de rengeteg elfoglaltságot, sok gondot és gyakran szomorúságot jelentett számára. „Minőségi" munkájának legjobb bizonysága, hogy a Szentatya maga is többször közvetlenül igénybe vette információit.

Aki érintkezésbe került vele, nem a „kuriális ember" benyomását kapta. Bár csiszolt modora erre vallott, de élénkebb, mondhatni nyugtalanabb volt. „A mi dolgunk — írta egyik levelében — tenni, ami lehet, s nem idegeskedni; ezt elsősorban magamnak mondom, mert én sem vagyok nyugodt természetű, és nehezen tudom elviselni a lassú dolgokat." Ugyanakkor hajlama volt a töprengésre, saját szavával a belső „megakadásra" is. De tudta, hol kell keresni ilyenkor a megoldást: „Mikor az ember lehetetlen (vagy annak látszó) dolgokat észlel — mint feladatokat —, nincs más, mint a Creator Spiritus-hoz fordulni, Aki a semmiből tud előhozni dolgokat."

Egyházjogi téren állandóan továbbképezte magát. Kiadta Sipos István „Enchiridion Iuris Canonici" c. művét, számos tanulmányt írt szakfolyóiratokba. Nagyra becsülték kollégáinak tartott előadásait a joggyakorlatról és ügyintézésről. Részt vett a kánonjog revízióján dolgozó pápai bizottság több munkacsoportjában, s azok közt a szakemberek közt is ott volt, akikre a Szentatya a kódex végső lektorálását bízta.

„Tartózkodó egyéniségének látszata alatt a baráti érzés melege rejtezett, s ez végül is meghódított mindenkit" — mondotta gyászbeszédében Oddi bíboros, a kongregáció prefektusa. Különösen népszerűek voltak a szobájában lefolyt délelőtti „munkakávézások", meghitt beszélgetés közepett.

Kartársait mindig kész volt segíteni tudásával, tapasztalataival. Fölöttesei iránt lojális, de nyílt volt, az elveket illetően nem ismert megalkuvást. Véleményét tiszteletben tartották, mert tudták, hogy jól megalapozott. A tények és helyzetek fölmérésében nagy józanságot és nyitottságot tanúsított. „Benne olyan személyt veszítünk el, aki a komoly tudományos felkészültség, a hivatásos szakértelem, a szorgalmas munka, a becsületesség, az igazságérzés, a papi problémák és a lelkipásztori munka iránt tanúsított megértés értékes példaképe" — mondja a már idézett Silvio Oddi. De belül sokat gyötrődött is a problémákon, amelyeket hordozott.

A honfitársait segítő sokféle tevékenység — amit mind teljesen egyedül végzett — magában is elég lett volna egy embernek. Készségesen állt mindenben és mindenkor rendelkezésre. A Rómába jövőknek szállást, pápai kihallgatásra szóló jegyet (nem is akármilyet!) szerzett, csoportoknak kihallgatást eszközölt ki, vagy legalábbis gondoskodott, hogy a Szentatya néhány szóval köszöntse őket. Hogy annyi zarándoknak felejthetetlen maradt a római út, abban nem kis része volt. Azután ott volt kiterjedt levelezése. Iskolatársaival, kispaptársaival haláláig érintkezett, melegen érdeklődött sorsuk iránt. De írtak sokan mások is, ismerősök és ismeretlenek, hazulról és a világ minden tájáról, elmondva örömüket-bánatukat, gondjaikat, nehézségeiket, kéréseiket.

Kevés szóval, higgadtan, válaszolt — és főleg cselekedett. Orvosságtól reverendáig, pápai áldás kieszközlésétől pénzsegélyig mindent küldött. „Ideje volt vatikáni bélyeggyűjtők kérésére válaszolni" — jegyezte meg Msgr. Zágonról írt nekrológjában; nos, neki is volt ideje. Szentképek, pápaképek sosem maradtak ki leveleiből. A Szentatya útjairól képes beszámolókat küldött, olasz folyóiratokat fizetett elő, könyveket postázott, — nem utolsó sorban a magyar szemináriumokban az általa küldött könyvekből tanultak a papnövendékek.

1977 végén, a szentté avatási kongregáció akkori prefektusa, Msgr. Bafile egyenes kívánságára elvállalta a postulátorságot dr. Batthyány-Strattmann László boldoggá avatási ügyében. Sokat tett ezen a téren is. Közbejött azonban a kongregáció újjászervezése, az ügymenet átalakítása. Mire tisztába jött az új kívánalmakkal, s nekiszánta magát a rá váró műveleteknek, ereje felmondta a szolgálatot.

Már 1978 tavaszán baljóslatú hangok csendülnek föl egy levelében: „Annyi ember dőlt ki ismerőseim között az utóbbi 2—3 évben: miért is kell annyira rohanni a halál ill. a munkaképtelenség felé? Ilyen gondolatok háborgattak. Kislelkűség? vagy agyonhajszoltság?" Utolsó idejében ismételten a szívére panaszkodott. Az orvosok nem találtak aggodalomra okot, még sítúrára is elengedték volna. Ő sajnos jobban tudta. Nagyhéten kórházba vonult. Itt érte a kettős infarktus, amihez tüdő- és mellhátyagyulladás is járult. Ez az utolsó 50 nap a végső tisztulás iskolája volt. „Az Atya akaratának való fiúi alávetéssel fogadtam el halálomat" — mondta egy látogatójának. Állapota sokáig válságos volt, majd kezdett javulni, már rövid látogatásokat is megengedtek. Fáradt szíve mégsem bírta: június 6-én érte az utolsó, halálos roham. A vatikáni német (teuton) temetőben helyezték nyugalomra a következő napon.

Idézzük búcsúképpen a papi hivatásról szóló néhány mondatát egy rekollekciós szentségimádási órából: „Mi, gyarló és törékeny edények, a Te kegyelmed hordozói vagyunk abban az életfeladatban, ami a mi különleges osztályrészünk, hogy építsük itt a földön a Szentlélek templomát, hogy közreműködjünk a Te testednek kialakulásában, és hogy a Te igéiddel egybegyűjtsük az Isten népét. Elismerjük, mély imádással, hogy mi csak eszközök vagyunk a Te kezedben."

Jó eszköz volt. R.

P. AMBRUS PÁL SJ
(1895—1983)

1895. okt. 20-án született a jámborságáról híres Jászságban, Jászapátiban, egyszerű, vallásos, szűcs-kisiparos családban mint tizedik, utolsó gyermek. Gyenge testalkata miatt csak a hatodik elemi után lehetett gimnazista: a jezsuitáknál, Kalocsán. Az V. o. után innen lépett be a nagyszombati noviciátusba 1913. júl. 30-án. Két év és a fogadalomtétel után Kalocsán tanult tovább és érettségizett. A háborús körülmények miatt ugyanott végzett két év bölcseletet 1919-ig, majd magiszterkedés után a harmadikat 1922/23-ban Szegeden. A teológiát Innsbruckban végezte; itt Paolo Dezzát volt módja megismerni, akit mint kiváló skolasztikust élénken megőrzött emlékezetében. Harmadik próbaéve után latin—görög szakon tanult az egyetemen 1928-tól 31-ig, közben 1929. febr. 2-án letette utolsó fogadalmát. Tanár volt 1931—43-ig Kalocsán (közben rektor is hat évig), 1943—48-ig Pécsett. Itt a rendi kisszeminárium, az Ignatianum vezetője lett. Az államosításkor Kaposvárott induló rendházunk főnöke és templomigazgató. Egy év múlva Kalocsára került, hogy az ott működő egyházmegyei kisszemináriumban tanítson. 1950 őszén Nagykapornakon lett káplán, de megvonták működési engedélyét. Ekkor testvérbátyjához költözött Jászdózsára, s ott csendesen bekapcsolódott a templomi életbe és a beteg hívek gondozásába.

Képzeljük el magunknak a gyenge testalkatú, fiatal szerzetestanárt, akit mint prézest az Úrinők Mária-Kongregációja, ez a bizonyára kritikus szemű társaság is mélységesen tisztelt Kalocsán. Nem a fellépése miatt, amely — mint védőszentjéé, Szent Pálé — igénytelen és félénk volt, hanem mély hite, már fiatalon is megmutatkozó

fegyelmezettsége, szívjósága miatt. Ilyen tulajdonságai miatt merték rektornak is megtenni, ámde itt nem vált be: az elöljárói tiszt is szolgálat ugyan, de ehhez nem elég csak a szolgálatkészség . . .

Igazi aranykora tulajdonképpen akkor kezdődött, amikor a kereszt árnyéka ráborult életére. Az engedelmesség 1958-ban előbb a nógrádverőcei, majd pedig 1961 áprilisában a jászberényi Szociális Otthonba szólította. Aki, mint Jézus, „maga is tudta mi a gyengeség" (Iz 52,2), a jó öreg nővérek igazi papja, apostola, őrangyala, szolgája lett. Húsz év alatt mintegy háromszázat készített fel a nagy útra szentkenettel, imádkozással, éjt napot eggyé tevő, igazán elképesztő áldozatos munkával. A nővérek határtalanul tiszteltek, szereték. Még utolsó éveiben is igazán jó, értelmes, világos, gyakorlatias homíliáival és főleg életpéldájával beérlelte annyi jó nővérnek életszentségét. Egyszerűen fel nem mérhető az a szolgálat, amit mint otthonlelkész népünknek, magyar egyházunknak és az egyetemes egyháznak tett.

Húsz évi lelkipásztorkodás után 1978. okt. 12-én hozták be a pannonhalmi otthonba. Gyomorrák. Közeli halálát vártuk. De még öt év telt el odáig. És közben Otthonunkban sem szűnt meg szolgálni. Többek gyóntatója volt, de igazi apostoli területe a levélírás lett. Amíg bírta, mentek a levelek, rokonnak, ismerősnek. Mellette a sok imádság, szentolvasó, szentmiséi, adorációi.

Aszkézise, fegyelmezettsége utolsó betegségében is megmutatkozott. A jó Isten megadta neki, hogy az utolsó napig nem szorult kellemetlen betegápolói munkára. Türelmes volt és igénytelen. Négy hétig nem evett, utóbb már vizet is alig ivott. Bámultuk heteken át, hogyan élhet egyáltalán. Ebben a végletesen legyöngült szervezetben mint szimbólumban láthattuk: az erőtlenségben nyilvánul meg az erő a maga teljességében . . . Valószínűleg végig öntudatnál volt. Csont-bőr karjának jellegzetes gesztusával köszönte meg a neki tett — néha jelentéktelen — szolgálatot. Az utolsó négy napban már a töredék kisostyát sem merte magához venni. De még utolsó nap is jelezte, hogy figyel, amikor odasúgták: kezdődik a betegteremben a szentmise. És megrendítő volt látni, amint az áldásra egészen szabályos nagy keresztet vetett.

Egyetlen igénye maradt, hogy néha felfrissítsék a kis vizes ruhát, amit a homlokára tett, vagy amivel ajkát nedvesítgesse. És míg rendtársai testvéri közösségben egy születésnapot ünnepeltek, ő — tulajdonképpen már igazán váratlanul — szépen elaludt az Úrban, 1983. augusztus 23-án, déli fél egykor.

Hisszük, hogy az égből is erős oltalmunk lesz és segít bennünket, hogy a kegyelem ereje a mi szívünkben is egyre jobban megnyilvánuljon.

Hevenesi János SJ

P. SZORÉNYI GÁBOR SJ
(1912—1984)

Koporsója köré nem sírni és szomorkodni gyültek össze az emberek, hanem a Gondviselésnek hálát adni, hogy nekünk adta őt.

Jánoshalmán született 1912-ben. (Belon püspök is ott volt a temetésén.) Középiskoláit a kalocsai jezsuitáknál végezte. Ekkor történt ott a Bellarmino Róbert szentté avatásához elismert egyik csoda. Hálaadásképpen az ünnepi alkalomra három diák mehetett Rómába; közöttük ő is. Ott találkozott P. Ledochowskyval, az akkori rendfőnökkel. Mondta, hogy ő is jezsuita akar lenni. A generális így felelt: „Fiam, ne fél, hanem egész jezsuita légy!" Ennek az útmutatásnak akart eleget tenni egész életében.

1930-ban lépett be a noviciátusba. Éppen Bellarmino Szt. Róbert (akkori) ünnepén, 1942. máj. 13-án szentelték pappá. Egy évig a szegedi kisszeminárium prefektusa lett, majd a kalocsai internátus igazgatója. Az államosításkor Pécsett van mint általános iskolai hittanár, majd titkár P. Csávossy tartományfőnök mellett. 1950-ben Czapik érsek ajánlatára kinevezték az ún. „Paritásos Bizottság" katolikus vezetőjéül: ez volt az összekötő szerv a püspöki kar és az állam között a szerzetesek sorsára vonatkozó tárgyalásokban. Itt kezdődött kerek harminc éves munkája a „Római Katolikus Egyházi Szeretetszolgálat" szervezőjeként és igazgatójaként. Kezdeti kísérletek után létrehozta

a „Solidaritas" háziipari szövetkezetet, amely kenyeret és munkát ad a nővéreknek. Budapesten központi műhelyeik voltak, a vidékiek pedig bedolgozókként kapcsolódtak be. A nevet tudatosan választotta, jelezve, hogy össze kell tartani és segíteni egymást. Szép munkájuk miatt igen sok rendelést kaptak, az ország második legnagyobb és legeredményesebb szövetkezetévé nőtték ki magukat, nemcsak belföldi, hanem külföldi piacokra is dolgoztak, egészen Svédországig.

Ezzel párhuzamosan létrehozta a 60. életévüket betöltött és a beteg szerzetesek szociális intézményeit. Nyolc állami ellátmányú intézet mellett egyházilag fenntartott otthonok is alakultak. Minden otthonban van kápolna és bennlakó lelkész. Mindegyiknek van egyházi vezetőnővére vagy vezetője, aki a lakókkal foglalkozik, és személyes ügyeiket intézi. Csak Isten a megmondhatója, hány ezer kilométert tett meg Gábor atya gyalog, vonaton, buszon, gépkocsin Hejce és Székesfehérvár, Pannonhalma és Verőcemaros, Püspökszentlászló, Pécs, Vác, Bakonybél, Gyón, Jászberény, Csákvár, Piliscsaba, majd később Mátraszentimre és Hévíz között, — mennyit fáradozott, hány helyről kéregette össze a felszerelést, hány széket, ágyat, szekrényt cipelt sajátkezűleg az otthonok lépcsőin, folyosóin. Csak százas számokkal fejezhető ki tárgyalásainak és megbeszéléseinek száma a különböző hivatalos helyekkel. Tárgyi tudása, fegyelmezettsége, belső és külső nyugalma, határozott, kevés szóval sokat mondó beszéde, mások személyének megbecsülése minden fórumon tiszteletet vívott ki neki, és legtöbbször az eredményt is biztosította. Megérezték benne a tiszta lelkiismeretet, a rábízott ügy iránti önzetlen segítő készséget. Nem volt lelkesedő típus; nem rajongott, nem rögtönzött szónoklatokat, hanem a tettekben élt. Hűséges segítőként állt elsősorban mellette a csak néhány hónappal előbb elhunyt Szabó Erna nővér.

Megszervezte a Prohászka Otthont Pécsett papi édesanyák, egyházi női alkalmazottak, a papok nőtestvérei számára. Tervbe vette, hogy a mellette álló épületet megveszi papi édesapák, egyházi férfialkalmazottak részére, de ez nem valósult meg. Czapik érsek segítségével sikerült elintéznie, hogy a volt szerzetestanárok és tanárnők szolgálati idejük teljes beszámításával rendes állami nyugdíjat kapjanak.

Két üdülőt szervezett meg papok és egyházi alkalmazottak számára: egyet a meleg gyógyvizű Hévizen, egyet Mátraszentimrén. Szerette a Mátrát. A „Stella" üdülő szépítését szívügyének tartotta. Végül ő szerezte meg a telket a nemrég felavatott leányfalusi lelkigyakorlatos háznak.

Sajátságos, hogy ez a mindenestül közösségért élő és közösséget szolgáló ember megrázó magányosságban élt, és szenvedett ettől. Nem tudott megnyílni senki előtt, nem volt igazi barátja. Valószínű, hogy ezért omlott össze idegrendszere időnek előtte, mert feladata minden terhét maga akarta viselni. 1980-ban szívinfarktust kapott, s nyugdíjba vonult Verőcemarosra. Az ottani otthonban élt haláláig két nővérével együtt, akikkel már Budapesten is együtt lakott, s gondoskodásuknak sokat köszönhetett.

Február 10-én halt meg Vácott. Rendtestvérei mellé temette Pannonhalmán, febr. 22-én Szakos Gyula püspök, a Szeretetszolgálat püspökkari főigazgatója, több püspök részvételével.

Utóda a Szeretetszolgálat élén ezzel búcsúzott tőle: „Maradjon biztató, iránymutató számunkra az ő életműve."

Confratres

DR. GYULAI LÁSZLÓ piarista
(1918—1983)

Negyven éven át működött Nagykárolyban, először gimnáziumi tanárként, majd lelkipásztorként, tanítványai és hívei szolgálatában. Pappá szentelése (1943. júl. 20.) után a Kalazantinumból helyezték oda, az éppen visszacsatolt piarista gimnáziumba. 1945-ben nem kapott utasítást, hogy maradjon, hazajöhetett volna. Önként maradt, mint hívei hű pásztora. De mindvégig a magyar rendtartomány hűséges tagja volt.

1918. ápr. 26-án született Sárospatakon, harmadik gyermekként, de nővérkéje egyéves korában meghalt. A család légkörére jellemző, hogy a négy fiútestvér közül (a

legidősebb orvosnak ment) hárman lettek papok, három különböző szerzetben: egy piarista, egy ferences, egy jezsuita. A szülők, az édesanya tanítónői végkielégítésére alapozva, hallatlan szorgalommal és takarékossággal kertes családi házat építettek, ahol a gyerekek egészséges környezetben nőhettek. Laci részt vett a játékokban, házi tornákban — még bajnokságokat is rendeztek —, de a testvéri civódásokból ügyesen kivonta magát. Ez a szelídség, nagy határozottsággal párosulva az elvi kérdésekben, később is jellemezte. Előbb a helybeli ref. főgimnáziumba járt, később öccseivel együtt a sátoraljaújhelyi piarista gimnáziumba. Egy—két évig vonaton bejárók voltak, aztán bekerültek a Densz Géza vezette kislétszámú Szent Imre kollégiumba. Ez is hozzájárulhatott hivatásuk kialakulásához. Keveset tanult — javarészt már az órákon elsajátította az anyagot —, sokat olvasott, s bizonyítványai kitűnőek voltak. Érettségije előtt egy dolgozatában megírta, hogy a piarista paptanári pályát választotta, ezzel a mottóval: „Prae moris magnitudine." 1936. aug. 27-én lépett be. Noviciátusa után Vácról Budapestre került, és a Pázmány egyetem hittudományi karán tanult, amit teológiai doktorátussal fejezett be; ugyanakkor számtan—fizika szakos tanári oklevelet szerzett. 1943-ra ferences öccse „utolérte", úgyhogy újmiséjüket együtt mondták Sárospatakon.

Hívei csak „Gyulai tanár úr"-nak emlegették (c. esperes, kanonok is volt). A kötelesség szent volt előtte. Nagyon sok álmatlan éjszakája volt, de napközben a legnagyobb pontossággal végezte összes teendőit. Halála előtt 12 nappal, mikor már alig volt jártányi ereje, még megtartotta a hittanórákat: magyarázott, visszakérdezett, énekelt a gyerekekkel, mint mindig.

Lassan-lassan felfigyelt rá a város és a környék. Megismerték, megszerették, mert érezték, hogy ebbe a meleg papi szívbe mindenkinek minden ügyes-bajos dolga belefér. Szobájának ajtaja reggeltől estig bárkinek nyitva állt, s csodálatos türelemmel tudta hallgatni a panaszokat. Soha egy arcizma sem árulta el, hogy valaki kellemetlen neki, vagy fárasztja. Sokszor a közös étkezésre hívó csengő szabadította meg egy-egy kellemetlen látogatótól. Jogi kérdésekben is kitűnő tanácsokat adott. De legjobban a betegek nőttek a szívéhez. Többször mondta: kezdettől az volt a legfőbb törekvése, hogy egyházközségében senki se induljon szentségek nélkül a nagy útra. Ez először nehezen ment, mert a nép abban a hitben élt, hogy a pap nyomán mindjárt jön a halál. Ő nem várta, hogy hívják. Kerékpárján bejárta a várost, sárban-hóban, fölkereste a betegeket, érdeklődött állapotukról, gyógyszert szerzett, sok esetben külföldről is, a rászorulóknak anyagi támogatásról is gondoskodott. Amikor az orvos a szíve miatt eltiltotta a kerékpározástól, ment gyalog, de a betegeket nem hagyta. (Egy barátja autót akart küldetni neki. Visszautasította: „Ha a szegény emberek is gépkocsin fognak közlekedni, akkor én is fogok kérni.") Egy följegyzését ezzel fejezi be: „Az utódomnak meghagyom; ha a házi gyóntatást elhanyagolod, és a nép visszasüllyed a régi babonába, kijövök a síromból, és minden éjfélkor rádzörgetem az ablakot." Szentbeszédeiben gyakran szólította föl híveit, hogy jelentsék betegeiket. Sőt az elsőáldozásra készülő gyermekeknek írt lelkitükrébe is bevette: „Súlyos beteget nem jelentettem a plébánián." — Rendszeresen látogatta a szeretetotthont is minden héten, vigasztalta, vidította lakóit.

Beszélgetésben, levélben sziporkázóan szellemes tudott lenni. Jól célzott humorával is javítani akart, sosem bántott, de helyes irányba próbált terelni. Míg egészséges volt, meghívták a lakodalmakba. Sokaktól lehetett hallani, hogy ő volt a társaság felvillanyozója. Erre is tervszerűen készült. Egy füzetbe összeírta ábécésorrendben a magyar nótákat, így kifogyhatatlan volt a nótázásban.

Nagy kézügyessége és technikai érzéke volt. A villanyszerelői, asztalos, lakatos munkákat mindig ő végezte nemcsak otthonában, hanem az ismerősöknél is. A háború után jóideig saját maga gyártotta áramfejlesztő útján látta el árammal a rendházat és a templomot. Fűrészgépet, darálót készített. Semmit sem engedett elpusztulni, ami menthető volt. Órát is javított. Minden szerszámot egyforma hozzáértéssel kezelt. A fizikai munkától sem idegenkedett. Hosszú évekig ő volt a rendház favágója, nagy

rönköket hasogatva. Egyszer a betegektől jövet látta, hogy egy öreg néni ás a kertjében. Letette kerékpárját, kivette a kezéből az ásót, és felásta a kertet.

Prédikációiban érezni lehetett, hogy amit mond, azt éli is, szavainak megvan az aranyfedezete. Rendszeresen, vázlattal készült. Vallási, lelki témákban komoly volt és határozott, az „igen, igen — nem, nem" embere. A Zsinat utáni fejlődéssel nehezen tudott megbarátkozni, inkább a negatívumokat látta és fájlalta benne. Határozott fellépése mögött sok érzékenység és valami gyengéd finomság is rejlett. Aki csak egyszer is látta misézni, el nem felejthette azt az áhítatos, szinte riadt kegyeletet, ahogyan az oltáron jelen levő Úrral bánt.

1978-tól szinte szakadatlanul betegeskedett. Súlyos hörghuruttal kezdődött, ami vagy 3 évig kínozta, és szíve is megsínylette. Éjszakákon át köhögött, fulladt. Ekkortájt írta ki a könyvespolcra egy cédulára: „Ne ígérj magadnak hosszú életet" (egy temetési énekből). Később a cédulát levette: „Erre nem kell emlékeztetni, most már érzem." 1983 februárjában haldoklóhoz hívták. Elesett, eltört a könyöke. Hat napon át így végezte teendőit, míg végül a kórházban csavarral illesztették össze a törött csontokat. Némán tűrte. Közben egy rosszul beadott injekció következtében vérömleny jelentkezett. Attól kezdve a karral már senki sem törődött, a csavar is benne maradt. A vérömleny többszöri felvágása és kezelése — érzéstelenítés nélkül — újabb alkalmat adott roppant önfegyelmének bebizonyítására. Azt mondták neki, fogja meg a műtőasztal vasát, azt el is szabad görbíteni... Több, mint két hónapig tartott a kínlódás. Ezekben a napokban mondta, és többször megismételte: „Az én feladatom már csak az, hogy megtanítsam a híveimet, hogyan kell keresztény módon tűrni, szenvedni és meghalni."

Igénytelensége megnyilvánult a kórházban is. „Ha a szegény embernek jó, nekem is jó" — mondta az ellátásra. Többször mondták a betegek, hogy mindenki kiöntötte a levest, de a pap bácsi utolsó cseppig megette. Csak orvosi intésre fogadott el hazulról pótlást, de igen szerény keretek között.

Hozzátartozóit csak ritkán látogatta, részint lelkiismeretességből, részint objektív okokból. 1983 szeptemberében tudatosan búcsúzni ment haza. Két hét alatt — hogy munkahelyén csak egy vasárnap kelljen helyettesíteni — végigjárta a családot. Már csak ülve tudott aludni. Hazaérkezése után azt írta: „A munkából nem lehet kiállni, csak kidőlni." Újabb bevérzés miatt kórházba kellett mennie, onnan nagy fájdalmakkal, de javulás nélkül tért haza. Advent első vasárnapján mondta utolsó szentbeszédét, nov. 28-án misézett utoljára. Dec. 1-én jelezte, hogy elkészítette testvérei számára a haláláról szóló értesítést, de csak utána küldjék el. Nem akarta, hogy törjék magukat az úttal és a temetéssel. Látva, hogy a munkát már nem bírja, azt mondta: most már ráér, hegedülni fog. Fel is húroztatta hegedűjét, de játékra már nem került sor. A derű, a jókedv most sem hagyta el. Mosolyogva, jóságosan beszélt környezetével. A plébániai nővérrel rendbehozatta asztalát, szobáját: készült a közeli halálra. Apró feljegyzések mutatják: már évek óta olykor úgy érezte, nem éri meg a reggelt. Dec. 6-án írja: „Megteltem vízzel. Nincs menekvés. Istenem, légy irgalmas szegény lelkemnek! Szent Miklós püspök! ajándékozz meg egy ici-pici trombózissal!!! — 5.20 ébresztő. Szt. Miklós cserben hagyott... talán a Szeplőtelennek jobb szíve van." 8-án reggel ezzel fogadta a nővért: „Én ma meghalok." — „Ezen a szép napon?" — „Igen, ezen a szép napon." 8 órakor áldozott, kevéssel utána leírta élete utolsó mondatát: „Szűzanyám, ha szeretsz, küldjed a halált, minél gyorsabban." Mária meghallgatta: délután csendesen, haláltusa nélkül elaludt. „Jézusomnak kegyelméből már elértem végemet! ... Beteljesedett. Aki szeret, ne sirasson. Csak imádkozzék értem!" — írta halotti jelentésében.

Dec. 11-én, advent 3. vasárnapján plébániatemplomában ravatalozták fel. A szatmári püspöki helynök temette, hívei sokaságának mély részvétével, a piarista sírboltba. Utolsó erejéig kitartott lelkipásztori megbízatásában. Halálával megszűnt a piarista jelenlét Nagykárolyban: egyházmegyés plébánost neveztek ki utódjául.

Egy szegény asszony temetése után megkérdezte: volt-e miből eltemetni? „Mert ez a tisztelendő úr minden pénzét a szegényeknek adta."

Fratres et amici

FERENCSIK LŐRINC
(1920—1984)

Január 17-én — keresésére behatolva — a sólyomkővári plébánián fekvőhelyén halva találták. A legutóbbi időkben szívével gyengélkedett. Küzdelmes végóráknak nyoma sem látszott, nyilván csendesen „elaludt az Úrban", Szent Timóteus és Titusz emléknapjáról Merici Szent Angéla emléknapjára virradó éjszaka.

Szívesen emlegetjük Szent Timóteust és Szent Tituszt, mert hozzájuk hasonló „kedves tanítvány" volt. Nem volt reá soha panasz, nem volt vele soha semmiféle bonyodalom, nehézség, vita, sem szolgálati, sem személyi jellegű; odaadóan, okosan, megbízhatóan és jókedvvel szolgált mindig és mindenütt. Az első gondot most okozza, amikor halálával nagy gondot jelentő űrt hagy maga után, de ez csak dicséretére szolgál.

1920. júl. 7-én született a sólyomkővári plébániához tartozó Szilágy megyei Hármaspatakon (Valea Tirnei). A középiskola első éveit Nagyváradon végezte mint a Szent József intézet bennlakója, Szilágysomlyón folytatta, és ott érettségizett. Itthon végezte el a teológiát, és 1944. júl. 2-án szentelték pappá.

1944. aug. 1. és 1948. nov. 30. között segédlelkész volt több helyen, majd Magyarpatakon több mint húsz éven át plébános, 1969. júl. 1-étől pedig sólyomkővári plébános. Az egyházmegye előbb tb. kanonoki címmel, majd a bélfenyéri plébániához tartozó Olcsa — egykori prépostság — címével ruházta fel.

Szerető hívei kívánságára plébániája templomkertjébe temette dr. Dászkál István ordinárius, 36 paptárs és nagyon sok hívő részvételével; így halálában is hívei közelében maradt.

Szeretettel emlékezzünk reá, imádkozzunk érte, és tanuljunk életéből.

Confratres

P. DR. SELLYE (SCHÖN) VINCE SDB
(1907—1983)

Váratlanul, de nem készületlenül halt meg közlekedési baleset következtében, 1983. szept. 18-án, amikor a horni Canisius-otthonból szentmisére ment autóján St. Bernhard községbe. Éppen azon a vasárnapon akart az egyházközséggel egy „kis katolikus napot" tartani, emlékezésül a Szentatya látogatására a „nagy" katolikus napon. Váratlan, megrendítő halálhíre mindent más fénybe vont. Hányszor idézte a rábízottaknak: „Legyetek készen, mert nem tudjátok sem a napot, sem az órát" — és intette őket: kövessenek el mindent, hogy valóban jól fölkészüljenek erre a bizonytalan órára. Nemcsak beszélt róla, hanem maga is igyekezett így élni.

Sok gyermekes, jó keresztény családból született 1907. febr. 9-én Budaörsön. Szentkereszten a szaléziekénél végezte a gimnáziumot, s 1922-ben a rendbe lépett. Elöljárói Torinóba küldték tanulni, itt tett teológiai doktorátust, s 1931-ben pappá szentelték. Ezután mint professzor és később igazgató működött a rend szentkereszti teológiai főiskoláján, 1948-ban pedig tartományfőnök lett. Négy évi fogság után munkásként kereste meg kenyerét 1964-ig, amikor engedélyezték kivándorlását Ausztriába. Először öt évig gyóntató volt a tiroli Landeck tanulóotthonában, azután Rómában egy évig a magyar vendégház vezetője. 1970-ben került a kései hivatások szemináriuma, a Canisius-heim spirituálisaként Hornba, egyben a közeli St. Bernhard plébániáját gondozta.

Rendjének lelkes tagja volt, sokoldalú tehetségét mindig örömmel állította szolgálatába. Szívesen vállalt minden feladatot, és lendületesen teljesítette. A tudomány és a művészet embere volt, igen jártas a teológiai és a szépirodalomban s a magyar történelemben. St. Bernhard plébániatemplomának műkincseivel sokat törődött, joggal

tekinthető a templom restaurátorának. Tevékeny tagja volt a Szent Gábor katolikus filatelista egyesületnek, a Canisius-otthonban is bélyeggyűjtő csoportot alapított és vezetett. Megyéspüspökük 25 éves jubileumára feltűnést keltő kiállítást is rendeztek.

Don Bosco jelmondata: „Lelkeket adj nekem Uram, minden mást végy el!" — az ő mottója is volt. Lelkipásztori működését gazdag ötletesség és kezdeményező erő jellemezte, különösen az ünnepek megszervezésében. Közkedvelt szónok és keresett gyóntató volt nemcsak hívei között, hanem az esperesi koronákon és lelkigyakorlatokon is. Nagyon szerették esti elmélkedéseit a Canisiusheimben. Mint Don Bosco fiának, különösen szívén feküdt a gyerekek és az ifjúság ügye. Sok éven át irányította plébániáján a ministráns- és ifjúsági csoportokat, s egészen 75 éves koráig — ekkor különben St. Bernhard díszpolgárává választották — tanított az elemiben hittant.

Sírjánál egy fiatal tanító többek között ezeket mondotta: „Nemcsak pap volt, hanem nagyszerű nevelő és pedagógus is. Valamennyiünknek támaszt nyújtott és meghitt biztonságot. Azok közé az emberek közé tartozott, akik iránt korlátlan bizalommal lehetett az ember, akikhez eljöhetett gondjával, bajával tanácsot kérni. Sokunkat tanított meg imádkozni, sokunkat gondozott az iskolában, sokunkat vezetett közelebb Istenhez. Gyakran és mélyre behatóan elénk tárta, milyen az Isten előtt gazdag élet, úgyhogy ma a sírjánál fölösleges ebből részleteket kiragadni és méltatni. Olyan ember volt, akinek többet köszönhetünk, mint szavakkal ki lehetne fejezni. Azt hiszem, becsülettel elmondhatjuk: boldogok vagyunk, hogy egy ilyen ember a mienk volt."

P. Johannes Steinberger, a Canisiusheim igazgatója nyomán

PÁLLYA IMRE HUBERT OSB
(1907—1983)

A pannonhalmi Szent Benedek-rend visszaállítása (1802) óta mintegy száz rendtag a mai burgenlandi területről jött. Többek között a nagy főapát, Kruesz Krizosztom (1819—1885) Völgyfalváról (Zillingtal), a későbbi esztergomi segédpüspök, Kohl Medárd (1859—1928) Radafalváról (Rudersdorf), Strommer Viktorin és Blazovich Jákó Répcesarudról (Frankenau), Schermann Egyed Németgyirótról (Deutsch-Gerisdorf), Klemm Antal Lékáról (Lockenhaus), Garami Elek Feketevárosból (Purbach), Schaller Mátyás Borbolyáról (Walbersdorf), Monsberger Ulrik c. apát és kormányzó perjel Tormafalváról (Krensdorf).

P. Hubert is Burgenlandben, Lakfalván (Lackendorf) született 1907. febr. 6-án tanítócsaládból. A keresztségben az Imre nevet kapta. A soproni bencés gimnáziumba járt, mint sok más burgenlandi. 1923-ban kérte felvételét a rendbe, ahol a Hubert nevet kapta. Teológiai tanulmányai mellett matematika—fizikatanári oklevelet szerzett a budapesti egyetemen. 1931-ben szentelték pappá, újmiséjét Sopronban tartotta. Első tanári működési helye Esztergom volt. 1933-ban került Pápára, ahol hamarosan a város egyik legközismertebb személyisége lett. A bencés gimnáziumon kívül az Irgalmas Nővérek intézeteiben is tanított, és szívesen segített a lelkipásztorkodásban is.

Az iskolák államosítása után, 1948-ban azonnal vállalkozott három Pápa környéki kisebb község: Pápadereske, Dáka és Kéttornyúlak lelkipásztori ellátására. 25 éves tanári és 20 éves lelkipásztori munka után 1967-ben nyugdíjba ment, és visszatért Pannonhalmára. Itt továbbra is kisegített a főapáti irodában, különösen a német nyelvű levelezést intézte. 1978 óta súlyos betegség nagyrészt ágyhoz kötötte, de még halála előtt pár nappal is az őskeresztény irodalom fordításán dolgozott a megjelenés alatt álló sorozatba.

1983. nov. 21-én tartott temetésén nemcsak rendtársai vettek részt, hanem sok világi pap és egykori tanítványai is. Testvérei és rokonai Burgenlandból, Sopronból és Budapestről jöttek. Különösen megható volt egykori tanítványainak búcsúzása: doktorok, tanárok, tekintélyes öregurak. A szerzetesiskolák szellemére jellemző szószólójuk búcsúbeszéde:

„Főtisztelendő Osztályfőnök Úr! A pápai Szent Benedek-rendi reálgimnáziumban 1938-ban érettségizett tanítványaid nevében búcsúzom tőled, de egyben az összes pápai bencés diák nevében is. 1933-ban, 50 éve kerültél Pápára, ahol másfél évtizedig tanítottál. Élted a rend „ora et labora" jelszavát, és ezt belénk is átültetted. Így nem a transzparensek feliratából kellett megtanulnunk, hogy „a munka becsület dolga." Mindenki tisztelte pontos és lelkiismeretes munkádat, példás igazságérzetedet, amelynek kritikus helyzetben is tanújelét adtad. Jellemző erényed volt a szerénységed is. A tanítás célja nálad nem a dicsőség volt, hanem a hasznos szolgálat. Egyszerű volt a magánéleted is. Az életet „csak gyalog jártad, legfeljebb ha omnibuszon", ahogy Arany János írja az Epilógusban. Az útszélen néked is „termett virág". Ilyen volt tanítványaid szeretetete, ragaszkodása. Nagy elődök — köztük a szentéletű Kurbély Vince után vetted át az osztály vezetését, amelyet fél évszázadig összetartottál. Ott voltál minden találkozónkon Pápán, Budapesten, legutóbb a nyáron itt Pannonhalmán betegágyadnál. Elbúcsúztunk tőled a viszontlátás reményében. Most is ezt tesszük: A viszontlátásra ott és akkor, ahol és amikor ismét együtt lesz az osztály és jelenthetem, hogy teljes a létszám, nem hiányzik senki! Addig is Isten veled, Hubert!"

P. Galambos Iréneusz OSB

LOSONCZI TIMÓT TIBOR OCist.
(1913—1983)

Már pécsi gimnazista korában megismerte a ciszterci rendet, amelynek iskolájában érettségizett. 1931. augusztus 29-én lett a rend noviciusa. A zirci Hittudományi Főiskola után került a Pázmány Péter Tudományegyetemre, amelynek bölcsészkarán matematikából és fizikából középiskolai tanári oklevelet szerzett. Áldozópappá szentelték 1938 júniusában. A következő évet a budapesti gyakorló gimnáziumban töltötte, majd 1944-ig a rend Szent Imre gimnáziumában tanárkodott. Ezév őszén a bajai III. Béla gimnáziumba került, ahol az iskolák államosításáig tanított. Apátja felfigyelt képességeire, és titkáraként maga mellé vette. Zircen működött apátja hűséges és megbízható segítőjeként és kísérőjeként, a szerzetesrendek működési engedélyének megvonásáig.

1950 októberében súlyos megpróbáltatás érte, amely után csak civil foglalkozásban, villanyszerelőként élhetett. 1965-ben végre ismét taníthatta szaktárgyait, és foglalkozhatott az ifjúság nevelésével is a sellyei állami gimnáziumban (Baranya m.). Itt érte el a nyugdíjas kort, együtt lakva nőtestvérével Pécsett, a szülei elhunyta után rájuk maradt családi házban. Testvére halála után magánya egyre ridegebbé vált. Csendes visszavonultságban telt 2—3 év, mígnem súlyos betegség támadta meg, amelyen segíteni nem lehetett. Betegségében is derűs bizalomban, megbékélt reményben telt életének hátralévő időszaka. Lelkileg mindvégig kiegyensúlyozott maradt, de testét megroppantotta a betegség.

Ha Timót testvérünk életének tanulságát emlékezetben akarjuk tartani, nem elég azt mondanunk: jó tanár volt és mindig a jobbra törekvő szerzetes. Mert az a tény, hogy szaktárgyaiban korszerűen képzett pedagógus volt, jó didakta, melegszívű nevelő és „amator Regulae et fratrum", — az, hogy ezek a jelzők illettek rá, még nem fejezi ki Losonczi Timótot, az embert és szerzetest. Egyéniségét sajátosan formálta egy jellegzetes erény: a hűség. Istenben boldogult testvérünk nehéz próbatételekben is hűséges maradt rendjéhez és apátjához. Ez a megingathatatlan hűség a hagyatéka. Fel kell jegyeznünk nagylelkűségét is, amellyel a magyar egyház jelenlegi szándékait is szolgálta. Családi házát ugyanis az Egyházi Szeretetszolgálatra hagyta, amely ebben kívánja megkezdeni jövendő munkatársainak kiképzését.

A pécsi központi temetőben, a rendi kriptában pihen halálra fáradt teste.

-s -n